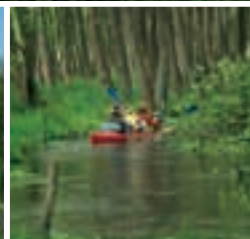

NATURA 2000 NIEZBĘDNIK URZĘDNIKA

WYDAWNICTWO KLUBU PRZYRODNIKÓW
ŚWIEBODZIN 2008

WARTO ZAPAMIĘTAĆ:

Obszar Natura 2000 to obszar ochrony, a nie obszar chroniony. Ochronie nie podlega cały obszar, ale konkretne siedliska przyrodnicze i gatunki. Mówiąc o „ochronie obszaru Natura 2000” lub o „wpływie na obszar Natura 2000” myślimy nie o obszarze jako takim, ale o konkretnych gatunkach (wraz z ich siedliskami i z wszystkim, co im do życia potrzebne) i siedliskach przyrodniczych (jednak wraz z kształtującymi je czynnikami i procesami oraz ze związaną z nimi różnorodnością biologiczną).

Obszar Natura 2000 oznacza:

- ▶ **Wyłączny dostęp** do instrumentu finansowego LIFE+ Nature na działania ochrony przyrody;
- ▶ **Znaczne preferencje** w dostępie do środków Priorytetu V PO „IiŚ” na ochronę przyrody;
- ▶ **Dodatkowe punkty** w kwalifikacji wniosków do PO „IiŚ” na monitoring środowiska, racjonalizację gospodarki odpadami, BAT i ochronę powietrza w przedsiębiorstwach
- ▶ **Możliwość uzyskania dotacji na sieć kanalizacyjną** nawet gdy wskaźnik koncentracji < 120 osób/km sieci
- ▶ **Podwyższone o 5-15% płatności rolnośrodowiskowe** za pakiety ochrony cennych siedlisk przyrodniczych i siedlisk ptaków;
- ▶ **Dodatkowy argument** przy pozyskiwaniu wszelkich innych środków na ochronę środowiska,
- ▶ **Możliwość skutecznej obrony** przed niszczącymi środowisko inwestycjami,
- ▶ **Możliwość skutecznej ochrony** przyrody i pośrednio krajobrazu – podstawowej bazy do rozwoju przyrodniczej turystyki
- ▶ **Możliwość wykorzystania** jako „ekoetykietki” przy promocji produktów lokalnych.

Celem istnienia obszaru Natura 2000 jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony chronionych w nim gatunków i siedlisk przyrodniczych.

Właściwy stan ochrony gatunku to stan w którym:

- ▶ **zasięg (rozmieszczenie)** gatunku nie kurczy się i jest wystarczający do trwałego zachowania gatunku,
- ▶ **populacja gatunku** nie zmniejsza się i jest wystarczająca do trwałego zachowania gatunku, a jej parametry (np. struktura wiekowa, rozrodczość, śmiertelność) nie są zaburzone,
- ▶ **siedlisko gatunku** jest odpowiedniej wielkości i jakości (z punktu widzenia konkretnego gatunku),
- ▶ **nie ma zagrożeń** wobec utrzymywania się powyższych warunków w przyszłości.

Właściwy stan ochrony siedliska przyrodniczego to stan w którym:

- ▶ **zasięg (rozmieszczenie)** siedliska przyrodniczego nie kurczy się i jest wystarczający do trwałego zachowania siedliska,
- ▶ **powierzchnia (areal)** siedliska przyrodniczego nie zmniejsza się i jest wystarczający do trwałego zachowania siedliska; siedlisko nie jest sztucznie pofragmentowane,
- ▶ **struktura siedliska** jest niezniekształcona i niezaburzona, w tym gatunki typowe dla siedliska są obecne i we właściwym stanie ochrony,
- ▶ **procesy** kształtujące siedlisko, a także **funkcje** siedliska w krajobrazie są żywe i niezaburzone,
- ▶ **nie ma zagrożeń** wobec utrzymywania się powyższych warunków w przyszłości.

NATURA 2000
NIEZBĘDNIK URZĘDNIKA

Natura 2000 – Niezbędnik urzędnika

Wydawnictwo Klubu Przyrodników
ul. 1 Maja 22, 66-200 Świebodzin
tel./fax: 0683828236, e-mail: kp@kp.org.pl

Opracowanie, redakcja, autorstwo rozdziału 3 – Paweł Pawlaczyk

Autorzy zdjęć zamieszczonych na okładce:
Urszula Biereźnoj, Marek Maciantowicz, Robert Stańko

Publikacja wydana w ramach projektu: „*Wzmocnienie ochrony obszarów Natura 2000 - podniesienie świadomości społecznej na ich temat i wzmocnienie rzecznictwa osób i organizacji zaangażowanych w ochronę przyrody*”, finansowanego przez Fundusz Współpracy

Niniejsza publikacja została wydana dzięki pomocy finansowej Unii Europejskiej. Za jej treść odpowiada Klub Przyrodników, poglądy w nim wyrażone nie odzwierciedlają w żadnym razie oficjalnego stanowiska Unii Europejskiej

Druk: SONAR - Gorzów Wlkp., ul. Kostrzyńska 89

ISBN: 978-83-87846-64-0

Świebodzin 2008

SPIS TREŚCI:

Wstęp	4
1. Prawo europejskie	5
2. Prawo polskie (stan na 15 listopada 2008 r.)	37
3. Jak dobrze oceniać oddziaływanie na Naturę 2000 ?	96

Wstęp

Stoi przed nami wielkie wyzwanie: wdrożenie w Polsce prawidłowego funkcjonowania sieci Natura 2000 – naszego fragmentu największej spójnej sieci ochrony przyrody na świecie.

Uchwalone 3 października 2008r. ustawy „o zmianie ustawy o ochronie przyrody” oraz „o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko” dostosowały w znacznej części polskie prawo do wymogów dyrektywy ptasiej i siedliskowej. Obszarów Natura 2000 broni też prawo europejskie. Prawidłowe zastosowanie tego prawa może jednak wciąż sprawiać trudności – wiele jego aspektów jest nowych i odległych od dotychczasowej polskiej praktyki.

W książeczce tej zebraliśmy materiały, które – naszym zdaniem – są najbardziej potrzebne pracownikom urzędów i instytucji, które muszą być zaangażowane w skuteczną ochronę sieci Natura 2000.

Nie piszemy tutaj, dlaczego warto chronić przyrodę. Ani dlaczego Natura 2000 to dobry sposób takiej ochrony. Staramy się unikać teoretyzowania. Ale staramy się zebrać w jednym miejscu akty prawne, komentarz i wskazówki, które dobrą ochronę sieci mogą ułatwić.

Ta publikacja nie ma być wyczerpującym podręcznikiem wdrażania sieci Natura 2000. Stara się natomiast dostarczyć Państwu najbardziej aktualnej wiedzy, jakie przepisy prawne i w jaki sposób powinni Państwo stosować.

Część dotycząca prawa europejskiego jest inspirowana publikacją Komisji Europejskiej „*Nature and Biodiversity cases – Ruling of the European Court of Justice*” (Luxemburg 2006), wzoruje się na jej układzie i wykorzystuje elementy jej treści. Z jednej strony opuszczono jednak zagadnienia mające charakter „ogólnopaństwowy”, lecz mało przydatne w podejmowaniu decyzji dotyczących konkretnych spraw i konkretnych obszarów Natura 2000, a także skrócono i uproszczono bardziej złożone rozważania prawne. Z drugiej strony uwzględniono także inne, nowsze wyroki Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości.

Liczymy, że książeczka ta pomoże zarówno lepiej chronić obszary Natura 2000, jak i lepiej realizować przedsięwzięcia rozwojowe, nie niszcząc przy tym przyrody.

1. Prawo europejskie

Rozdział inspirowany publikacją „Nature and Biodiversity cases – Ruling of the European Court of Justice”. European Commission, Luxembourg 2006.

Dlaczego trzeba znać prawo unijne? Prawo unijne a prawo krajowe

Pierwotnym źródłem prawa Unii Europejskiej są traktaty, a źródłem prawa pochodnego – dyrektywy, rozporządzenia i decyzje. Na straży prawa wspólnotowego stoi Komisja Europejska, często określana jako „strażnik traktatów”. Ostateczne interpretacje przepisów prawa wspólnotowego oraz rozstrzygnięcia sporów związanych z interpretacją tego prawa należy do Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich w Luksemburgu. Raz wydane rozstrzygnięcia Trybunału stanowią wiążącą interpretację prawa wspólnotowego.

Dyrektywy to najbardziej chyba znane akty prawa Unii Europejskiej. Są one wiążące dla wszystkich państw członkowskich Unii (chyba, że w odpowiednim Traktacie Akcesyjnym przewidziano dla danego państwa okresy przejściowe). Co do zasady, dyrektywy adresowane są do państw i aby ich przepisy były stosowane przez podmioty indywidualne (osoby fizyczne i prawne, jednostki organizacyjne) – konieczna jest tzw. transpozycja przepisów Dyrektyw do prawa krajowego, tj. wydanie takich przepisów prawa krajowego, które wyczerpią zobowiązania wynikające z odpowiedniej dyrektywy. Obowiązek państwa członkowskiego nie kończy się na samym przeniesieniu przepisów do prawa krajowego, ale dotyczy także zapewnienia właściwej egzekucji tych przepisów. W rzeczywistości przepisy dyrektyw rodzą skutki nie tylko dla rządu państwa członkowskiego, ale dla wszystkich jego organów (także dla organów administracji i sądów), a także dla wszystkich podmiotów wykonujących zadania quasi-państwowe (np. sprawujących zarząd w imieniu państwa).

Zasada prowsólnotowej wykładni prawa krajowego: Sądy krajowe oraz organy administracyjne zobowiązane są, w ramach ich kompetencji, do zapewnienia pełnej efektywności prawa wspólnotowego. Sądy oraz organy administracyjne muszą uczynić wszystko co leży w zakresie ich jurysdykcji do osiągnięcia celu założonego przez dyrektywę (wyroki C - 397/01 Pfeiffer and others, 103/88, C-224/97). Por. też wyrok WSA w Warszawie IVSA/Wa1447/06.

Zasada pierwszeństwa prawa wspólnotowego: Sąd krajowy, w postępowaniu przed nim prowadzonym, nie powinien brać pod uwagę przepisu prawa krajowego, który jest sprzeczny z prawem wspólnotowym, w tym także z przepisem dyrektywy (wyroki 6/64 Flaminio Costa, 158/80 Rewe v. Hauptzollamt Kiel). To samo dotyczy organu administracji – zarówno organu państwa, jak i organu samorządu terytorialnego - wydającego decyzję administracyjną (wyroki 106/77 Simmenthal, C - 224/97 Ciola, 103/88 Fratelli). Tzn. jeżeli norma krajowa nie da się właściwie stosować nawet przy wykorzystaniu wykładni prowsólnotowej, wówczas możliwa i konieczna jest odmowa zastosowania przepisu prawa krajowego, pozostającego w kolizji z prawem wspólnotowym. Por. analogiczny wyrok WSA w Warszawie IIISA/Wa492/05.

Zasada bezpośredniego skutku dyrektyw: Podmiot indywidualny może w sporze z organem władzy państwowej powoływać się bezpośrednio na przepis dyrektywy (wyrok 41/74 van Duyn v. Home Office). Na przepis dyrektywy można się powołać także wtedy, gdy – mimo upływu terminu transpozycji – nie jest on transponowany do prawa krajowego albo jest transponowany nieprawidłowo. Zasadę bezpośredniego skutku dyrektyw stosuje się gdy przepis dyrektywy jest jasny i jednoznaczny, bezwarunkowy i nie wymagający podjęcia dalszych działań (wyrok 32/84 Van Gend en Loos).

Zasada „poziomego bezpośredniego skutku”: Podmiot indywidualny może w sporze z innym podmiotem indywidualnym powołać się bezpośrednio na przepis dyrektywy, w przypadku gdy ten drugi podmiot wykonuje zadania „quasi-państwowe” i jako taki stanowi on „emanację” państwa (wyrok C-188/89 Foster v. British Gas).

Aby skorzystać z zasady pierwszeństwa prawa wspólnotowego, sądy lub organy administracji nie muszą zawieszać postępowania celem uzyskania orzeczenia innego sądu co do zgodności normy krajowej z normą prawa wspólnotowego. Jednak w przypadku poważnych wątpliwości co do interpretacji prawa wspólnotowego, które mogłyby być decydujące dla orzeczenia w sprawie, sąd krajowy może (a sąd, od którego orzeczeń nie przysługują środki odwoławcze – musi) zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich z prośbą o wykładnię w tzw. trybie prejudycjalnym.

W szczególności zasada bezpośredniego skutku stosuje się do kluczowego dla Natury 2000 art. 6 dyrektywy siedliskowej.

Obowiązek państwa członkowskiego do podjęcia wszelkich koniecznych środków do osiągnięcia celu przewidzianego w dyrektywie jest obowiązkiem wiążącym, wynikającym z art. 249 akapit trzeci Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską i z samej dyrektywy. Ten obowiązek wiąże wszystkie władze państwa członkowskiego, włącznie z władzą sądowniczą w ramach jej właściwości (wyrok C-72/95 Kraaijeveld).

Co się tyczy prawa jednostki do powołania się na dyrektywę i uwzględnienia tego przez sąd, byłoby niezgodne ze wyżej wymienionym obowiązkiem, gdyby wykluczyć co do zasady możliwość powoływania się przez jednostki na obowiązek nałożony przez dyrektywę. W szczególności w przypadkach, w których władze wspólnotowe zobowiązują państwa członkowskie poprzez dyrektywę do określonego zachowania, praktyczna skuteczność takiego aktu byłaby osłabiona, gdyby jednostki nie mogły się powołać na ten akt przed sądem, a sądy krajowe nie mogłyby go brać pod uwagę jako elementu prawa wspólnotowego w celu zbadania, czy ustawodawca krajowy, w ramach zastrzeżonej na jego rzecz swobody wyboru formy i środków dla transpozycji dyrektywy, nie przekroczył przyznanego mu na mocy dyrektywy zakresu uznania. Powyższe rozumowanie znajduje również zastosowanie w zakresie weryfikacji, czy w braku transpozycji danego przepisu przedmiotowej dyrektywy, władze krajowe, które wydały akt objęty skargą, dochowały zakresu uznania przyznanego na mocy tego przepisu.

Sąd krajowy może bezpośrednio wziąć pod uwagę art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej przy badaniu czy organy państwowe udzielając zgody na plan lub przedsięwzięcie, nie wykroczyły poza zakres dozwolony odpowiednim przepisem dyrektywy (wyrok C-127/02 Waddenvereniging i Vogelbeschermingsvereniging).

Zgodnie z zasadą „współpracy w dobrej wierze”, przewidzianą w art. 10 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, państwa członkowskie są zobowiązane do usunięcia bezprawnych konsekwencji naruszenia prawa wspólnotowego, jeżeli takie naruszenie by nastąpiło.

W przypadku uchybienia obowiązкови właściwej oceny oddziaływania na środowisko, środki te obejmują uchylenie lub wstrzymanie wykonania udzielonego zezwolenia na realizację przedsięwzięcia, w celu przeprowadzenia właściwej oceny (wyrok C-201/02 Delena Wells).

Względem obowiązku wszczęcia nadzwyczajnych trybów postępowania w stosunku do ostatecznych decyzji administracyjnych sprzecznych z prawem wspólnotowym, właściwe są przepisy prawa krajowego, pod warunkiem jednak, że nie są one mniej korzystne od uregulowań dotyczących podobnych sytuacji zaistniałych pod prawem wewnętrznym (zasada równoważności) i że nie czynią one praktycznie niemożliwym lub nadmiernie trudnym wykonywania praw wynikających ze wspólnotowego porządku prawnego (zasada skuteczności). Jeśli krajowe uregulowania dotyczące środka prawnego przewidują obowiązek stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej sprzecznej z prawem wewnętrznym, nawet jeśli stała się ona ostateczna, ten sam obowiązek uchylenia powinien istnieć w takich samych okolicznościach w odniesieniu do decyzji niezgodnej z prawem wspólnotowym (wyroki C - 78/98 Preston, C-201/02 Delena Wells).

Rozważając znaczenie przepisów „dyrektyw przyrodniczych” w konkretnych sprawach krajowych, warto zdawać sobie też sprawę z ogólnych zasad przyjmowanych w orzecznictwie względem tych dwóch dyrektyw:

Zagrożone siedliska i gatunki tworzą część dziedzictwa przyrodniczego Wspólnoty, dotyczące ich zagrożenia mają często charakter transgraniczny, wobec czego przyjęcie środków ochrony stanowi wspólną odpowiedzialność wszystkich państw członkowskich. Zarządzanie tym wspólnym dziedzictwem jest powierzone państwom członkowskim na ich własnych terytoriach. W dziedzinie, w której zarządzanie dziedzictwem wspólnotowym jest powierzone państwom członkowskim, dokładność transpozycji przybiera szczególną wagę. W przypadku dyrektywy ptasiej i siedliskowej państwa członkowskie są więc w sposób szczególny zobowiązane do tego, aby ich przepisy prawne mające zapewnić transpozycję tej dyrektywy były jasne i precyzyjne. (247/85 Commission v. Belgium, 252/85 Commission v. France, C-98/03 Commission v. Germany, C-60/05 WWF Italia).

Nawet jeżeli uregulowanie krajowe jest samo w sobie zgodne z prawem wspólnotowym, uchybienie zobowiązaniom państwa członkowskiego może wynikać z istnienia praktyki administracyjnej, która to prawo narusza, jeżeli taka praktyka administracyjna wykazuje pewien stopień trwałości i powszechności (wyrok C-441/02 *Commission v. Germany*).

Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (dyrektywa siedliskowa)

Artykuł 2

1. Niniejsza dyrektywa ma na celu przyczynienie się do zapewnienia różnorodności biologicznej poprzez ochronę siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory na europejskim terytorium Państw Członkowskich, do którego stosuje się Traktat.
2. Środki podejmowane zgodnie z niniejszą dyrektywą mają na celu zachowanie lub odtworzenie, we właściwym stanie ochrony, siedlisk przyrodniczych oraz gatunków dzikiej fauny i flory ważnych dla Wspólnoty.
3. Środki podejmowane zgodnie z niniejszą dyrektywą uwzględniają wymogi gospodarcze, społeczne i kulturowe oraz cechy regionalne i lokalne.

Cel dyrektywy określony w art. 2(2) powinien być traktowany jako punkt odniesienia, w świetle którego należy interpretować pozostałe artykuły dyrektywy. Wynikają z niego w szczególności wymogi względem „koniecznych środków ochronnych” (art. 6(1)), „odpowiednich działań” (art. 6(2)), „założeń ochrony” (art. 6(3)), „ogólnej spójności sieci Natura 2000” (art. 6(4)), „nadzoru” (art. 11), „systemu ścisłej ochrony” (art. 12-13), a także środków, o których mowa w art. 14 i 22 (por. komentarz do odpowiednich artykułów).

Art. 2(3) nie stanowi odrębnej derogacji od obowiązków i wymogów dyrektywy, tj. nie można powoływać się na „wymogi gospodarcze, społeczne i kulturowe” jako na uzasadnienie niepełnego wykonania obowiązków i wymogów wynikających z dyrektywy (wyroki C-262/85; C-355/90 *Santona Marshes*).

Artykuł 4

1. Na podstawie kryteriów określonych w załączniku III (etap 1) oraz stosownych informacji naukowych każde Państwo Członkowskie proponuje wykaz obszarów, wskazując, które typy siedlisk przyrodniczych z załącznika I i które gatunki z załącznika II są rodzime w odniesieniu do terytorium, na którym obszary się znajdują. W przypadku szeroko rozprzestrzenionych gatunków zwierząt, te obszary odpowiadają miejscom w obrębie naturalnego zasięgu tych gatunków, w których występują fizyczne lub biologiczne czynniki istotne dla ich życia i reprodukcji. W przypadku gatunków wodnych, o szerokim zasięgu, te obszary zostaną zaproponowane tylko tam, gdzie istnieje dający się jednoznacznie określić obszar, na którym występują fizyczne i biologiczne czynniki istotne dla ich życia i reprodukcji. W stosownych przypadkach Państwa Członkowskie proponują przyjęcie wykazu obszarów w świetle wyników nadzoru, określonego w art. 11.

Niniejszy wykaz zostaje przekazany Komisji w ciągu trzech lat od notyfikacji niniejszej dyrektywy, wraz z informacją na temat każdego obszaru. Taka informacja obejmuje mapę obszaru, jego nazwę, lokalizację, wielkość oraz dane wynikające z zastosowania kryteriów wymienionych w załączniku III (etap I), przedstawione na formularzu określonym przez Komisję zgodnie z procedurą ustanowioną w art. 21.

2. Na podstawie kryteriów określonych w załączniku III (etap 2) i w ramach zarówno każdego z pięciu regionów biogeograficznych wymienionych w art. 1 lit. c) ppkt iii), jak i całego terytorium określonego w art. 2 ust. 1, Komisja, w porozumieniu z każdym Państwem Członkowskim, opracowuje projekt wykazu obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty, oparty o wykazy poszczególnych Państw Członkowskich, wskazujący te obszary, które utraciły jeden lub więcej typów siedlisk przyrodniczych albo jeden lub więcej gatunków o znaczeniu priorytetowym.

Państwa Członkowskie, w których obszary, obejmujące jeden lub więcej typów siedlisk przyrodniczych albo jeden lub więcej gatunków o znaczeniu priorytetowym stanowią więcej niż 5% ich terytorium, mogą, w porozumieniu z Komisją, wystąpić o bardziej elastyczne stosowanie kryteriów wymienionych w załączniku III (etap 2) przy wyborze wszystkich obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty znajdujących się na ich terytorium.

Wykaz obszarów wybranych jako obszary mające znaczenie dla Wspólnoty, określający te spośród nich, które obejmują jeden lub więcej typów siedlisk przyrodniczych albo jeden lub więcej gatunków o znaczeniu priorytetowym, zostaje przyjęty przez Komisję zgodnie z procedurą określoną w art. 21.

3. Wykaz określony w ust. 2 sporządza się w ciągu sześciu lat od notyfikacji niniejszej dyrektywy.

Państwa członkowskie mają pewien stopień swobody przy wyborze obszarów, które są zaproponowane do uznania przez Komisję jako obszary mające znaczenie dla Wspólnoty (a następnie wyznaczone przez dane państwo jako specjalne obszary ochrony siedlisk). Swoboda ta jest jednak ograniczona. Wybór obszarów musi być dokonany na podstawie kryteriów naukowych. Proponowane obszary muszą zapewniać jednolite i spójne pokrycie geograficzne, odzwierciedlać różnicowanie ekologiczne przedmiotów ochrony (a w przypadku gatunków także genetyczne), zapewniać spójność tak powstałej sieci. Lista musi być kompletna, tj. musi zapewniać reprezentatywne ujęcie wszystkim siedliskom przyrodniczym z zał. I i wszystkim gatunkom z zał. II występującym w danym kraju (wyroki C-67/99 *Commission v Ireland*, C-71/99 *Commission vs Germany*, C-220/99 *Commission v France*).

Państwa członkowskie, proponując obszary i ich granice, nie mogą brać pod uwagę wymogów gospodarczych i społecznych ani uwarunkowań regionalnych ani lokalnych. Procedura art. 4 ma bowiem służyć utworzeniu w Europie spójnej sieci Natura 2000. Właściwy stan ochrony poszczególnych siedlisk i gatunków, którego osiągnięcie jest celem dyrektywy, musi być rozumiany w odniesieniu do całego europejskiego terytorium państw członkowskich. Państwa członkowskie, proponując krajowe listy obszarów, nie dysponują precyzyjną wiedzą na temat stanu ochrony poszczególnych gatunków i siedlisk w innych państwach, nie mogą więc swoją decyzją pomijać na liście obszarów ważnych z punktu widzenia ochrony poszczególnych siedlisk i gatunków, ponieważ mo-

głoby to prowadzić do nie osiągnięcia celu dyrektywy na poziomie Wspólnoty. W szczególności, Komisja Europejska nie miałaby wówczas pewności, że do celu wskazania obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty dysponuje wyczerpującą listą obszarów nadających się do sklasyfikowania jako specjalne obszary ochrony siedlisk, a to powodowałoby ryzyko nie osiągnięcia celu „utworzenia spójnej europejskiej sieci Natura 2000” (wyroki C-371/98 *First Corporate Shipping*, C-67/99, *Commission v. Ireland*).

Gminy, ani właściciele gruntów, nie mają prawa zaskarżania decyzji Komisji Europejskiej zatwierdzającej wykaz obszarów ważnych dla Wspólnoty (postanowienia Sądu Pierwszej Instancji T-117/05 *Rodenbröcker v. Commission*, T-122/05 *Benkö and others v. Commission*).

4. Po zatwierdzeniu obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty zgodnie z procedurą określoną w ust. 2 zainteresowane Państwa Członkowskie możliwie najszybciej, nie później niż w ciągu sześciu lat, wyznaczają ten obszar jako specjalny obszar ochrony, ustalając priorytetowe działania w świetle znaczenia tych obszarów dla zachowania lub odtworzenia, we właściwym stanie ochrony, typu siedliska przyrodniczego wymienionego w załączniku I lub gatunku wymienionego w załączniku II, a także do celów spójności Natury 2000 oraz w świetle zagrożenia degradacją lub zniszczeniem, na które narażone są te obszary.

Por. komentarz do art. 6(1).

5. Wraz z umieszczeniem obszaru w wykazie określonym w ust. 2 akapit trzeci podlega on przepisom art. 6 ust. 2, 3 i 4.

Obowiązek ochrony przewidziany w art. 6(2) i 6(3), oraz możliwość korzystania z wyjątków od reżimu ochrony przewidziana w art. 6(4) stosują się do obszarów „siedliskowych” Natura 2000 od chwili uznania ich przez Komisję Europejską za obszary o znaczeniu dla Wspólnoty (nie jest wymagane do tego wyznaczenie w trybie prawa krajowego!).

Nie oznacza to jednak, iż państwa członkowskie nie mają obowiązku ochrony obszarów zgłoszonych Komisji do uznania jako obszary o znaczeniu dla Wspólnoty. W rzeczywistości taki obowiązek istnieje już od chwili ich zgłoszenia. Państwa są zobowiązane dla takich obszarów do przyjęcia środków ochrony „odpowiednich” dla zachowania ich znaczenia ekologicznego.

Uwzględniając fakt, iż państwo członkowskie po sporządzeniu krajowego wykazu obszarów nie jest w stanie dokładnie i szczegółowo znać sytuacji siedlisk w innych państwach członkowskich, nie może ono ze swej strony eliminować obszarów posiadających na płaszczyźnie krajowej istotne znaczenie ekologiczne dla celu zachowania siedlisk, nie zagrażając w ten sposób realizacji tego celu na płaszczyźnie wspólnotowej. W konsekwencji Komisja powinna mieć pewność, że dysponuje wyczerpującą listą obszarów, które mogą być wybrane jako specjalne obszary ochrony, ponieważ ich utworzenie ma na celu stworzenie spójnej europejskiej sieci ekologicznej. Wynika z tego również, że w chwili

li, w której Komisja będzie podejmować swoją decyzję, obszary wyznaczone przez państwa członkowskie powinny znajdować się w stanie, na podstawie którego dokonano oceny naukowej potencjalnych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty. Gdyby bowiem tak nie było, istniałoby niebezpieczeństwo zafałszowania wspólnotowego procesu decyzyjnego, który opiera się nie tylko na całości obszarów zgłoszonych przez państwa członkowskie, ale również charakteryzuje się ekologicznymi porównaniami między różnymi obszarami zaproponowanymi przez państwa członkowskie, a Komisja nie byłaby w stanie wypełnić swojego zadania w rozpatrywanej dziedzinie.

Konieczne jest więc, aby państwa członkowskie nie zezwalały na ingerencje, które mogłyby poważnie zagrozić ekologicznemu charakterowi tych obszarów. Państwa członkowskie są zobowiązane do podjęcia zgodnie z przepisami prawa krajowego wszelkich środków niezbędnych dla uniknięcia ingerencji, które mogłyby poważnie zagrozić ekologicznemu charakterowi obszarów umieszczonych w przekazanym Komisji wykazie krajowym (wyroki C-177/03 Dragaggi, C-244/05 Bayerischer Verwaltungsgerichtshof).

Artykuł 6

1. Dla specjalnych obszarów ochrony Państwa Członkowskie przyjmują konieczne środki ochronne obejmujące, jeśli zaistnieje taka potrzeba, odpowiednie plany zagospodarowania opracowane specjalnie dla tych obszarów bądź zintegrowane z innymi planami rozwoju oraz odpowiednie środki ustawowe, administracyjne lub umowne, odpowiadające ekologicznym wymaganiom typów siedlisk przyrodniczych, wymienionych w załączniku I, lub gatunków, wymienionych w załączniku II, żyjących na tych obszarach.

Dyrektywa wymaga obowiązkowo przyjęcia koniecznych środków ochronnych, co wyklucza jakikolwiek zakres swobodnego uznania w tym względzie po stronie państwa członkowskiego i ogranicza ewentualne możliwości regulacyjne i decyzyjne władz krajowych do narzędzi i rozwiązań technicznych, które należy przyjąć w ramach tych środków. Fakultatywność wyrażona słowami „jeżeli zaistnieje taka potrzeba” dotyczy wyłącznie „*planów zagospodarowania opracowanych specjalnie dla tych obszarów bądź zintegrowanych z innymi planami rozwoju*” (wyrok C-508/04 Commission v. Austria).

Środki ochronne, o których mowa w art. 6(1) powinny być takie, jakie w świetle ekologicznych wymagań odpowiednich siedlisk przyrodniczych lub gatunków, są potrzebne do osiągnięcia celu określonego w art. 2(2) dyrektywy, czyli do uzyskania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków ważnych dla Wspólnoty.

Art. 6(1) nie stosuje się do obszarów ptasich – ale stosują się do nich analogicznie art. 4(1) i 4(2) dyrektywy ptasiej.

Przepis uzależniający możliwość przyjęcia środków ochronnych od faktu, że „*nie będą nadmiernie utrudniać dozwolonego wykorzystania gospodarczego da-*

nych terenów” jest niezgodny z dyrektywą, ponieważ ograniczałby możliwość przyjęcia koniecznych środków ochronnych w sensie art. 6(1) dyrektywy (wyrok C-508/04 *Commission v. Austria*).

Obowiązek przewidziany w tym artykule stosuje się do obszarów Natura 2000 dopiero od chwili „krajowego” ich wyznaczenia. Oczywiście, nie ma zakazu podejmowania odpowiednich działań na rzecz obszaru wcześniej.

Przepis ten należy jednak odczytywać łącznie z art. 4(4), który wymaga, by po zatwierdzeniu obszaru przez Komisję Europejską jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty, państwo wyznaczyło go odpowiednim aktem prawa krajowego „*możliwie najszybciej*”, ustalając równocześnie „*priorytetowe działania w świetle znaczenia tych obszarów dla zachowania lub odtworzenia, we właściwym stanie ochrony, typu siedliska przyrodniczego wymienionego w załączniku I lub gatunku wymienionego w załączniku II, a także do celów spójności Natury 2000 oraz w świetle zagrożenia degradacją lub zniszczeniem, na które narażone są te obszary*”. Nieprzekraczalnym terminem jest 6 lat od chwili zatwierdzenia obszarów przez Komisję.

Należy zaznaczyć, że już z chwilą zatwierdzenia przez Komisję Europejską obszaru ochrony siedlisk jako mającego znaczenie dla Wspólnoty, stosuje się do niego art. 6(2), 6(3) i 6(4), a więc m. in. obowiązek podjęcia odpowiednich działań w celu zapobiegania pogorszeniu stanu ochrony.

Por. także *Zarządzanie obszarami Natura 2000. Postanowienia art. 6 Dyrektywy „siedliskowej” 92/43/EWG*. Komisja Europejska 2000 (uzup. 2007). Tłumaczenie polskie: WWF Polska 2007.

2. Państwa Członkowskie podejmują odpowiednie działania w celu uniknięcia na specjalnych obszarach ochrony pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, jak również w celu uniknięcia niepokojenia gatunków, dla których zostały wyznaczone takie obszary, o ile to niepokojenie może mieć znaczenie w stosunku do celów niniejszej dyrektywy.

Obowiązek podjęcia „odpowiednich działań” obejmuje zarówno działania niezbędne dla uniknięcia zagrożeń powodowanych przez człowieka, jak i przeciwdziałanie naturalnym procesom (np. zarastania łąk i muraw), które mogłyby pogorszyć status ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków w obszarze Natura 2000 (C-6/04 *Commission vs United Kingdom*).

Obowiązek, o którym mowa w art. 6(2) powstaje z zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską jako obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty (tj. nawet jeszcze przed wyznaczeniem obszaru ochrony siedlisk prawem krajowym). Natomiast przed tą datą, choć formalnie nie stosuje się art. 6(2), państwa członkowskie są zobowiązane do podjęcia zgodnie z przepisami prawa krajowego wszelkich środków niezbędnych dla uniknięcia utraty ekologicznego charakteru obszarów umieszczonych w przekazanym Komisji wykazie krajowym (wyroki C-177/03 *Dragaggi*, C-244/05 *Bayerischer Verwaltungsgerichtshof*).

Nie podjęcie odpowiednich (tj. stosowych do zagrożenia i skutecznych) działań w celu zapobieżenia pogorszeniu stanu siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków oraz niepokojenia gatunków, dla ochrony których został zatwierdzony lub wyznaczony obszar Natura 2000, jest uchybieniem obowiązkom wynikającym z dyrektywy (wyroki C-490/04 Valloni e steppe pedegarganiche, C-304/05 Parco Nazionale dello Stelvio).

Za naruszenie obowiązku wynikającego z art. 3 została uznana np. sytuacja polegająca na braku skutecznego przeciwdziałania przez Irlandię nadmiernemu wypasaniu torfowisk kołdrowych (stanowiących prywatną własność rolników), w wyniku czego ich stan uległ pogorszeniu (C-117/00 Owenduff-Nephin Bog Complex).

Jeżeli udzielono pozwolenia na plan lub przedsięwzięcie zgodnie z procedurą przewidzianą w art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej, to, co się tyczy wpływu tego planu lub przedsięwzięcia na obszar chroniony, zbędnym jest jednocześnie stosowanie ogólnej normy ochrony przewidzianej w art. 6 ust. 2. Udzielenie pozwolenia na plan lub przedsięwzięcie, zgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej, zakłada bowiem w sposób konieczny, że uznano, iż tenże plan lub przedsięwzięcie nie wpłynie niekorzystnie na dany obszar i w konsekwencji, nie może również spowodować pogorszeń w rozumieniu art. 6(2). Mimo to, nie można wykluczyć, że w przyszłości okaże się, nawet przy nie wystąpieniu błędnego działania właściwych organów państwa, że taki plan lub przedsięwzięcie może wywoływać takie pogorszenia. Wówczas stosuje się do nich art. 6(2). W takich okolicznościach zastosowanie art. 6(2) dyrektywy siedliskowej umożliwi spełnienie podstawowego celu zachowania i ochrony jakości środowiska, włącznie z ochroną siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, który został określony w pierwszym motywie tej dyrektywy (wyrok C-127/02 Waddenvereniging i Vogelbeschermingsvereniging).

Jeżeli udzielono pozwolenia na realizację przedsięwzięcia bez zachowania obowiązków wynikających z art. 6(3) dyrektywy, np. po nieodpowiedniej ocenie, to pogorszenia stanu siedliska lub niepokojenia gatunków, dla których dany obszar został wyznaczony, będące wynikiem tego przedsięwzięcia, są równocześnie naruszeniem art. 6(2) dyrektywy (C-304/05 Parco Nazionale dello Stelvio).

Por także *Zarządzanie obszarami Natura 2000. Postanowienia art. 6 Dyrektywy „siedliskowej” 92/43/EWG*. Komisja Europejska 2000 (uzup. 2007). Tłumaczenie polskie: WWF Polska 2007.

3. Każdy plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do ochrony obszaru, ale które może na niego w istotny sposób oddziaływać, zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami, podlega odpowiedniej ocenie jego skutków dla danego obszaru z punktu widzenia założeń jego ochrony. W świetle wniosków wynikających z tej oceny oraz bez uszczerbku dla przepisów ust. 4 właściwe władze krajowe wyrażają zgodę na ten plan lub przedsięwzięcie dopiero po upewnieniu się, że nie wpłynie on niekorzystnie na dany obszar oraz, w stosownych przypadkach, po uzyskaniu opinii całego społeczeństwa.

Okoliczność, że działalność ta wykonywana jest na przedmiotowym terenie regularnie od wielu lat i cyklicznie konieczne jest uzyskanie dla niej pozwolenia, przy czym za każdym razem dokonuje się nowej oceny kwestii, czy działalność ta może być wykonywana i, jeżeli tak, na jakiej części terenu, nie stanowi jako taka przeszkody, aby działalność tę traktować przy każdym wniosku, jako odrębny plan lub przedsięwzięcie w rozumieniu dyrektywy siedliskowej (wyrok C-127/02 Waddenvereniging i Vogelbeschermingsvereniging).

Obowiązek oceny w trybie art. 6(3) nie jest uzależniony od położenia planowanego przedsięwzięcia w obszarze Natura 2000 lub poza nim, ale od ryzyka wystąpienia oddziaływania na obszar Natura 2000. Prawo krajowe nie może różnicować reguł oceny w zależności od położenia przedsięwzięcia w stosunku do granic obszaru (wyrok C-98/03 Commission v Germany).

Art. 6(3) ust. 3 uzależnia wymóg dokonania odpowiedniej oceny planu lub przedsięwzięcia od przesłanki polegającej na zaistnieniu prawdopodobieństwa lub ryzyka, że ten plan lub przedsięwzięcie będzie oddziaływać na dany obszar w istotny sposób. Mając w szczególności na uwadze zasadę ostrożności, będącą jedną z podstaw polityki Wspólnoty w dziedzinie środowiska naturalnego, stawiającej sobie za cel wysoki poziom ochrony zgodnie z art. 174 ust. 2 zdanie pierwsze traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, w świetle którego należy dokonywać wykładni dyrektywy siedliskowej, ryzyko takie ma miejsce wówczas, gdy na podstawie obiektywnych informacji nie można wykluczyć, że przedmiotowy plan lub przedsięwzięcie będzie oddziaływać na dany obszar w istotny sposób. Taka wykładnia przesłanki, od zaistnienia której uzależnione jest przeprowadzenie odpowiedniej oceny skutków planu lub przedsięwzięcia dla danego obszaru, na podstawie której, w przypadku wątpliwości co do nie wystąpienia ewentualnych istotnych oddziaływań należy dokonać takiej oceny, umożliwia w sposób skuteczny uniknięcia udzielania pozwoleń na plany lub przedsięwzięcia wpływające niekorzystnie na dany obszar i przyczynia się w ten sposób do urzeczywistnienia głównego celu dyrektywy siedliskowej, polegającego na zapewnieniu różnorodności biologicznej poprzez ochronę siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, zgodnie z trzecim motywem i art. 2 ust. 1 tej dyrektywy (wyroki C127/02 Waddenvereniging i Vogelbeschermingsvereniging, C-180/96 United Kingdom v Commission).

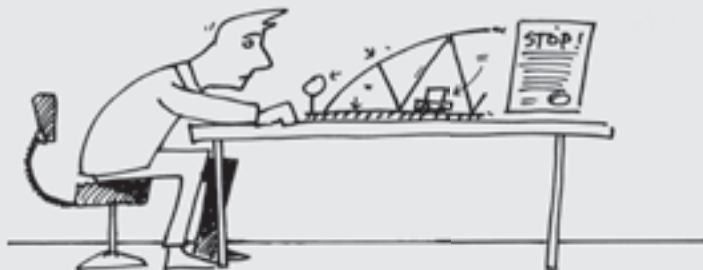
Jeżeli plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do ochrony obszaru Natura 2000, niesie z sobą ryzyko naruszenia założeń ochrony tego obszaru, należy je wówczas uznać jako mogące oddziaływać na przedmiotowy obszar w sposób istotny. Ocena tego ryzyka powinna być dokonana w szczególności w świetle charakterystyki i specyficznych uwarunkowań środowiskowych obszaru, którego dotyczy plan lub przedsięwzięcie (wyrok C-127/02 Waddenvereniging i Vogelbeschermingsvereniging).

Określenie „...nie jest bezpośrednio powiązany z ochroną obszaru lub konieczny dla tej ochrony” należy rozumieć w ten sposób, że każdy nie związany z ochroną obszaru komponent planu lub programu może wymagać oceny. Np. aspekt pozyskania drewna w lasach uznanych za obszar specjalny ochrony ptaków lub obszar mający znaczenie dla Wspólnoty może stanowić część planu zarządzania tym obszarem dla jego ochrony, jednak na tyle, na ile pozyskanie takie nie jest konieczne dla ochrony obszaru, powinno być traktowane jako wymagające oceny (*Zarządzanie obszarami Natura 2000. Postanowienia art. 6 Dyrektywy „siedliskowej” 92/43/EWG*. Komisja Europejska 2000 (uzup. 2007). Tłumaczenie polskie: WWF Polska 2007).

Niedopuszczalne jest wyłączenie a priori z obowiązku oceny z art. 6(3) pewnych rodzajów działań - na przykład wyłączenie z potrzeby oceny „użytkowania gruntów w celach rolniczych, leśnych i rybołówstwa, jeżeli uwzględniane są przy tym cele i zasady ochrony przyrody i kształtowania krajobrazu”. Niedopuszczalne jest, by wyłączać a priori z obowiązku oceny „przedsięwzięcia dotyczące instalacji lub użytkowania wód, które nie wymagają pozwolenia”. Niedopuszczalne jest, by wyłączać a priori z obowiązku oceny „użytkowanie wód niewymagające zezwolenia” - fakt, iż dotyczy ono niewielkich ilości wody, nie może ze swej natury wykluczyć, że pewne rodzaje użytkowania mogą oddziaływać na obszar chroniony w sposób istotny. Zakładając nawet, że takie rodzaje użytkowania wód nie oddziaływałyby w sposób istotny na ich stan, nie wynika z tego, iż nie mogłyby one wywierać istotnych skutków na przyległe obszary chronione (wyrok C-98/03 Commission v Germany).

Nawet jeżeli studia i plany zagospodarowania przestrzennego nie zezwalają bezpośrednio na realizację uwzględnionych w nich przedsięwzięć, które przed uzyskaniem zezwolenia na ich realizację muszą podlegać normalnej ocenie, to – w świetle faktu, że udzielając pozwolenia na realizację przedsięwzięcia bada się jego zgodność z planem zagospodarowania przestrzennego - mają znaczny wpływ na rzeczywiste decyzje dotyczące lokalnego rozwoju. W konsekwencji studia i plany zagospodarowania przestrzennego muszą również podlegać ocenie z punktu widzenia wpływu na obszar Natura 2000 z punktu widzenia założeń jego ochrony (C-6/04 Commission v United Kingdom).

„Odpowiednia ocena”, o której mowa w art. 6(3), oznacza określenie, zgodnie z najlepszą wiedzą naukową w tej dziedzinie, wszystkich aspektów planu lub przedsięwzięcia, mogących osobno lub w połączeniu z innymi planami i przedsięwzięciami oddziaływać na założenia ochrony obszaru. Władze powinny oprzeć się na najlepszej wiedzy naukowej w danej dziedzinie. Założenia ochrony danego obszaru mogą zostać ustalone, jak wynika z art. 3 i 4, a w szczególności z art. 4 ust. 4 dyrektywy siedliskowej, na podstawie znaczenia tych obszarów dla zachowania lub odtworzenia, we właściwym stanie ochrony, typu siedliska przyrodniczego wymienionego w załączniku I lub gatunku wymienionego w załączniku II, a także do celów spójności Natury 2000 oraz na podstawie zagrożenia degradacją lub zniszczeniem, na które narażone są te obszary (wyrok C-127/02 Waddenvereniging i Vogelbeschermingsvereniging).

Powierzchnowy i wybiórczy charakter badania skutków przedsięwzięcia, zalecenie w ocenie dalszych prac w celu ustalenia oddziaływania, brak wyczerpującego zestawienia przedmiotów ochrony, oparcie wnioskowania na spostrzeżeniach o charakterze doraźnym, brak wniosków ostatecznych (w tym odłożenie na później doprecyzowania oddziaływań i określenia środków minimalizujących i kompensujących) są przesłankami świadczącymi, że ocena nie jest „odpowiednia” (C-304/05 Parco Nazionale dello Stelvio).

Jeżeli zezwolenie na realizację przedsięwzięcia zostało wydane z naruszeniem art. 6(3), np. po ocenie która nie była „odpowiednia”, to – jeżeli wykazane zostaną pogorszenia stanu siedliska lub niepokojenia gatunków, dla których dany obszar został wyznaczony – realizacja przedsięwzięcia może naruszać także art. 6(2) dyrektywy (C-304/05 Parco Nazionale dello Stelvio).

Zezwolenie na realizację planu lub przedsięwzięcia może zostać udzielone jedynie pod warunkiem, że właściwe władze krajowe uzyskają pewność, iż plan lub przedsięwzięcie nie będą miały negatywnych skutków dla obszaru, którego dotyczą. Ma to miejsce wówczas, gdy z naukowego punktu widzenia brak jest racjonalnych wątpliwości, że skutki takie nie wystąpią (wyroki C-127/02 Waddenvereniging i Vogelbeschermingsvereniging, C- 239/04 Castro Verde).

Kryterium udzielenia pozwolenia zawiera w sobie zasadę ostrożności - mniej surowe kryterium udzielenia pozwolenia mogłoby nie zapewniać w skuteczny sposób urzeczywistnienia celu ochrony obszarów, któremu służy przedmiotowy przepis. Jeżeli brak jest pewności co do nie wystąpienia negatywnych skutków na przedmiotowy obszar, związanych z ocenianym planem lub przedsięwzięciem, właściwe organy państwowe powinny odmówić udzielenia pozwolenia na ten plan lub przedsięwzięcie (wyroki C-157/96 National Farmers' Union, C-127/02 Waddenvereniging i Vogelbeschermingsvereniging, C- 239/04 Castro Verde).

Istnienie, w chwili udzielania zezwolenia, racjonalnych wątpliwości co do możliwości wystąpienia negatywnych skutków, w tym co do skuteczności przewidzianych działań minimalizujących te skutki, jest przesłanką niezgodności wydanego zezwolenia z art. 6(3) dyrektywy. Dla wniosku takiego nie ma znaczenia, czy negatywne skutki rzeczywiście wystąpiły (wyroki C-209/02 *Crex crex* in *Wörschacher Moos*, C- 239/04 *Castro Verde*).

Zasada poddawania projektów, które mogą mieć istotne oddziaływanie na obszar Natura 2000, ocenie oddziaływania na ten obszar nie znajduje zastosowania w przypadkach, w których formalne wniesienie wniosku o wydanie zezwolenia na realizację projektu miało miejsce przed upływem terminu na transpozycję dyrektywy (wyrok C-209/04 *Commission v. Austria*).

Por. także *Zarządzanie obszarami Natura 2000. Postanowienia art. 6 Dyrektywy „siedliskowej” 92/43/EWG*. Komisja Europejska 2000 (uzup. 2007). Tłumaczenie polskie: WWF Polska 2007. *Ocena planów i przedsięwzięć znacząco oddziałujących na obszary Natura 2000. Wytyczne metodyczne dotyczące przepisów artykułu 6(3) i 6(4) Dyrektywy Siedliskowej 92/43/EWG*. Komisja Europejska 2002. Tłumaczenie polskie: WWF Polska, 2005.

4. Jeśli pomimo negatywnej oceny skutków dla danego obszaru oraz braku rozwiązań alternatywnych, plan lub przedsięwzięcie musi jednak zostać zrealizowane z powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego, w tym interesów mających charakter społeczny lub gospodarczy, Państwo Członkowskie stosuje wszelkie środki kompensujące konieczne do zapewnienia ochrony ogólnej spójności sieci Natura 2000. O przyjętych środkach kompensujących Państwo Członkowskie informuje Komisję.

Jeżeli dany obszar obejmuje typ siedliska przyrodniczego i/lub jest zamieszkały przez gatunek o znaczeniu priorytetowym, jedyne względy, na które można się powołać, to względy odnoszące się do zdrowia ludzkiego lub bezpieczeństwa publicznego, korzystnych skutków o podstawowym znaczeniu dla środowiska lub, po wyrażeniu opinii przez Komisję, innych powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego.

Art. 6(4) – w tym badanie istnienia powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego, braku rozwiązań alternatywnych oraz poszukiwanie sposobów kompensacji - znajduje zastosowanie wyłącznie po przeprowadzeniu „odpowiedniej oceny” w trybie art. 6(3). Jeżeli ocena dokonana na podstawie art. 6(3) wykazałaby, że plan lub przedsięwzięcie nie oddziałuje niekorzystnie na dany obszar, to nie ma powodów, aby wymagać dodatkowego badania przesłanek z art. 6(4). Z drugiej strony, znajomość skutków przedsięwzięcia dla celów ochrony obszaru Natura 2000 stanowi niezbędną przesłankę zastosowania art. 6 ust. 4, ponieważ w przeciwnym wypadku nie będzie można dokonać oceny żadnej z przesłanek zastosowania tego przepisu stanowiącego odstępstwo. Ocena ewentualnych powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego oraz istnienia mniej szkodliwych rozwiązań alternatywnych, wymaga bowiem ich rozważenia względem niekorzystnych skutków spowodowanych przez dany plan lub przedsięwzięcie na określonym obszarze. Ponadto,

aby określić charakter ewentualnych środków kompensujących, należy dokładnie wskazać niekorzystne skutki dla danego obszaru (wyroki C-441/03 Commission v. Netherlands, C-304/05 Parco Nazionale dello Stelvio).

Przepis, który pozwala, przy spełnieniu pewnych przesłanek, na realizację planu lub przedsięwzięcia ocenionego negatywnie na podstawie art. 6 ust. 3 zdanie pierwsze dyrektywy siedliskowej, winien, jako odstępstwo od kryterium udzielenia zezwolenia, wyrażonego w art. 6 ust. 3 zdanie drugie, być interpretowany zawężająco. Tym samym realizacja planu lub przedsięwzięcia na podstawie art. 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej jest w szczególności uzależniona od wykazania, iż brak jest rozwiązań alternatywnych. Naruszeniem art. 6(4) jest sytuacja, w której nie zbadano rozwiązań, co do których nie sposób było wykluczyć a priori, że stanowią rozwiązania alternatywne w rozumieniu art. 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej, nawet jeśli mogły one powodować pewne trudności. Nie można a priori pominąć zbadania potencjalnego rozwiązania alternatywnego w trybie przewidzianym art. 6(4) dyrektywy, nawet jeżeli przyjęcie tego rozwiązania powodowałoby istotne szkody społeczne, gospodarcze i ekologiczne (wyrok C- 239/04 Castro Verde).

Zasięgnięcie opinii Komisji w trybie art. 6(4) zdanie drugie dotyczy wyłącznie sytuacji, gdy gatunki lub siedliska o znaczeniu priorytetowym są przedmiotem znaczącego negatywnego oddziaływania. Jednak w każdym innym przypadku, Komisja powinna zostać przed rozpoczęciem realizacji przedsięwzięcia poinformowana o przyjętych środkach kompensujących (*Zarządzanie obszarami Natura 2000. Postanowienia art. 6 Dyrektywy „siedliskowej” 92/43/EWG*. Komisja Europejska 2000 (uzup. 2007). Tłumaczenie polskie: WWF Polska 2007).

Celem informowania Komisji o przyjętych środkach kompensujących jest umożliwienie Komisji oceny, czy te środki zapewniają ochronę ogólnej spójności sieci Natura 2000 i – zależnie od okoliczności – wyrażenie odpowiedniej opinii (wyrok C-324/01 Commission v. Belgium).

Por także *Zarządzanie obszarami Natura 2000. Postanowienia art. 6 Dyrektywy „siedliskowej” 92/43/EWG*. Komisja Europejska 2000 (uzup. 2007). Tłumaczenie polskie: WWF Polska 2007. *Ocena planów i przedsięwzięć znacząco oddziałujących na obszary Natura 2000. Wytyczne metodyczne dotyczące przepisów artykułu 6(3) i 6(4) Dyrektywy Siedliskowej 92/43/EWG*. Komisja Europejska 2002. Tłumaczenie polskie: WWF Polska, 2005.

Artykuł 7

Obowiązki wynikające z art. 6 ust. 2, 3 i 4 niniejszej dyrektywy zastępują wszelkie obowiązki wynikające z art. 4 ust. 4 zdanie pierwsze dyrektywy 79/409/EWG w odniesieniu do obszarów sklasyfikowanych zgodnie z art. 4 ust. 1 tej dyrektywy lub uznanych w podobny sposób na mocy art. 4 ust. 2, poczynając od daty wykonania niniejszej dyrektywy albo od daty klasyfikacji lub uznania przez Państwo Członkowskie na mocy dyrektywy 79/409/EWG, gdy ta ostatnia data jest późniejsza.

Art. 6(2), 6(3) i 6(4) dyrektywy siedliskowej stosują się także do wyznaczonych przez państwo członkowskie Obszarów Specjalnej Ochrony ptaków, zastępując w stosunku do nich obowiązek, o którym mowa w art. 4(4) dyrektywy ptasiej. Artykuły 6(2)-6(4), nie stosują się do obszarów, które nie zostały wyznaczone przez państwo członkowskie jako Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków, mimo że kryteria naukowe wskazują, że powinny być jako takie wyznaczone. Do takich obszarów stosuje się nadal reżim ochrony wynikający z art. 4(4) dyrektywy ptasiej. W szczególności: na takich obszarach nie można korzystać z możliwości dawanych przez art. 6(4) dyrektywy siedliskowej i zezwalać na realizację przedsięwzięć mimo negatywnej oceny ich skutków dla danego obszaru, nawet w imię koniecznych przyczyn nadrzędnego interesu publicznego (wyrok C-374/98 Basses Corbières).

Art. 6(1) nie stosuje się do obszarów ptasich – ale stosują się do nich analogiczne art. 4(1) i 4(2) dyrektywy ptasiej.

Artykuł 10

Państwa Członkowskie, planując zagospodarowanie terenów i formułując politykę rozwoju, w szczególności mając na względzie poprawę ekologicznej spójności sieci Natura 2000, dążą tam gdzie uznają to za konieczne, do popierania zagospodarowywania utrzymującego elementy krajobrazu, które mają duże znaczenie dla dzikiej fauny i flory. Są to elementy, które ze względu na swą liniową lub ciągłą strukturę (takie jak rzeki i ich brzegi albo tradycyjne systemy oznaczania granic terenu) bądź pełnią funkcję ostoi (takie jak stawy lub niewielkie lasy) są istotne dla migracji, rozprzestrzeniania i wymiany genetycznej dzikich gatunków.

Artykuł 11

Państwa Członkowskie prowadzą nadzór nad stanem ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków, o których mowa w art. 2, ze szczególnym uwzględnieniem typów siedlisk przyrodniczych i gatunków o znaczeniu priorytetowym.

Obowiązek nadzoru nad stanem ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków ważnych dla Wspólnoty ma fundamentalne znaczenie dla efektywności dyrektywy i musi być szczegółowo i precyzyjnie przetransponowany do prawa krajowego. Niewystarczający jest sam fakt, że taki nadzór jest prowadzony. Jeżeli prawo krajowe nie zobowiązuje wyraźnie organu władzy publicznej do prowadzenia takiego nadzoru, to prawo takie zawiera element niepewności i nie gwarantuje, że obowiązek nadzoru będzie realizowany systematycznie i stale – co stanowi uchybienie wymogom dyrektywy (C-6/04, Commission v. United Kingdom).

Nadzór należy rozumieć nie tylko jako monitoring, ale także jako podejmowanie niezbędnych środków dla realizacji celu określonego w art. 2(2) dyrektywy.

Artykuł 12

1. Państwa Członkowskie podejmą wymagane środki w celu ustanowienia systemu ścisłej ochrony gatunków zwierząt wymienionych w załączniku IV lit. a) w ich naturalnym zasięgu, zakazujące:

- a) jakichkolwiek form umyślnego chwytania lub zabijania okazów tych gatunków dziko występujących;
- b) umyślnego niepokojenia tych gatunków, w szczególności podczas okresu rozrodu, wychowu młodych, snu zimowego i migracji;
- c) umyślnego niszczenia lub wybierania jaj;
- d) pogarszania stanu lub niszczenia terenów rozrodu lub odpoczynku.

2. W odniesieniu do tych gatunków Państwa Członkowskie wprowadzają zakaz przetrzymywania, transportu, sprzedaży lub wymiany oraz oferowania do sprzedaży lub wymiany okazów pozyskanych ze stanu dzikiego, z wyjątkiem tych pozyskanych legalnie przed wprowadzeniem w życie niniejszej dyrektywy.

3. Zakazy przewidziane w ust. 1 lit. a) i b) i w ust. 2 odnoszą się do wszystkich etapów życia tych zwierząt, do których stosuje się niniejszy artykuł.

4. Państwa Członkowskie ustanawiają system monitorowania przypadkowego chwytania lub zabijania gatunków zwierząt wymienionych w załączniku IV lit. a). W świetle zebranych informacji Państwa Członkowskie podejmują dalsze badania lub środki ochronne, wymagane w celu zapewnienia, aby przypadkowe chwytanie i zabijanie nie miało znacznego negatywnego wpływu na te gatunki.

Artykuł 13

1. Państwa Członkowskie podejmują wymagane środki w celu ustanowienia systemu ścisłej ochrony gatunków roślin, wymienionych w załączniku IV lit. b), zakazujące:

- a) umyślnego zrywania, zbierania, ścinania, wrywania lub niszczenia roślin tych gatunków w ich naturalnym zasięgu, dziko występujących;
- b) przetrzymywania, transportu, sprzedaży lub wymiany oraz oferowania do sprzedaży lub wymiany okazów tych gatunków pozyskanych ze stanu dzikiego, z wyjątkiem okazów pozyskanych legalnie przed wprowadzeniem w życie niniejszej dyrektywy.

2. Zakazy określone w ust. 1 lit. a) i b) odnoszą się do wszystkich stadiów biologicznego cyklu roślin, do których stosuje się niniejszy artykuł.

Transpozycja artykułów 12 i 13 wymaga od państw członkowskich nie tylko ustanowienia kompletnych ram legislacyjnych, ale również podjęcia działań konkretnych i szczególnych w zakresie ochrony. „System ścisłej ochrony” nie oznacza tylko ustanowienia odpowiednich przepisów prawa krajowego, ale zakłada podjęcie spójnych i wzajemnie powiązanych działań o charakterze prewencyjnym (wyroki C-518/04 *Vipera schweitzeri* on Milos, C-103/00 *Caretta caretta* on Zakinthos).

Niepodjęcie odpowiednich środków dla faktycznego zapobieżenia niepokojenia zwierząt gatunku chronionego jest uchybieniem obowiązkom wynikającym z art. 12 dyrektywy. Jako umyślne niepokojenie w rozumieniu art. 12 ust. 1b) zaklasyfikowany został np. ruch motorowerowy na plaży wbrew ogłoszeniom dotyczącym obecności gniazd podlegających ochronie żółwi morskich, obecność rowerów wodnych i żaglówek w obszarze morskim danych plaży. Państwo

członkowskie uchybia zobowiązaniom, gdy nie podejmuje wszelkich niezbędnych, konkretnych kroków w celu uniknięcia z jednej strony umyślnego niepokojenia danego gatunku zwierząt podczas okresu rozmnażania się, a z drugiej strony pogorszenia stanu lub zniszczenia terenów rozrodu (wyrok C-103/00 *Caretta caretta* on Zakynthos).

Brak spójnych planów działania na rzecz ochrony gatunków z zał. IV powoduje, że system ścisłej ochrony przedstawia luki, i tym samym jest uchybieniem obowiązkom wynikającym z dyrektywy. Brak dostatecznych informacji o gatunkach chronionych, ich terenach odpoczynku czy rozrodu ani też o zagrożeniach dla tych gatunków, uniemożliwia skuteczne wdrożenie systemu ścisłej ochrony, o którym mowa w art. 12 i jest uchybieniem wobec obowiązku stworzenia takiego systemu. Fakt, że państwo członkowskie wykazuje rozmaite inicjatywy, które jednak nie zostały zakończone do czasu upływu terminu wyznaczonego w uzasadnionej opinii, nie może być brany pod uwagę w ocenie uchybienia (wyrok C-183/05 *Commission v. Ireland*).

Istnienie zespołu urzędników i strażników zajmujących się ochroną przyrody, nie oznacza samo przez się, że wymagane działania szczególne zostały podjęte. Za uchybienie może być uznany fakt, że zasoby ludzkie powołane do nadzoru i kontroli gatunków wymienionych we wspomnianym załączniku IV oraz ich siedlisk są niewystarczające, by skutecznie spełnić wymóg ścisłej ochrony (wyrok C-183/05 *Commission v. Ireland* i opinia rzecznika generalnego).

„Umyślność” działania przeciwko gatunkom chronionym oznacza intencjonalność takiego działania, lub co najmniej podjęcie działania licząc się z możliwością jego skutku wobec gatunku chronionego (wyrok C-221/04 *Commission v. Spain*).

Środki zapobiegające „niszczeniu lub uszkodzaniu miejsc rozmnażania się lub odpoczynku” zwierząt chronionych muszą dotyczyć także działań nieumyślnych. Nie ograniczając zakazu przewidzianego w art. 12 ust. 1 lit. d) dyrektywy do działań zamierzonych, w przeciwieństwie do działań wymienionych w tym artykule pod lit. a-c, prawodawca wspólnotowy wykazał swoją wolę zapewnienia terenom rozrodu lub odpoczynku silniejszej ochrony przed działaniami powodującymi pogorszenie ich stanu lub ich zniszczenie. Ze względu na znaczenie celu ochrony różnorodności biologicznej, do którego realizacji zmierza dyrektywa, nie jest to w żadnym wypadku regulacja nieproporcjonalna (wyroki C-98/03 *Commission v. Germany*, C-6/04 *Commission v. United Kingdom*).

Pogorszenie stanu siedlisk gatunków może zachodzić naturalnie (łącznie z naturalną sukcesją zachodzącą po zaprzestaniu pewnych form użytkowania ziemi takich jak rolnictwo) albo może być spowodowane przez nieprzewidywalne wydarzenia. W przypadku, gdy pogorszenie stanu/zniszczenie miejsc rozrodu i odpoczynku nastąpiło na skutek naturalnego procesu, a nie na skutek prowadzonej działalności, to artykuł 12(1) lit. d) nie ma zastosowania. Jednak, w sprawie *Caretta caretta*, Trybunał uznał, że obecność budynków na plaży, używanej

przez gatunek do rozrodu, przyczyniło się do pogorszenia stanu albo zniszczenia miejsca rozrodu gatunku – niezależnie nawet od tego, czy wybudowano je legalnie, czy nie. Trybunał uznał, że sama obecność budynków na plaży, która została sklasyfikowana jako „obszar ochrony ścisłej” i gdzie „ustawiono specjalne zawiadomienia” była wystarczająca do spowodowania naruszenia artykułu 12(1) lit. d. (*Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the Habitats Directive 92/43/EEC*. European Commission 2007, wyrok C-103/00 *Caretta caretta* on Zakynthos).

Zakaz określony artykułem 12(1) lit. d obejmuje tylko określone części cyklu biologicznego gatunków. Pozostałych części siedliska, np. żerowisk nie bierze się pod uwagę, dopóki nie pokrywają się z obszarami rozrodczymi albo miejscami odpoczynku. Przykładem tego jest gatunek motyla, *Parnassius apollo*, którego żerowiska pokrywają się z obszarami, gdzie dorosłe składają jaja i gdzie żerują gąsienice tego gatunku. Dla właściwego wdrażania artykułu 12(1) lit. d konieczny jest dobry poziom wiedzy o ekologii (biologii, siedliskach, wielkości populacji, jej rozmieszczeniu i dynamice), jak również o behawiorze gatunku (*Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the Habitats Directive 92/43/EEC*. European Commission 2007).

Ogólny przepis zakazujący stosowania środków ochrony roślin „jeżeli stosujący powinien liczyć się z tym, że ich zastosowanie w danym przypadku spowoduje szkodliwe skutki dla zdrowia ludzi lub zwierząt lub dla wód gruntowych lub inne poważne szkody, w szczególności dla ekosystemu, w tym roślin i zwierząt” nie jest wystarczającą transpozycją zespołu norm z art. 12, 13 i 16 dyrektywy, ponieważ nie przewiduje w sposób jasny, specyficzny i ścisły zakazów szkodenia chronionym gatunkom, zawarty w art. 12 i 13 dyrektywy.

Wydanie zezwolenia na przedsięwzięcie mające negatywne konsekwencje dla populacji, miejsc rozrodu lub miejsc odpoczynku gatunków zwierząt chronionych z zał. IV, bez przeprowadzenia odpowiedniej oceny oddziaływania na środowisko lub przed przeprowadzeniem takiej oceny, oznacza że nie zostały podjęte wszystkie działania w celu skutecznego wdrożenia systemu ścisłej ochrony tych gatunków – i tym samym jest sprzeczne z dyrektywą (wyrok C-183/05 *Commission v. Ireland*).

Wyłączenie a priori pewnych kategorii działań z zakresu przepisów transponujących art. 12 i 13 jest niedopuszczalne. Np. przepis stanowiący, że *nie jest czynnem zabronionym nieumyślne zranienie lub zabicie dzikiego zwierzęcia objętego ochroną w ramach działalności rolniczej, rybołówstwa, akwakultury, leśnictwa lub wydobywania torfu lub zaburzenie spokoju lub zniszczenie terenu rozrodu takiego zwierzęcia w ramach przywołanych działalności, a także nieumyślne zabicie lub zranienie takiego zwierzęcia lub zniszczenie lub naruszenie jego terenu rozrodu lub odpoczynku w trakcie budowy drogi lub wszelkich prac wykopaliskowych albo prac budowlanych lub z zakresu inżynierii oraz w trakcie budowy lub przy wykonywaniu jakichkolwiek innych koniecznych prac lub działań tego rodzaju* - jest niezgodny z dyrektywą (wyrok C-183/05 Commission v. Ireland).

Brak środków prawnych tworzących spójny system monitorowania przypadkowego chwywania lub zabijania gatunków zwierząt chronionych jest uchybieniem wymogom dyrektywy (wyrok C-6/04 Commission v United Kingdom).

Por. także: *Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the Habitats Directive 92/43/EEC*. European Commission 2007.

Artykuł 14

1. Jeśli w świetle nadzoru przewidzianego w art. 11 Państwa Członkowskie uznają to za konieczne, podejmują one środki w celu zapewnienia, aby pozyskanie ze stanu dzikiego okazów gatunków dzikiej fauny i flory, wymienionych w załączniku V, a także ich eksploatacja, było zgodne z ich zachowaniem we właściwym stanie ochrony.

2. Tam, gdzie takie środki są uznane za niezbędne, obejmują one kontynuację nadzoru przewidzianego w art. 11. Takie środki mogą także obejmować w szczególności:

- regulacje dotyczące dostępu do niektórych własności,
- czasowy lub lokalny zakaz pozyskiwania okazów dziko występujących i eksploatacji niektórych populacji,
- regulacje dotyczące okresów i/lub metod pozyskiwania okazów,
- stosowanie, gdy okazy są pozyskiwane, zasad polowania i zasad połowu ryb, które uwzględniają ochronę takich populacji,
- ustanowienie systemu zezwoleń na pozyskiwanie okazów lub systemu limitów,

- regulacje dotyczące nabywania okazów, ich sprzedaży, oferowania do sprzedaży, przetrzymywania w celu sprzedaży lub transportu w celu sprzedaży,
- hodowlę gatunków zwierząt w niewoli oraz sztuczne rozmnażanie gatunków roślin, w ściśle kontrolowanych warunkach, w celu zmniejszenia pozyskiwania okazów gatunków dziko występujących,
- ocenę skutków przyjętych środków.

Artykuł 15

W odniesieniu do chwytania lub zabijania gatunków dzikiej fauny, wymienionych w załączniku V lit. a) oraz w przypadkach gdy zgodnie z art. 16 stosowane są odstępstwa w zakresie pozyskiwania, chwytania lub zabijania gatunków wymienionych w załączniku IV lit. a) Państwa Członkowskie wprowadzają zakaz używania wszelkich nieselektywnych środków mogących spowodować lokalny zanik lub poważne zaburzenie populacji tych gatunków, w szczególności:

- a) używania środków chwytania i zabijania, wymienionych w załączniku VI lit. a);
- b) wszelkich form chwytania lub zabijania ze środków transportu określonych w załączniku VI lit. b).

Transpozycja polegająca tylko na zakazaniu metod wymienionych w załączniku VI, a nie zawierająca ogólnego zakazu stosowania wszelkich środków nieselektywnych mogących spowodować lokalny zanik lub poważne zaburzenie populacji jest niewystarczająca, ponieważ nie umożliwia unikania nieznanymi jeszcze, nieselektywnych metod chwytania i zabijania.

Artykuł 16

1. Pod warunkiem że nie ma zadowalającej alternatywy i że odstępstwo nie jest szkodliwe dla zachowania populacji danych gatunków we właściwym stanie ochrony w ich naturalnym zasięgu, Państwa Członkowskie mogą wprowadzić odstępstwa od przepisów art. 12, 13, 14 i 15 lit. a) i b):

- a) w interesie ochrony dzikiej fauny i flory oraz ochrony siedlisk przyrodniczych;
- b) aby zapobiec poważnym szkodom, w szczególności w odniesieniu do upraw, zwierząt gospodarskich, lasów, połowów ryb, wód oraz innych rodzajów własności;
- c) w interesie zdrowia i bezpieczeństwa publicznego lub z innych powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego, w tym z powodów o charakterze społecznym lub gospodarczym oraz powodów związanych z korzystnymi skutkami o podstawowym znaczeniu dla środowiska;
- d) do celów związanych z badaniami i edukacją, z odbudową populacji i ponownym wprowadzeniem określonych gatunków oraz dla koniecznych do tych celów działań reprodukcyjnych, włączając w to sztuczne rozmnażanie roślin;
- e) aby umożliwić, w ściśle nadzorowanych warunkach, w sposób wybiórczy i w ograniczonym stopniu, pozyskiwanie lub przetrzymywanie niektórych okazów gatunków wymienionych w załączniku IV, w ograniczonej liczbie określonej przez właściwe władze krajowe.

2. Państwa Członkowskie co dwa lata przesyłają Komisji, w formie ustalonej przez komitet, sprawozdanie na temat odstępstw stosowanych na mocy ust. 1. Komisja wydaje swoją opinię na temat tych odstępstw w maksymalnym terminie 12 miesięcy od otrzymania sprawozdania i przedstawia ją komitetowi.

3. W sprawozdaniach podaje się:

- a) gatunki, które podlegają odstępstwom i powód odstępstwa, w tym charakter zagrożenia, w stosownych przypadkach, wraz z odniesieniem do odrzuconych rozwiązań alternatywnych i wykorzystanych danych naukowych;
- b) środki, przyrządy lub metody chwytania bądź zabijania gatunków zwierząt, na które wydano pozwolenie oraz powody ich wykorzystania;
- c) okoliczności wskazujące, kiedy i gdzie dopuszczono takie odstępstwa;
- d) organ upoważniony do oświadczenia i sprawdzania, czy wymagane warunki są spełnione oraz decydowania, które środki, przyrządy lub metody mogą być stosowane, w jakich granicach i przez jakie jednostki, a także kto ma wykonać dane zadanie;
- e) stosowane środki nadzoru oraz uzyskane wyniki.

Przepis art. 16 stanowi wyjątek, podlegający ścisłej wykładni i musi być interpretowany zawężająco. Ciężar dowodu zaistnienia warunków wymaganych dla każdego odstępstwa spoczywa na władzach, które podejmują decyzję w tym przedmiocie, państwa członkowskie są zobowiązane do zagwarantowania, że każda interwencja dotycząca gatunków chronionych będzie podejmowana wyłącznie na podstawie decyzji zawierających precyzyjne i odpowiednie uzasadnienie, uwzględniające przyczyny, warunki i wymogi, o których mowa w art. 16. Odstępstwo w trybie art. 16 może zostać wprowadzone jedynie wówczas, gdy nie ma zadowalającej alternatywy i gdy odstępstwo nie jest szkodliwe dla zachowania populacji danych gatunków we właściwym stanie ochrony w ich naturalnym zasięgu i gdy zachodzi co najmniej jedna z przesłanek wymienionych w art. 16 ust. 1 pkt (a)-(e) (wyroki C-60/05 WWF Italia, C-342/05 Commission v. Finland).

Ogólny przepis zakazujący stosowania środków ochrony roślin, „jeżeli stosujący powinien liczyć się z tym, że ich zastosowanie w danym przypadku spowoduje szkodliwe skutki dla zdrowia ludzi lub zwierząt lub dla wód gruntowych lub inne poważne szkody, w szczególności dla ekosystemu, w tym roślin i zwierząt”, nie jest wystarczającą transpozycją zespołu norm z art. 12, 13 i 16 dyrektywy, ponieważ nie przewiduje w sposób jasny, specyficzny i ścisły zakazów szkodenia chronionym gatunkom, zawartych w art. 12 i 13 dyrektywy.

System ogólnego wyłączenia przepisów ochrony gatunkowej wobec normalnego użytkowania terenu dla rolnictwa, leśnictwa lub gospodarki rybackiej nie jest dozwoloną derogacją od przepisów dyrektywy (C-412/85 Commission v. Germany, C-98/03 Commission v. Germany).

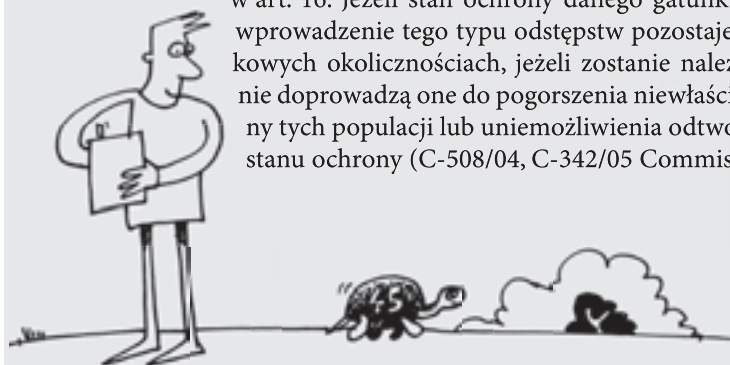
Art. 16 ust. 1 dyrektywy nie przewiduje powodów wprowadzenia odstępstw na rzecz gospodarczego wykorzystania rolniczego lub leśnego (wyrok C-508/04 Commission v. Austria).

Skorzystanie z możliwości odstępstwa dla zapobiegania poważnym szkodom nie wymaga uprzedniego wystąpienia poważnych szkód, niemniej jednak wymaga wykazania jasnego i niewątpliwego związku z zapobieganiem konkretnym szkodom. Zezwolenie na polowania na wilki w celach prewencyjnych, bez niewątpliwego wykazania, że mają one zapobiec poważnym szkodom, a przy rozbieżnych

opiniach na temat skuteczności odstrzałów wobec zapobiegania szkodom, uchybia przepisom dyrektywy (C-342/05 Commission v. Finland).

Nawet jeżeli uregulowanie krajowe jest samo w sobie zgodne z prawem wspólnotowym, uchybienie zobowiązaniom państwa członkowskiego może wynikać z istnienia praktyki administracyjnej, która to prawo narusza, jeżeli taka praktyka administracyjna wykazuje pewien stopień trwałości i powszechności (wyrok C-441/02 Commission v. Germany).

Właściwy stan ochrony populacji danych gatunków w ich naturalnym zasięgu jest konieczną przesłanką wstępną wprowadzenia odstępstw przewidzianych w art. 16. Jeżeli stan ochrony danego gatunku jest niewłaściwy, wprowadzenie tego typu odstępstw pozostaje możliwe w wyjątkowych okolicznościach, jeżeli zostanie należycie wykazane, że nie doprowadzą one do pogorszenia niewłaściwego stanu ochrony tych populacji lub uniemożliwienia odtworzenia właściwego stanu ochrony (C-508/04, C-342/05 Commission v. Finland).

Artykuł 22

W wykonaniu przepisów niniejszej dyrektywy Państwa Członkowskie:

- a) badają celowość ponownego wprowadzenia gatunków z załącznika IV, rodzimych na ich terytorium, co może się przyczynić do ich ochrony, pod warunkiem że badanie, uwzględniające również doświadczenie zdobyte w innych Państwach Członkowskich i gdziekolwiek indziej, wykazało, że takie ponowne wprowadzenie przyczynia się skutecznie do przywrócenia tych gatunków we właściwym stanie ochrony oraz że ma miejsce dopiero po przeprowadzeniu odpowiednich konsultacji z zainteresowaną społecznością;
- b) zapewniają, aby celowe wprowadzenie do stanu dzikiego dowolnego gatunku, który nie jest rodzimy na ich terytorium było uregulowane w taki sposób, by nie zaszkodzić siedliskom przyrodniczym w obrębie ich naturalnego zasięgu lub dzikiej rodzimej faunie i florze oraz, jeśli uznają to za konieczne, wprowadzają zakaz takiego wprowadzenia. Otrzymane wyniki oceny zostają przekazane do wiadomości komitetu;
- c) wspierają edukację i ogólne informacje na temat potrzeby ochrony gatunków dzikiej fauny i flory oraz ochrony ich siedlisk i siedlisk przyrodniczych.

Przepis ten wymaga transpozycji w sposób zabraniający każdego uszkodzenia siedliskom przyrodniczym w obrębie ich naturalnego zasięgu oraz dzikiej rodzimej faunie i florze spowodowanego celowym wprowadzeniem gatunków nierodzimych (wyrok C-508/04 Commission v. Austria).

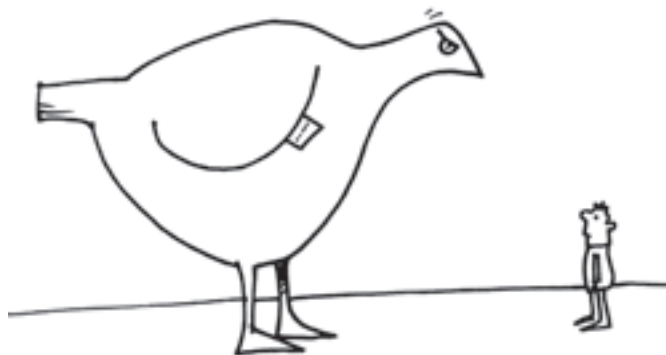
Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (dyrektywa ptasia)

Artykuł 1

1. Niniejsza dyrektywa odnosi się do ochrony wszystkich gatunków ptactwa występujących naturalnie w stanie dzikim na europejskim terytorium Państw Członkowskich, do którego stosuje się Traktat. Obejmuje ona ochronę, gospodarowanie oraz kontrolę tych gatunków i ustanawia reguły ich eksploatacji.

2. Niniejszą dyrektywę stosuje się do ptactwa, ich jaj, gniazd i naturalnych siedlisk.

3. Niniejsza dyrektywa nie ma zastosowania do Grenlandii.

System ochrony wynikający z dyrektywy stosuje się do wszystkich ptaków występujących dziko, choćby rzadko, na terytorium UE. Musi on być rozciągnięty także na ptaki normalnie nie występujące w danym państwie członkowskim, o ile zostały tam przetransportowane, podchwycione lub zakupione, żywe lub martwe (wyrok C-247/05 Commission v. Belgium).

Artykuł 2

Państwa Członkowskie podejmują wszelkie niezbędne środki w celu zachowania populacji gatunków określonych w art. 1 na poziomie, który odpowiada w szczególności wymogom ekologicznym, naukowym i kulturowym, mając na uwadze wymogi ekonomiczne i rekreacyjne lub w celu dostosowania populacji tych gatunków do tego poziomu.

Art. 2 nie stanowi odrębnej derogacji od obowiązków i wymogów dyrektywy, tj. nie można powoływać się na „wymogi ekonomiczne i rekreacyjne” jako na uzasadnienie niepełnego wykonania obowiązków i wymogów wynikających z dyrektywy (wyroki C-262/85 Commission v. Italy; C-355/90 Santona Marshes).

Artykuł 3

1. W świetle wymogów określonych w art. 2 Państwa Członkowskie podejmują wszelkie niezbędne środki w celu ochrony, zachowania lub przywrócenia wystarczającej różnorodności i obszaru naturalnych siedlisk wszystkich gatunków ptactwa, określonych w art. 1.

2. Ochrona, zachowanie i przywracanie biotopów i naturalnych siedlisk obejmuje przede wszystkim następujące środki:

- a) stworzenie obszarów ochrony;
- b) utrzymanie i gospodarowanie, zgodnie z potrzebami ekologicznymi naturalnych siedlisk w ramach obszarów ochrony i poza nimi;
- c) przywracanie zniszczonych biotopów;
- d) tworzenie biotopów.

Obowiązek ten istnieje jeszcze zanim zajdą jakiegokolwiek negatywne zmiany w liczebności ptaków i zanim ujawni się zagrożenie wyginięciem jakiegokolwiek gatunków (wyroki C-355/90 *Santona Marshes*, C-117/00 *Owenduff-Nep-hin Bog Complex*).

Za naruszenie obowiązku wynikającego z art. 3 została uznana np. sytuacja polegająca na braku skutecznego przeciwdziałania przez Irlandię nadmier-nemu wypasaniu wrzosowisk będących biotopem pardwy szkockiej, w wyniku czego siedlisko pardwy uległo pogorszeniu (C-117/00 *Owenduff-Nep-hin Bog Complex*).

Artykuł 4

1. Gatunki wymienione w załączniku I podlegają specjalnym środkom ochrony dotyczącym ich naturalnego siedliska w celu zapewnienia im przetrwania oraz reprodukcji na terenie ich występowania.

W związku z powyższym należy brać pod uwagę:

- a) gatunki zagrożone wyginięciem;
- b) gatunki podatne na szczególne zmiany w ich naturalnym siedlisku;
- c) gatunki uznane za rzadkie z uwagi na niewielkie populacje lub ograniczone lokalne występowanie;
- d) inne gatunki wymagające szczególnej uwagi ze względu na specyficzny charakter ich naturalnego siedliska.

Tendencje i wahania w poziomach populacji są uwzględniane przy dokonywaniu oceny.

Państwa Członkowskie sklasyfikują w szczególności najbardziej odpowiednie obszary pod względem liczby i powierzchni jako obszary specjalnej ochrony dla zachowania tych gatunków, z uwzględnieniem wymogów ich ochrony w ramach morskiego i lądowego obszaru geograficznego, do którego niniejsza dyrektywa ma zastosowanie.

2. Państwa Członkowskie podejmują podobne środki w odniesieniu do regularnie występujących gatunków wędrownych niewymienionych w załączniku I, mając na uwadze potrzebę ich ochrony w ramach morskiego i lądowego obszaru geograficznego, do którego niniejsza dyrektywa ma zastosowanie, w odniesieniu do obszarów ich wylęgu, pierzenia i zimowania oraz miejsc zatrzymywania się wzdłuż ich tras migracji. W tym celu Państwa Członkowskie zwracają szczególną uwagę na ochronę terenów podmokłych, w szczególności tych o znaczeniu międzynarodowym.

3. Państwa Członkowskie przekazują Komisji wszelkie stosowne informacje, tak aby mogła ona podjąć odpowiednie inicjatywy w celu koordynacji koniecznej dla zapewnienia, aby obszary określone w ust. 1 i 2 stanowiły spójną całość, która spełnia wymogi ochrony tych gatunków w ramach morskiego i lądowego obszaru geograficznego, do którego niniejsza dyrektywa ma zastosowanie.

Obowiązku wyznaczenia obszarów specjalnej ochrony ptaków nie można uniknąć powołując się na inne podjęte działania dla ochrony ptaków (wyrok C-3/96 *Commission v. Netherlands*).

Margines swobody, jaki mają państwa członkowskie przy klasyfikacji obszarów specjalnej ochrony ptaków, jest ograniczony kryteriami naukowymi, jakie powinny być zastosowane do wskazania najbardziej odpowiednich obszarów. Państwa członkowskie mają obowiązek klasyfikacji jako OSO wszystkich obszarów, które przy zastosowaniu kryteriów ornitologicznych są najbardziej odpowiednimi dla ochrony danych gatunków. Jako podstawa do oceny wywiązania się poszczególnych państw z wyznaczenia obszarów ptasich, może być użyty „katalog Obszarów Ważnych dla Ptaków - IBA”. Katalog ten, choć nie jest prawnie wiążący, może zostać wykorzystany jako punkt odniesienia umożliwiający przeprowadzenie oceny, czy państwo członkowskie dokonało klasyfikacji jako OSO obszarów wystarczających pod względem liczby i powierzchni w rozumieniu ww. przepisów dyrektywy (wyrok C-3/96 *Commission v. Netherlands*, C-374/98 *Basses Corbieres*, C-378/01 *Commission v. Italy*, C-235/04 *Commission v. Spain*, C-334/04 *Commission vs Grece*, C-418/04 *Commission v. Ireland*, IBA).

Obszar spełniający kryteria klasyfikacji jako OSO, nawet jeżeli państwo członkowskie nie dokonało takiej klasyfikacji, musi podlegać środkom ochronnym, o których mowa w artykułe 4(4) zdanie pierwsze (C-166/97 *Commission v. France*).

Motywy gospodarcze i rekreacyjne, o których mowa w art. 2 dyrektywy, nie mogą być brane pod uwagę przy klasyfikacji OSO ani przy wyznaczaniu ich granic. Podobnie, przy wyznaczaniu i delimitacji OSO państwa członkowskie nie mogą powoływać się na wymogi gospodarcze, ani z uwagi na interes ogólny, nadrzędny w stosunku do interesu, któremu odpowiada cel ekologiczny realizowany dyrektywą ptasią, ani w zakresie w jakim wymagania te odpowiadają powodom o charakterze zasadniczym wynikającym z nadrzędnego interesu publicznego (wyroki C-44/95 *Royal Society for the Protection of Birds*, C-355/90 *Santona Marshes*, C-44/95 *Lappel Bank*).

Państwo członkowskie nie może ograniczać powierzchni OSO lub zmieniać jego granic w sposób, który powodowałby wyłączenie terenów stanowiących schronienie dla gatunków dzikiego ptactwa, których ochrona leżała u podstaw wyznaczenia granic tego OSO (wyrok C-191/05 *Moura, Mourão e Barrancos*).

Obowiązek klasyfikacji OSO nie jest ograniczony przez stan wiedzy naukowej dostępnej w określonej dacie. Jeżeli odpowiednie dane ujawnią się później, to należy dokonać ponownej klasyfikacji OSO. Niezachowanie obszarów wyjątkowych pod kątem ochrony gatunków podlegających ochronie wyłącznie ze względu na fakt, iż ich wyjątkowy charakter ujawnił się jedynie po dokonaniu transpozycji dyrektywy ptasiej, pozostawałoby w sprzeczności z celem skutecznej ochrony ptactwa (wyrok C-209/04 *Commission v Austria*).

4. W odniesieniu do obszarów ochrony, określonych w ust. 1 i 2, Państwa Członkowskie podejmują właściwe kroki w celu uniknięcia zanieczyszczenia lub pogorszenia stanu siedlisk lub jakichkolwiek zakłóceń wpływających na ptactwo, o ile będą mieć one znaczenie w odniesieniu do celów niniejszego artykułu. Państwa Członkowskie dążą również do uniknięcia powstawania zanieczyszczenia lub pogorszenia stanu siedlisk ptaków poza tymi obszarami ochrony.

W przypadku obszarów uznanych przez państwo członkowskie za OSO, obowiązek ten został zastąpiony przez art. 6(2)-(4) dyrektywy siedliskowej. W przypadku obszarów, które powinny zostać uznane za OSO, ale nie zostały dotychczas tak sklasyfikowane, stosuje się wciąż art. 4(4) dyrektywy ptasiej, co oznacza m. in. brak możliwości czynienia wyjątków w trybie art. 6(4) dyrektywy siedliskowej (C-374/98 Bases Corbieres, C-186/06 Segarra-Garrigues canal). Zob. komentarz do art. 6(2)-(4) dyrektywy siedliskowej, w świetle art. 7 dyrektywy siedliskowej.

Państwo członkowskie nie może uchylać się od obowiązku uniknięcia negatywnych zmian, powołując się na przeważający wpływ ogólnych zmian w rolnictwie stymulowanych instrumentami Wspólnej Polityki Rolnej UE (C-96/98 Poitevin Marsh).

Artykuł 5

Bez uszczerbku dla art. 7 i 9 Państwa Członkowskie podejmują niezbędne środki w celu ustanowienia powszechnego systemu ochrony dla wszystkich gatunków ptactwa, określonych w art. 1, zabraniającego w szczególności:

- a) umyślnego zabijania lub chwytania jakimikolwiek metodami;
- b) umyślnego niszczenia lub uszkodzania ich gniazd i jaj lub usuwania ich gniazd;
- c) wybierania ich jaj dziko występujących oraz zatrzymania tych jaj, nawet gdy są puste;
- d) umyślnego płoszenia tych ptaków, szczególnie w okresie lęgowym i wychowu młodych, jeśli mogłoby to mieć znaczenie w odniesieniu do celów niniejszej dyrektywy;
- e) przetrzymywania ptactwa należącego do gatunków, na których polowanie i których chwytanie jest zabronione.

System ochrony musi obejmować wszystkie gatunki ptaków, do których odnosi się dyrektywa, na całym obszarze państwa członkowskiego, bez żadnych wyłączeń czasowych i terytorialnych (C-252/85 Commission v. France).

Zakazane jest tylko takie płoszenie ptaków, które miałyby znaczenie z punktu widzenia celów dyrektywy. Jeżeli jednak jakieś gatunki ptaków miałyby być np. odstraszane ze wszystkich upraw rolnych i leśnych oraz z ogrodów przydomowych, nie pozostałoby im praktycznie żadne siedlisko. Zatem płoszenie takie może mieć istotne znaczenie w odniesieniu do celów dyrektywy ptasiej. W konsekwencji wolno było wydać na nie zezwolenie jedynie stosownie do art. 9.

Niszczenie i uszkodzenie gniazd musi być zakazane nie tylko w sezonie legowym (C-252/85 Commission v. France).

Odstępstwa od zakazów wynikających z art. 5 mogą być udzielone w trybie art. 9.

Artykuł 6

1. Bez uszczerbku dla przepisów ust. 2 i 3 Państwa Członkowskie zakazują w przypadku wszystkich gatunków ptactwa, określonych w art. 1, sprzedaży, transportu w celu sprzedaży, przetrzymywania w celu sprzedaży oraz oferowania do sprzedaży żywych lub martwych ptaków, jak również wszelkich łatwo rozpoznawalnych części lub produktów otrzymanych z tych ptaków.

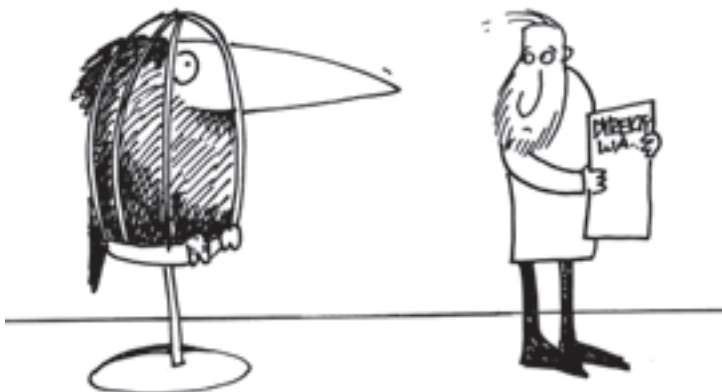
2. Działalność określona w ust. 1 nie jest zabroniona w odniesieniu do gatunków wymienionych w załączniku III część 1, pod warunkiem, że ptaki zostały legalnie zabite lub schwyte, lub nabyte w inny legalny sposób.

3. Państwa Członkowskie mogą w przypadku gatunków wymienionych w załączniku III część 2 zezwolić na swoich terytoriach na prowadzenie działalności określonej w ust. 1, wprowadzając pewne ograniczenia, pod warunkiem, że ptaki zostały legalnie zabite lub schwyte, lub nabyte w inny legalny sposób.

Państwa Członkowskie zamierzające udzielić takiego zezwolenia najpierw konsultują się z Komisją w celu dokonania wspólnej oceny, czy obrót okazami tych gatunków spowoduje lub czy można się spodziewać, że spowoduje zagrożenie dla poziomów populacji, rozmieszczenia geograficznego lub wskaźnika reprodukcji gatunków zagrożonych w całej Wspólnocie. Jeśli ocena taka wykaże, iż planowane zezwolenie, zdaniem Komisji, doprowadzi do zagrożenia któregokolwiek z wymienionych wyżej gatunków lub spowoduje możliwość wystąpienia takiego zagrożenia, Komisja przekazuje uzasadnione zalecenie zainteresowanemu Państwu Członkowskiemu, zawierające jej sprzeciw w odniesieniu do obrotu danymi gatunkami. W przypadku kiedy Komisja uzna, że takie ryzyko nie istnieje, stosownie poinformuje o tym zainteresowane Państwo Członkowskie.

Zalecenie Komisji zostaje opublikowane w Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich. Państwa Członkowskie udzielające zezwolenia zgodnie z niniejszym ustępem przeprowadzają kontrolę w regularnych odstępach czasu odnośnie do przestrzegania warunków przyznania takich zezwoleń.

4. Komisja przeprowadza badania statusu biologicznego gatunków wymienionych w załączniku III część 3 oraz wpływu obrotu nimi na ten status. Komisja przedstawia najpóźniej na cztery miesiące przed terminem określonym w art. 18 ust. 1 niniejszej dyrektywy sprawozdanie oraz swoje wnioski komitetowi określonymu w art. 16 w celu podjęcia decyzji dotyczącej wprowadzenia takich gatunków do załącznika III część 2.

W oczekiwaniu na tę decyzję Państwa Członkowskie mogą stosować obowiązujące przepisy krajowe w stosunku do tych gatunków, bez uszczerbku dla ust. 3 niniejszego artykułu.

Artykuł 7

1. Z uwagi na ich poziom populacji, rozmieszczenie geograficzne oraz wskaźnik reprodukcji w całej Wspólnocie można polować na gatunki wymienione w załączniku II na mocy ustawodawstwa krajowego. Państwa Członkowskie zapewniają, aby polowanie na te gatunki nie zagrażało wysiłkom podejmowanym w celu ich ochrony na obszarze ich występowania.
2. Można polować w morskim i lądowym obszarze geograficznym, do którego niniejsza dyrektywa ma zastosowanie, na gatunki określone w załączniku II część 1.
3. Na gatunki określone w załączniku II część 2 można polować jedynie w Państwach Członkowskich, w przypadku których są one wymienione.
4. Państwa Członkowskie zapewniają, aby praktyka łowiecka, w tym sokolnictwo, o ile jest ono praktykowane, prowadzona zgodnie z obowiązującymi środkami krajowymi, była zgodna z zasadami rozsądnego wykorzystywania i ekologicznie zrównoważonej kontroli gatunków danego państwa oraz aby ta praktyka była zgodna, gdy chodzi o populację tych gatunków, w szczególności gatunków wędrownych, ze środkami wynikającymi z art. 2. Państwa Członkowskie sprawdzają w szczególności czy na gatunki, do których stosuje się prawo łowieckie, nie są organizowane polowania w okresie wychowu młodych ani w czasie trwania poszczególnych faz reprodukcji. W przypadku gatunków wędrownych sprawdzają one w szczególności czy na gatunki, do których mają zastosowanie przepisy łowieckie, nie są organizowane polowania w okresie ich reprodukcji lub ich powrotu do swoich miejsc wylęgu. Państwa Członkowskie przekazują Komisji wszelkie stosowne informacje na temat praktycznego stosowania swoich przepisów łowieckich.

Okres toków jest częścią okresu reprodukcji (wyrok C-507/04 Commission v. Austria).

Przepis zakazujący polowania na ptaki w okresie lęgowym oraz w okresie różnych stadiów reprodukcji oraz w okresie powrotu na terytoria lęgowe ma tworzyć całkowity system ochrony ptaków w tych krytycznych dla nich okresach. Ochrona nie może być ograniczana tylko do „większej części populacji”, na podstawie średnich terminów cyklu reprodukcji i migracji (wyroki C-157/89 Commission v Italy, C-435/92 Association pour la protection des animaux sauvages, C-118/94 WWF v. Venetto, C-38/99 Commission v. France).

Odstępstwa od zakazów wynikających z art. 5 mogą być udzielone w trybie art. 9. Polowanie, jako forma użytkowania rekreacyjnego populacji ptaków, może być podstawą derogacji w trybie art. 9 ust 1c, w szczególności w zakresie zezwolenia na polowanie w okresie reprodukcji, jednak tylko pod warunkiem zachowania warunków derogacji, takich jak brak innego zadowalającego rozwiązania, małe ilości pozyskiwanych ptaków, ścisły nadzór, szczegółowe określenie warunków derogacji i ścisła kontrola jej wykorzystania (wyroki C-182/02 Ligue pour la protection des oiseaux).

Artykuł 8

1. W odniesieniu do polowania, chwytania lub zabijania ptactwa na mocy niniejszej dyrektywy Państwa Członkowskie zabraniają wykorzystywania wszelkich środków, sposobów lub metod wykorzystywanych do nieselektywnego lub na dużą skalę chwytania lub zabijania ptactwa, lub mogących spowodować lokalne zanikanie gatunków, w szczególności tych wymienionych w załączniku IV lit. a).

2. Ponadto Państwa Członkowskie zabraniają wszelkiego polowania ze środków transportu oraz w warunkach określonych w załączniku IV lit. b).

Artykuł 9

1. Państwa Członkowskie mogą odstąpić od przepisów art. 5, 6, 7 i 8, jeśli nie ma innego zadowalającego rozwiązania, z następujących przyczyn:

a) - w interesie zdrowia i bezpieczeństwa publicznego,

- w interesie bezpieczeństwa lotniczego,

- w celu zapobiegania poważnym szkodom w odniesieniu do zbóż, inwentarza żywego, lasów, rybołówstwa i wody,

- w celu ochrony flory i fauny;

b) do celów badań i nauczania, repopulacji lub ponownego wprowadzania oraz dla wylęgu niezbędnego do powyższych celów;

c) w celu zezwolenia, przy zachowaniu ściśle nadzorowanych warunków oraz na zasadach selektywnych, na chwytanie, przetrzymywanie lub inne legalne wykorzystywanie niektórych ptaków w małych ilościach.

2. Odstępstwa muszą określać:

- gatunki, do których odstępstwa mają zastosowanie,

- dozwolone środki, sposoby lub metody chwytania lub zabijania,

- warunki ryzyka oraz okoliczności czasu i miejsca, w przypadku których takie odstępstwa mogą być przyznane,

- organ uprawniony do stwierdzania, że wymagane warunki zostały spełnione, oraz do decydowania, jakie środki, sposoby lub metody mogą być wykorzystywane, w ramach jakich limitów i przez kogo,

- kontrole, jakie będą przeprowadzone.

3. Corocznie Państwa Członkowskie przekazują Komisji sprawozdanie na temat wykonania niniejszego artykułu.

4. Na podstawie dostępnych informacji oraz w szczególności informacji przekazanych zgodnie z ust. 3 Komisja zapewnia, aby skutki tych odstępstw nie były niezgodne z niniejszą dyrektywą. Komisja podejmuje właściwe kroki w tym celu.

Przepis art. 9 stanowi wyjątek, podlegający ścisłej wykładni i musi być interpretowany zawężająco. Ciężar dowodu zaistnienia warunków wymaganych dla każdego odstępstwa spoczywa na władzach, które podejmują decyzję w tym przedmiocie, państwa członkowskie są zobowiązane do zagwarantowania, że każda interwencja dotycząca gatunków chronionych będzie podejmowana wyłącznie na podstawie decyzji zawierających precyzyjne i odpowiednie uzasadnienie, uwzględniające przyczyny, warunki i wymogi, o których mowa w art. 9 (wyroki C-339/87 *Commission v. Netherlands*, C-60/05 *WWF Italia*).

Derogacja nie może mieć postaci ogólnie obowiązującego przepisu prawnego. Okoliczność, że ustawodawca zbadał aspekty dopuszczalności odstępstwa, nie jest wystarczająca. Artykuł 9 ust. 2 tiret czwarte dyrektywy ptasiej pokazuje raczej, że należy wyznaczyć organ, który w danym indywidualnym przypadku zbada, czy spełnione są warunki umożliwiające odstępstwo. Konieczne jest również uwzględnienie pozostałych wymogów zawartych w art. 9 ust. 2 dyrektywy ptasiej odnoszących się do środków chwytania i zabijania oraz kontroli (wyrok C-507/04 *Commission v. Austria*).

System ogólnego wyłączenia przepisów ochrony gatunkowej wobec normalnego użytkowania terenu dla rolnictwa, leśnictwa lub gospodarki rybackiej nie jest dozwoloną derogacją od przepisów dyrektywy (wyrok C-412/85 *Commission v. Germany*).

Ogólne zezwolenie na usuwanie i niszczenie gniazd ptasich ze względów przeciwpożarowych lub higienicznych, bez mechanizmu indywidualnego badania okoliczności korzystania z takiego zezwolenia, nie jest zgodne z art. 5 dyrektywy (wyrok C-247/05 *Commission v. Belgium*).

Polowanie, jako forma użytkowania rekreacyjnego populacji ptaków, może być podstawą derogacji w trybie art. 9 ust. 1c., jednak wyłącznie pod warunkiem:

- braku innego satysfakcjonującego rozwiązania, przy czym w szczególności jeżeli dany gatunek ptaka jest obecny na danym terenie w okresie polowań dopuszczonych zgodnie z art. 7(4) dyrektywy, to uniemożliwia to udzielenie w trybie art. 9 zezwolenia na polowania poza tym okresem,
- pozyskania tylko małych ilości ptaków,
- zapewnienia ścisłego nadzoru,
- określenia w derogacji wszystkich elementów wymienionych w art. 9(2).

(wyrok C-182/02 *Ligue pour la protection des oiseaux*).

Przesłanki „braku innego zadowalającego rozwiązania” nie można uznać za spełnioną w sytuacji, gdy okres polowania ustalonego w drodze wyjątku zbiega się bez potrzeby z okresami objętymi przez dyrektywę szczególną ochroną. Potrzeba taka nie zachodzi w szczególności wówczas, gdy jedynym celem zezwolenia na polowanie w drodze wyjątku jest przedłużenie okresów polowania na niektóre gatunki ptaków na terenach, na których występują one w okresach polowań ustalonych zgodnie z art. 7(4) dyrektywy. Podobnie nie można powołać się na „brak innego zadowalającego rozwiązania” wobec wiosennego odstrzału pewnych gatunków w okresie ich reprodukcji, jeżeli gatunki te występują na tych samych terenach w okresie jesiennym, w którym to można polować na nie zgodnie z art. 7(4) dyrektywy. Dla uzasadnienia polowań wiosennych nie można powoływać się na fakt, że obecni wiosną w łowisku myśliwi wykonują

pewne prace użyteczne dla reprodukcji ptaków, ponieważ wykonywanie takich prac nie musi być nieodłącznie związane z polowaniem (wyroki C-182/02 Ligue pour la protection des oiseaux, C-135/04 Columba palumbus, C-344/04 Commission vs Finland).

Za małą ilość należy uznać ilość poniżej 1% całkowitej rocznej śmiertelności danej populacji (wartość średnia) dla gatunków, na które nie można polować, oraz wielkości rządu 1% dla gatunków, na które można polować. Te kryteria ilościowe opierają się na pracach Komitetu ORNIS. Wprawdzie wymienione wartości procentowe nie mają charakteru prawnie wiążącego, mogą one jednak stanowić ze względu na naukowy autorytet, którym darzone są prace komitetu ORNIS oraz brak jakichkolwiek naukowych dowodów przeciwnych, podstawę odniesienia dla oceny zgodności odstępstwa wprowadzonego na mocy art. 9 ust. 1 lit. c) dyrektywy z tym przepisem (wyroki C-79/03 Commission vs Spain, C-344/04 Commission vs Finland, C-60/05 WWF Italia).

Zobacz także:

- Nature and Biodiversity cases – Ruling of the European Court of Justice. European Commission, Luxembourg 2006.
- Zarządzanie obszarami Natura 2000. Postanowienia art. 6 Dyrektywy „siedliskowej” 92/43/EWG. Komisja Europejska 2000 (uzup.2007). Tłumaczenie polskie: WWF Polska 2007.
- Ocena planów i przedsięwzięć znacząco oddziałujących na obszary Natura 2000. Wytoczne metodyczne dotyczące przepisów artykułu 6(3) i 6(4) Dyrektywy Siedliskowej 92/43/EWG. Komisja Europejska 2002. Tłumaczenie polskie: WWF Polska, 2005.
- Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the Habitats Directive 92/43/EEC. European Commission 2007.
- Case-Law by the ECJ on Nature Protection. www.tekno.dk.
- Orzecznictwo trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich na www.curia.eu.

2. Prawo polskie

Stan na 15.11.2008

Przepisy dotyczące obszarów Natura 2000 w Ustawie o ochronie przyrody z 16 kwietnia 2004 r. z późn. zmianami (stan na 15 listopada 2008)

Art. 25. 1. Sieć obszarów Natura 2000 obejmuje:

- 1) obszary specjalnej ochrony ptaków;
- 2) specjalne obszary ochrony siedlisk;
- 3) obszary mające znaczenie dla Wspólnoty.

2. Obszar Natura 2000 może obejmować część lub całość obszarów i obiektów objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-4 i 6-9.

Obszarem Natura 2000 jest nie tylko obszar wyznaczony jako taki rozporządzeniem Ministra Środowiska, ale również „obszar mający znaczenie dla Wspólnoty” – tj. obszar siedliskowy zatwierdzony decyzją Komisji Europejskiej. Uwaga – na użytek ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, obszary Natura 2000 są zdefiniowane szerzej – pojęcie to obejmuje także obszary znajdujące się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1.

Art. 26. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, typy siedlisk przyrodniczych oraz gatunki będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, w tym siedliska przyrodnicze i gatunki o znaczeniu priorytetowym, oraz wymagające ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000, a także kryteria wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania za obszary mające znaczenie dla Wspólnoty i wyznaczenia jako specjalne obszary ochrony siedlisk oraz obszarów kwalifikujących się do wyznaczenia jako obszary specjalnej ochrony ptaków, mając na uwadze zachowanie poszczególnych cennych lub zagrożonych składników różnorodności biologicznej, na podstawie których jest wyznaczana sieć obszarów Natura 2000.

Art. 27. 1. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska opracowuje projekt listy obszarów Natura 2000, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej.

2. Projekt, o którym mowa w ust. 1, wymaga zasięgnięcia opinii właściwych miejscowo rad gmin. Niezłożenie opinii w terminie 30 dni od dnia otrzymania projektu uznaje się za brak uwag.

3. Minister właściwy do spraw środowiska, po uzyskaniu zgody Rady Ministrów, przekazuje Komisji Europejskiej:

- 1) listę proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty;
- 2) szacunek dotyczący współfinansowania przez Wspólnotę ochrony obszarów wyznaczonych ze względu na typy siedlisk przyrodniczych oraz gatunki roślin i zwierząt o znaczeniu priorytetowym;
- 3) listę obszarów specjalnej ochrony ptaków.

Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska opracowując projekt sieci Natura 2000 jest obowiązany uczynić to zgodnie z przepisami prawa UE (zob. rozdział 1), w tym nie może kierować się względami innymi niż naukowe – np. względami gospodarczymi. Powoływanie się w opiniach gmin na względy gospodarcze lub społeczne będzie więc bezskuteczne.

Z chwilą przekazania Komisji Europejskiej, proponowany obszar siedliskowy Natura 2000 podlega przepisom art. 28 ust 2 oraz art. 33-35a ustawy, oraz w pełnym zakresie przepisom ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Z chwilą zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską, obszar siedliskowy staje się „pełnoprawnym obszarem Natura 2000” i podlega wszystkim przepisom ustaw. Wyznaczenie obszaru w drodze rozporządzenia Ministra Środowiska tylko powiela decyzję Komisji.

Obszar ptasi jest wyznaczany rozporządzeniem Ministra i z tą chwilą podlega wszystkim przepisom dotyczącym obszarów Natura 2000. Komisja Europejska jest o wyznaczeniu obszaru informowana po fakcie.

Art. 27a. 1. Wyznaczenie obszaru specjalnej ochrony ptaków lub specjalnego obszaru ochrony siedlisk, zmiana jego granic lub likwidacja następuje w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa, ministrem właściwym do spraw rozwoju wsi, ministrem właściwym do spraw rybołówstwa i z ministrem właściwym do spraw gospodarki wodnej, w drodze rozporządzenia ministra właściwego do spraw środowiska, które określa nazwę, położenie administracyjne, obszar i mapę obszaru, cel i przedmiot ochrony. Minister właściwy do spraw środowiska, wydając rozporządzenie, kieruje się stanem siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt oraz koniecznością zachowania szczególnie cennych lub zagrożonych składników różnorodności biologicznej.

2. Nadzór nad obszarem Natura 2000 lub proponowanym obszarem mającym znaczenie dla Wspólnoty, znajdującym się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1, sprawuje właściwy regionalny dyrektor ochrony środowiska lub na obszarach morskich - dyrektor urzędu morskiego, z zastrzeżeniem art. 32 ust. 5.

W przypadku, gdy obszar Natura 2000 obejmuje w całości lub w części obszar parku narodowego, sprawującym nadzór nad całym takim obszarem Natura 2000 jest, z mocy ustawy, dyrektor parku narodowego.

3. Zmiana granic lub likwidacja obszaru specjalnej ochrony ptaków lub specjalnego obszaru ochrony siedlisk następuje, jeżeli jest to uzasadnione naturalnymi zmianami stwierdzonymi w wyniku monitoringu i nadzoru, o którym mowa w art. 31, oraz po uzyskaniu zgody Komisji Europejskiej.

Utrata wartości przyrodniczych w wyniku niewłaściwej ochrony, ani względy społeczne lub gospodarcze, nie mogą być podstawą zmiany granic lub likwidacji obszaru; w szczególności nie należy spodziewać się zgody Komisji Europejskiej w takiej sytuacji. Zniszczenie przedmiotu ochrony w wyniku działań człowieka, albo nawet jego zanik w wyniku braku właściwej ochrony (nawet w wyniku naturalnej sukcesji) nie jest podstawą do likwidacji obszaru Natura 2000, a rodzi obowiązek odtworzenia przedmiotu ochrony.

Zmiana granic lub likwidacja obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty musiałaby być dokonana decyzją Komisji Europejskiej.

4. Specjalne obszary ochrony siedlisk minister właściwy do spraw środowiska wyznacza po uzgodnieniu z Komisją Europejską w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia tego obszaru przez Komisję Europejską jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty.

Wydając to rozporządzenie, minister będzie jednak związany decyzją Komisji Europejskiej, zatwierdzającej obszar w określonych granicach.

Art. 28. 1. Dla obszaru Natura 2000 sprawujący nadzór nad obszarem sporządza projekt planu zadań ochronnych na okres 10 lat; pierwszy projekt sporządza się w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską jako obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty lub od dnia wyznaczenia obszaru specjalnej ochrony ptaków.

2. Dla proponowanego obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty, znajdującego się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1, sprawujący nadzór może sporządzić projekt planu zadań ochronnych na okres 10 lat.

3. Sporządzający projekt planu zadań ochronnych, o którym mowa w ust. 1, umożliwi zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udział w pracach związanych ze sporządzaniem tego projektu.

4. Sporządzający projekt planu zadań ochronnych, o którym mowa w ust. 1, zapewnia możliwość udziału społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U.Nr 199, poz. 1227), w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu.

5. Regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, kierując się koniecznością utrzymania i przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Plan zadań ochronnych może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony tych siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt.

6. Ustanowienie planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 następuje po uzgodnieniu z dyrektorem regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych, jeżeli obszar Natura 2000 obejmuje obszar zarządzany przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe. Zajęcie stanowiska następuje w drodze postanowienia, na które przysługuje zażalenie do ministra właści-

wego do spraw środowiska. Niewyrażenie stanowiska w terminie 30 dni od dnia otrzymania projektu planu zadań ochronnych uznaje się za jego uzgodnienie.

7. Uzgodnienie, o którym mowa w ust. 6, dotyczy obszaru zarządzanego przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe w zakresie zadań ochronnych, za których wykonywanie odpowiadać będą jednostki Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe.

8. Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 położonego na terenie więcej niż jednego województwa ustanawiają wspólnie, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, regionalni dyrektorzy ochrony środowiska, na których obszarze działania znajdują się części tego obszaru.

9. W przypadku dokonywania zmiany planu zadań ochronnych stosuje się przepisy ust. 3 i 4.

10. Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 zawiera:

- 1) opis granic obszaru i mapę obszaru Natura 2000;
- 2) identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony;
- 3) cele działań ochronnych;
- 4) określenie działań ochronnych ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania, w tym w szczególności działań dotyczących:
 - a) ochrony czynnej siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk,
 - b) monitoringu stanu przedmiotów ochrony oraz monitoringu realizacji celów, o których mowa w pkt 3,
- c) uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony;
- 5) wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, planach zagospodarowania przestrzennego województw oraz planach zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, jeżeli są niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000;
- 6) wskazanie terminu sporządzenia, w razie potrzeby, planu ochrony dla części lub całości obszaru.

11. Planu zadań ochronnych nie sporządza się dla obszaru Natura 2000 lub jego części:

- 1) dla którego ustanowiono plan ochrony, o którym mowa w art. 29;
- 2) pokrywającego się w całości lub w części z obszarem parku narodowego, rezerwatu przyrody lub parku krajobrazowego, dla których ustanowiono plan ochrony uwzględniający zakres, o którym mowa w ust. 10;
- 3) pokrywającego się w całości lub w części z obszarem parku narodowego lub rezerwatu przyrody, dla których ustanowiono zadania ochronne uwzględniające zakres, o którym mowa w ust. 10;

4) znajdującego się w obszarach morskich.

12. Akt prawa miejscowego w formie zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska, o którym mowa w ust. 5, traci moc w przypadku ustanowienia planu ochrony, o którym mowa w art. 29.

13. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, dla obszaru Natura 2000:

- 1) tryb sporządzania projektu planu zadań ochronnych,
 - 2) zakres prac koniecznych dla sporządzenia projektu planu zadań ochronnych,
 - 3) tryb dokonywania zmian w planie zadań ochronnych
- kierując się koniecznością ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk, uwzględniając ich stan oraz warunki rozwoju społecznego i gospodarczego obszaru objętego planem zadań ochronnych.

Plan zadań ochronnych ma być prostym planem na krótki okres, sporządzanym nawet w warunkach niedostatecznej wiedzy o obszarze. Ma on umożliwić wykonanie tych działań ochronnych, które są niezbędne, by nie utracić przedmiotów ochrony. Wskazania do zmian w studiach i planach zagospodarowania przestrzennego służą przynajmniej częściowemu wskazaniu pułapek, polegających na niemożności realizacji istniejących studiów i planów.

Przewidywane są szerokie możliwości udziału społeczeństwa w opracowaniu planu, za pośrednictwem:

- umożliwienia zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar, udział w pracach (np. metoda warsztatowa, dyskusja publiczna),
- obligatoryjnego przeprowadzenia postępowania z udziałem społeczeństwa przed zatwierdzeniem planu (m. in. publiczne ogłoszenie projektu, możliwość składania uwag i wniosków, obowiązek ich rozważenia). Negocjacje, dyskusje i ewentualnym kompromisom nie będzie jednak podlegał fakt, że plan zadań ochronnych musi wykonywać obowiązki państwa wynikające z art. 6(1) i 6(2) dyrektywy (zob. rozdz. 1).

Zadania służące wyłącznie ochronie obszaru Natura 2000, wynikające z ustanowionego planu zadań ochronnych, mogą być zwolnione z obowiązku oceny oddziaływania na obszar Natura 2000. Zapisy w planie zadań ochronnych nie zwalniają z obowiązku oceny oddziaływania na obszar Natura 2000 innych działań, przedsięwzięć, planów i programów, nawet jeżeli niektóre ich aspekty sprzyjają ochronie obszaru.

Art. 29. 1. Projekt planu ochrony dla obszaru Natura 2000 lub jego części sporządza sprawujący nadzór nad obszarem.

2. Projekt planu ochrony dla obszaru Natura 2000 lub jego część wymaga zaopiniowania przez:

- 1) dyrektora regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych, jeżeli obszar Natura 2000 obejmuje obszar zarządzany przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe;
- 2) dyrektora urzędu morskiego, jeżeli obszar Natura 2000 obejmuje obszar morski.

3. Minister właściwy do spraw środowiska ustanawia, w drodze rozporządzenia, plan ochrony dla obszaru Natura 2000 lub jego części na okres 20 lat, kierując się koniecznością utrzymania i przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których wyznaczono obszar Natura 2000.

4. Plan ochrony może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000.

5. Sporządzający projekt planu ochrony, o którym mowa w ust. 1, umożliwi zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udział w pracach związanych ze sporządzaniem tego projektu.

6. Ustanowienie planu ochrony poprzedza się przeprowadzeniem postępowania z udziałem społeczeństwa na zasadach określonych w dziale III rozdziale 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

7. W przypadku dokonywania zmiany planu ochrony dla obszaru Natura 2000 lub jego części stosuje się przepisy ust. 5 i 6.

8. Plan ochrony dla obszaru Natura 2000 zawiera:

1) opis granic obszaru i mapę obszaru Natura 2000;

2) identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony;

3) określenie warunków utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000, zachowania integralności obszaru Natura 2000 oraz spójności sieci obszarów Natura 2000, odnoszących się w szczególności do:

a) innych form ochrony przyrody, pokrywających się z obszarem Natura 2000,

b) zagospodarowania przestrzennego, w tym w szczególności terenów lokalizacji zabudowy możliwej bez szkody dla obszaru Natura 2000, infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, infrastruktury turystycznej i edukacyjnej, a także obszarów, które powinny być zalesione oraz obszarów wyłączonych z zalesiania,

c) zagospodarowania obszarów morskich,

d) gospodarowania wodami,

e) gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej,

f) śródlądowych wód powierzchniowych płynących, w których powinna być zachowana lub odtworzona możliwość wędrówki ryb i innych organizmów wodnych;

4) wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, planach zagospodarowania przestrzennego województw oraz planach zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, jeżeli są niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których wyznaczono obszar Natura 2000;

5) określenie działań ochronnych dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000, ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację;

6) wskaźniki właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk, będących przedmiotami ochrony;

7) określenie sposobów monitoringu realizacji zadań ochronnych oraz ich skutków;
8) określenie sposobów monitoringu stanu ochrony siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk, będących przedmiotami ochrony.

9. Zakres działań ochronnych, o których mowa w ust. 8 pkt 5, może obejmować w szczególności:

1) ochronę czynną lub odtwarzanie siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, będących przedmiotem ochrony;

2) utrzymanie korytarzy ekologicznych łączących obszary Natura 2000;

3) rozmieszczenie obiektów i urządzeń służących celom ochrony obszaru Natura 2000;

4) stosunki wodne, w tym gospodarowanie wodami;

5) gospodarkę rolną, leśną i rybacką, w tym:

a) kierunki kształtowania przestrzeni produkcyjnej,

b) wskazanie obszarów, które powinny być zalesione, oraz obszarów wyłączonych z zalesienia,

c) wskazanie śródłądowych wód powierzchniowych płynących, w których powinna być zachowana lub odtworzona możliwość wędrówki ryb i innych organizmów wodnych;

6) warunki zagospodarowania terenów oraz ich użytkowania, w tym w zależności od potrzeb wskazanie:

a) terenów przeznaczonych pod zabudowę,

b) lokalizacji infrastruktury technicznej i komunikacyjnej,

c) lokalizacji infrastruktury turystycznej i edukacyjnej.

10. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, dla obszaru Natura 2000:

1) tryb sporządzania projektu planu ochrony,

2) zakres prac koniecznych dla sporządzenia projektu planu ochrony,

3) tryb dokonywania zmian w planie ochrony

– kierując się potrzebą ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk, uwzględniając ich stan oraz warunki rozwoju społecznego i gospodarczego obszaru objętego planem ochrony.

Plan ochrony ma być kompleksowym ujęciem potrzeb ochrony obszaru Natura 2000, zachowującym ważność długoterminowo. Jego wykonanie musi być poprzedzone inwentaryzacją i niezbędnymi badaniami. Plan określa zadania ochronne do wykonania, ale oprócz tego może określać „reguły gry” względem zagospodarowania przestrzennego i wszelkiej gospodarki w obszarze – wskazywać, jakie zagospodarowanie i jakie gospodarcze użytkowanie jest bezpieczne dla obszaru Natura 2000. Docelowo tak sporządzone plany ochrony będą stanowić istotną pomoc przy ocenie, czy poszczególne przedsięwzięcia mogą znacząco negatywnie oddziaływać na obszar.

Przewidywane są szerokie możliwości udziału społeczeństwa w opracowaniu planu, za pośrednictwem:

- umożliwienia zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar, udział w pracach (np. metoda warsztatowa, dyskusja publiczna),

- obligatoryjnego przeprowadzenia postępowania z udziałem społeczeństwa przed zatwierdzeniem planu (m. in. publiczne ogłoszenie projektu, możliwość składania uwag i wniosków, obowiązek ich rozważenia).

Negocjacjaom, dyskusji i ewentualnym kompromisom nie będzie jednak podlegał fakt, że plan ochrony musi wykonywać obowiązki państwa wynikające z art. 6(1) i 6(2) dyrektywy (zob. rozdz. 1).

Zadania służące wyłącznie ochronie obszaru Natura 2000, wynikające z ustanowionego planu ochrony, mogą być zwolnione z obowiązku oceny oddziaływania na obszar Natura 2000. Zapisy w planie ochrony nie zwalniają z obowiązku oceny oddziaływania na obszar Natura 2000 innych działań, przedsięwzięć, planów i programów, nawet jeżeli niektóre ich aspekty sprzyjają ochronie obszaru. Plan ochrony może jednak dostarczać ważnych przesłanek do wstępnej oceny, czy ryzyko takiego wpływu istnieje – np. określać, w jakich miejscach i pod jakimi warunkami nie należy się spodziewać takiego ryzyka.

Art. 30. 1. Plan ochrony ustanowiony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody lub parku krajobrazowego położonego w granicach obszaru Natura 2000, uwzględniający zakres, o którym mowa w art. 29, staje się planem ochrony dla tej części obszaru Natura 2000.

2. Plan urządzenia lasu dla nadleśnictwa położonego w granicach obszaru Natura 2000, uwzględniający zakres, o którym mowa w art. 29, staje się planem ochrony dla tej części obszaru Natura 2000.

Warunkiem zastosowania art. 30 ust. 1 lub 2 jest położenie krajowej formy ochrony lub nadleśnictwa w granicach obszaru Natura 2000 (nie wystarczy częściowe pokrywanie się z obszarem Natura 2000, jak w art. 28), a także zawarcie w odpowiednim planie pełnego zakresu zagadnień z art. 29 ust. 8 i 9 (wymaga to znacznego rozszerzenia zakresu planu ochrony lub planu urządzenia lasu w stosunku do ich zakresu poza obszarami Natura 2000).

Plan ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody lub parku krajobrazowego, ustanawiany po 15.11.2008, w części pokrywającej się z obszarem Natura 2000 powinien uwzględniać albo zakres planu ochrony dla obszaru Natura 2000 (zwykle gdy krajowa forma leży w granicach obszaru Natura 2000) albo zakres planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (zwykle w pozostałych przypadkach).

3. Projekty studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw oraz planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej w części dotyczącej istniejącego lub projektowanego obszaru Natura 2000 wymagają uzgodnienia z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska w zakresie ustaleń tych planów, mogących znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000.

Regionalny dyrektor ochrony środowiska nie może uzgodnić takich studiów lub planów, jeżeli nie wykluczy możliwości znaczącego negatywnego oddziaływania ich ustaleń na obszar Natura 2000.

Art. 31. Sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 sporządza i przekazuje Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska, co 6 lat w odniesieniu do specjalnego obszaru ochrony siedlisk oraz co 3 lata w odniesieniu do obszaru specjalnej ochrony ptaków, ocenę realizacji ochrony tego obszaru, zawierającą informacje dotyczące podejmowanych działań ochronnych oraz wpływu tych działań na stan ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, a także wyniki monitorowania i nadzoru tych działań.

Niewłaściwy, a zwłaszcza pogarszający się stan siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, stwierdzony w wyniku monitoringu i nadzoru, powinien być przesłanką do podjęcia lub zmiany odpowiednich działań – w tym np. zmiany planu zadań ochronnych, planu ochrony, zmiany sposobów wykonywania ochrony o których mowa w art. 32, poprawy nadzoru, nadzorowania i kontroli o których mowa w art. 32, zmiany podejścia do działalności o której mowa w art. 36, poprawy finansowania o którym mowa w art. 39, poprawy skuteczności egzekwowania przepisów art. 33-37

Art. 32. 1. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska nadzoruje funkcjonowanie obszarów Natura 2000, prowadząc ewidencję danych niezbędnych do podejmowania działań w zakresie ich ochrony.

2. Nadzór, o którym mowa w ust. 1, polega na:

- 1) wydawaniu zaleceń i wytycznych w zakresie ochrony i funkcjonowania obszarów Natura 2000;
- 2) określaniu zakresu i żądaniu informacji dotyczących ochrony i funkcjonowania obszarów Natura 2000;
- 3) kontroli realizacji ustaleń planów ochrony i planów zadań ochronnych obszarów Natura 2000.

3. Regionalny dyrektor ochrony środowiska koordynuje funkcjonowanie obszarów Natura 2000 na obszarze swojego działania.

4. Na terenie zarządzanym przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe znajdującym się na obszarze Natura 2000 zadania w zakresie ochrony przyrody wykonuje samodzielnie miejscowy nadleśniczy, zgodnie z ustaleniami planu zadań ochronnych lub planu ochrony obszaru Natura 2000 uwzględnionymi w planie urządzania lasu.

5. W przypadku, gdy obszar Natura 2000 obejmuje w całości lub w części obszar parku narodowego, sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000 jest dyrektor parku narodowego.

Wymienione tu organy i podmioty są obowiązane zrealizować obowiązek wynikający z art. 6(2) dyrektywy siedliskowej (zob.), tj. obowiązek *„uniknięcia pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, jak również w celu uniknięcia niepokojenia gatunków, dla których zostały wyznaczone obszary Natura 2000, o ile to niepokojenie może mieć znaczenie w stosunku do celów ni-*

niejszej dyrektywy”. Wymienione tu organy i podmioty są obowiązane również przyczynić się w odpowiednim zakresie do realizacji celu określonego w art. 2(2) dyrektywy siedliskowej, którym jest „*zachowanie lub odtworzenie, we właściwym stanie ochrony, siedlisk przyrodniczych oraz gatunków dzikiej fauny i flory ważnych dla Wspólnoty*”.

Art. 33. 1. Zabrania się, z zastrzeżeniem art. 34, podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności:

- 1) pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 lub
- 2) wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, lub
- 3) pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty, znajdujących się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1, do czasu zatwierdzenia przez Komisję Europejską jako obszary mające znaczenie dla Wspólnoty i wyznaczenia ich jako specjalne obszary ochrony siedlisk.

3. Projekty polityk, strategii, planów i programów oraz zmian do takich dokumentów, a także planowane przedsięwzięcia, które mogą znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, a które nie są bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub obszarów o których mowa w ust. 2, lub nie wynikają z tej ochrony, wymagają przeprowadzenia odpowiedniej oceny oddziaływania na zasadach określonych w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Przepis art. 33 nie jest ograniczony do działań w obszarze Natura 2000, ale dotyczy wszelkich działań, które mogą wpływać na obszar. Przepis nie jest ograniczony do przedsięwzięć wymagających uprzedniej decyzji administracyjnej, ale dotyczy wszelkich działań.

Art. 34. 1. Jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym, i wobec braku rozwiązań alternatywnych, właściwy miejscowo regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich – dyrektor właściwego urzędu morskiego, może zezwolić na realizację planu lub działań, mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 lub obszary znajdujące się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1, zapewniając wykonanie kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000.

2. W przypadku gdy znaczące negatywne oddziaływanie dotyczy siedlisk i gatunków priorytetowych, zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, może zostać udzielone wyłącznie w celu:

- 1) ochrony zdrowia i życia ludzi;
- 2) zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego;

- 3) uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego;
- 4) wynikającym z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej.

Artykuł 34 musi być stosowany z uwzględnieniem wykładni prawa europejskiego w zakresie art. 6(4) dyrektywy siedliskowej (zob.). Zastosowanie tego przepisu ma charakter wyjątkowy. Przesłanki udzielenia zezwolenia nie mogą być interpretowane rozszerzająco. Dla przykładu: w latach 2004-2006 w całej Unii Europejskiej były tylko 42 przypadki uczynienia takiego wyjątku. Ustalenie odpowiedniej kompensacji przyrodniczej jest obowiązkowe. Każde zastosowanie tego przepisu będzie skontrolowane przez Komisję Europejską – jeżeli nawet nie zostanie ona zapytana o opinię w trybie art. 34 ust. 2 pkt 4, to i tak musi zostać przed rozpoczęciem przedsięwzięcia poinformowana o ustalonej kompensacji przyrodniczej w trybie art. 35 ust 6.

Warunkiem wstępnym do zastosowania art. 34 jest przeprowadzenie odpowiedniej oceny oddziaływania w trybie art. 33 ust. 3 (por. również komentarz do art. 6(3) dyrektywy siedliskowej). Żadne względy społeczne, gospodarcze, ani inne „konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego” nie mogą uzasadniać pominięcia „odpowiedniej oceny.

„Konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego” muszą być traktowane rygorystycznie i nie są w żadnym razie tożsame z „inwestycją celu publicznego” w sensie Ustawy o gospodarce nieruchomościami.

Przeanalizowanie kilku wariantów i wybór najlepszego z nich nie jest jeszcze dowodem „braku rozwiązań alternatywnych”. Brak możliwości zapewnienia adekwatnej kompensacji skutkuje brakiem możliwości udzielenia zezwolenia. Jeżeli istnieją (choćby potencjalne i nie przeanalizowane) rozwiązania alternatywne, to żaden interes publiczny – niezależnie od jakiegokolwiek kompensacji - nie może być podstawą zgody na realizację przedsięwzięcia znacząco negatywnie oddziałującego na obszar Natura 2000.

Zezwolenie wydane na podstawie art. 34 (a także jego analogi - decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach lub uzgodnienie, o których mowa w art. 35a) powinno zawierać uzasadnienie zawierające precyzyjnie opisane:

- przewidywane oddziaływanie na obszar Natura 2000 (z aspektami ilościowymi),
- uzasadnienie koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego przemawiającymi za realizacją przedsięwzięcia, a także ich nadrzędności nad interesem publicznym polegającym na zachowaniu przyrody,
- uzasadnienie braku rozwiązań alternatywnych,
- uzasadnienie, że ustalona kompensacja przyrodnicza jest adekwatna dla przywrócenia integralności obszaru i ogólnej spójności Natury 2000.

Negatywne oddziaływania, na które wyraźnie zezwolono w trybie art. 34, nie są „szkodą w środowisku” w sensie Ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie. Szkodą w środowisku mogą być jednak oddziaływania, które nie zostały uprzednio przewidziane, nawet jeżeli zostały spowodowane przez działalność, na którą wydano zezwolenie w trybie art. 34.

Zezwolenie wydane na podstawie art. 34 (ani jego analogi - decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach lub uzgodnienie, o których mowa w art. 35a) nie zastępuje innych zezwoleń środowiskowych, jeżeli są wymagane – np. zezwolenia na odstępstwo od zakazów ochrony gatunkowej, zezwolenia na odstępstwo od zakazów obowiązujących w parku narodowym lub rezerwacie przyrody, decyzji ustalającej warunki prowadzenia robót mogących zmienić stosunki wodne na terenach o szczególnych wartościach przyrodniczych, pozwolenia wodnoprawnego.

Art. 35. 1. Wydając zezwolenie, o którym mowa w art. 34 ust. 1, właściwy miejscowo regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich – dyrektor właściwego urzędu morskiego, w porozumieniu z zarządcą terenu, stosownie do skali i rodzaju negatywnego oddziaływania na cele ochrony obszaru Natura 2000, ustala zakres, miejsce, termin i sposób wykonania kompensacji przyrodniczej, zobowiązując do jej wykonania nie później niż w terminie rozpoczęcia działań powodujących negatywne oddziaływanie.

2. Koszty kompensacji przyrodniczej ponosi podmiot realizujący plan lub przedsięwzięcie.

2a. Za utrzymanie siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin i zwierząt, utworzonych w ramach kompensacji przyrodniczej, jak również za monitorowanie ich stanu, odpowiada:

- 1) sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000, na terenie którego została wykonana kompensacja,
 - 2) Regionalny dyrektor ochrony środowiska na terenie znajdującym się poza obszarem Natura 2000.
3. Regionalny dyrektor ochrony środowiska lub dyrektor urzędu morskiego nadzoruje wykonanie kompensacji przyrodniczej.
4. Regionalny dyrektor ochrony środowiska lub dyrektor urzędu morskiego składa informacje Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska o:
- 1) ustalonym zakresie kompensacji przyrodniczej, o której mowa w ust. 1, w terminie 30 dni od dnia wydania zezwolenia, o którym mowa w art. 34 ust. 1, na realizację działań mogących znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000;
 - 2) wykonanej kompensacji przyrodniczej w terminie 30 dni od dnia zakończenia realizacji działań kompensacyjnych.

5. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska składa informacje, o których mowa w ust. 4, ministrowi właściwemu do spraw środowiska.
6. Minister właściwy do spraw środowiska informuje Komisję Europejską o ustalonym zakresie kompensacji przyrodniczej przed jej wdrożeniem oraz przed realizacją planu lub działania.
7. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe sposoby i formy składania informacji, o których mowa w ust. 4, kierując się koniecznością ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk.

Artykuł musi być stosowany z uwzględnieniem wykładni prawa europejskiego w zakresie 6(4) dyrektywy siedliskowej i wytycznych Komisji Europejskiej co do kompensacji. Kompensacja musi w szczególności zapewniać „*odtworzenie spójności sieci Natura 2000*”, w zakresie traconym w wyniku inwestycji. Kompensacją nie mogą być działania, które mieszczą się w zakresie „normalnych obowiązków” wynikających z dyrektyw.

Celem informowania Komisji o ustalonej kompensacji jest umożliwienie Komisji wyrażenia opinii na temat prawidłowości jej ustalenia - która może obejmować m. in. ocenę zasadności zezwolenia na przedsięwzięcie. O ustaleniu kompensacji przyrodniczej Komisja Europejska musi być poinformowana przed przystąpieniem do realizacji kompensacji i oczywiście przed rozpoczęciem samej realizacji przedsięwzięcia.

Wykonanie kompensacji nie umożliwi realizacji przedsięwzięcia znacząco negatywnie oddziałującego na obszar Natura 2000, o ile są wobec niego rozwiązania alternatywne. Działania kompensacyjne muszą być wykonane przed wywarciem negatywnego oddziaływania, które mają skompensować.

Art. 35a. W przypadku działań przewidzianych do realizacji w ramach planowanych przedsięwzięć zezwolenie, o którym mowa w art. 34 ust. 1, zastępuje się decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach lub uzgodnieniem z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska, w rozumieniu ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Do decyzji stosuje się odpowiednio przepisy art. 34 i 35.

Art. 36. 1. Na obszarach Natura 2000, z zastrzeżeniem ust. 2, nie podlega ograniczeniu działalność związana z utrzymaniem urządzeń i obiektów służących bezpieczeństwu przeciwpowodziowemu oraz działalność gospodarcza, rolna, leśna, łowiecka i rybacka, a także amatorski połów ryb, jeżeli nie oddziałuje znacząco negatywnie na cele ochrony obszaru Natura 2000.

Oczywiście, taka działalność podlega ograniczeniu, jeżeli oddziałuje znacząco negatywnie na cele ochrony obszaru. Art. 36 w żadnym razie nie powoduje wyłączenia stosowania art. 33 do działań podejmowanych w ramach wymiennej tu działalności.

2. Prowadzenie działalności, o której mowa w ust. 1, na obszarach Natura 2000 wchodzących w skład parków narodowych i rezerwatów przyrody, jest dozwolone wyłącznie w zakresie, w jakim nie narusza to zakazów obowiązujących na tych obszarach.

3. Jeżeli działalność gospodarcza, rolna, leśna, łowiecka lub rybacka wymaga dostosowania do wymogów ochrony obszaru Natura 2000, na którym nie mają zastosowania programy wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, regionalny dyrektor ochrony środowiska może zawrzeć umowę z właścicielem lub posiadaczem obszaru, z wyjątkiem zarządców nieruchomości Skarbu Państwa, która zawiera wykaz niezbędnych działań, sposoby i terminy ich wykonania oraz warunki i terminy rozliczenia należności za wykonane czynności, a także wartość rekompensaty za utracone dochody wynikające z wprowadzonych ograniczeń.

Art. 37. 1. Jeżeli działania mogące znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 lub obszar znajdujący się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1, zostały podjęte bez uzyskania zezwolenia, o którym mowa w art. 34, lub decyzji, o której mowa w art. 35a, regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich – dyrektor właściwego urzędu morskiego, nakazuje ich natychmiastowe wstrzymanie i podjęcie w wyznaczonym terminie niezbędnych czynności w celu przywrócenia poprzedniego stanu danego obszaru, jego części lub chronionych na nim gatunków.

Jeżeli takie działania spowodują mierzalne pogorszenie stanu siedlisk przyrodniczych lub gatunków chronionych, to mogą równocześnie i niezależnie skutkować odpowiedzialnością za szkodę w środowisku w sensie Ustawy z 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (zob.) Warunkiem uniknięcia zakwalifikowania skutków działań jako szkody w środowisku jest posiadanie zezwolenia wydanego po uprzednim przewidzeniu negatywnych skutków działań.

2. Jeżeli działania na obszarze Natura 2000 zostały podjęte niezgodnie z ustaleniami planu zadań ochronnych lub planu ochrony, regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich – dyrektor urzędu morskiego, podejmuje czynności, o których mowa w ust. 1

Art. 38. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska składa do Komisji Europejskiej raporty i notyfikacje dotyczące obszarów Natura 2000 oraz występuje o opinie w sprawie tych obszarów.

Art. 39. Koszty związane z wdrożeniem i funkcjonowaniem sieci obszarów Natura 2000 w zakresie nieobjętym finansowaniem przez Wspólnotę są finansowane z budżetu państwa oraz funduszy celowych.

Przepisy dotyczące obszarów Natura 2000 w Ustawie o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko z 3 października 2008 r.

Dział I: Przepisy ogólne

Art. 3.1. Ilekroć w ustawie jest mowa o: ... 6) obszarze Natura 2000 – rozumie się przez to obszary, o których mowa w art. 25 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, oraz proponowane obszary mające znaczenie dla Wspólnoty Europejskiej, znajdujące się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1 tej Ustawy.

Na użytek tej ustawy, obszary Natura 2000 są zdefiniowane szerzej niż normalnie – pojęcie to obejmuje także projektowane obszary przekazane do Komisji Europejskiej, od chwili przekazania Komisji ich listy.

... 13) przedsięwzięciu – rozumie się przez to zamierzenie budowlane lub inną ingerencję w środowisko polegającą na przekształceniu lub zmianie sposobu wykorzystania terenu, w tym również na wydobywaniu kopalin; przedsięwzięcia powiązane technologicznie kwalifikuje się jako jedno przedsięwzięcie, także jeżeli są one realizowane przez różne podmioty;

... 17) znaczącym negatywnym oddziaływaniu na obszar Natura 2000 – rozumie się przez to oddziaływanie na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności działania mogące:

- a) pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, lub
- b) wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, lub
- c) pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.

Znaczące negatywne oddziaływanie na obszar Natura 2000 może wystąpić także ze strony przedsięwzięć realizowanych poza tym obszarem (np. w zakresie wpływu na powiązania między obszarami Natura 2000, albo w zakresie odległego wpływu na warunki wodne w obszarze).

Dział III: Udział społeczeństwa w ochronie środowiska

Art. 29. Każdy ma prawo składania uwag i wniosków w postępowaniu wymagającym udziału społeczeństwa.

Postępowanie wymaga udziału społeczeństwa zawsze wtedy, gdy jest sporządzany raport lub prognoza oddziaływania. Nie wymaga udziału społeczeństwa postępowanie, w którym odstąpiono od obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania – ale z ogólnych zasad wynika, że odstąpić od przeprowadzenia oceny można tylko wówczas, gdy organ jest pewny braku ryzyka dla środowiska.

Art. 30. Organy administracji właściwe do wydania decyzji lub opracowania projektów dokumentów, w przypadku których przepisy niniejszej ustawy lub innych ustaw wymagają zapewnienia możliwości udziału społeczeństwa, zapewniają możliwość udziału społeczeństwa odpowiednio przed wydaniem tych decyzji lub ich zmianą oraz przed przyjęciem tych dokumentów lub ich zmianą.

Art. 31. Do prowadzenia postępowań wymagających udziału społeczeństwa przepisy art. 16-20 stosuje się odpowiednio.

Art. 32. Do uwag i wniosków zgłaszanych w ramach postępowania wymagającego udziału społeczeństwa nie stosuje się przepisów działu VIII Kodeksu postępowania administracyjnego.

Art. 33. 1. Przed wydaniem i zmianą decyzji wymagających udziału społeczeństwa organ właściwy do wydania decyzji, bez zbędnej zwłoki, podaje do publicznej wiadomości informacje o:

- 1) przystąpieniu do przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko;
- 2) wszczęciu postępowania;
- 3) przedmiocie decyzji, która ma być wydana w sprawie;
- 4) organie właściwym do wydania decyzji oraz organach właściwych do wydania opinii i dokonania uzgodnień;
- 5) możliwościach zapoznania się z niezbędną dokumentacją sprawy oraz o miejscu, w którym jest ona wyłożona do wglądu;
- 6) możliwości składania uwag i wniosków;
- 7) sposobie i miejscu składania uwag i wniosków, wskazując jednocześnie 21-dniowy termin ich składania;
- 8) organie właściwym do rozpatrzenia uwag i wniosków;
- 9) terminie i miejscu rozprawy administracyjnej otwartej dla społeczeństwa, o której mowa w art. 36, jeżeli ma być ona przeprowadzona;
- 10) postępowaniu w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli jest prowadzone.

2. Do niezbędnej dokumentacji sprawy, o której mowa w ust. 1 pkt 5, należą:

- 1) wniosek o wydanie decyzji wraz z wymaganymi załącznikami;
- 2) wymagane przez przepisy:
 - a) postanowienia organu właściwego do wydania decyzji,
 - b) stanowiska innych organów, jeżeli stanowiska są dostępne w terminie składania uwag i wniosków.

Podanie do wiadomości wymaga m. in. obligatoryjnego udostępnienia informacji na stronie Biuletynu Informacji Publicznej organu oraz ogłoszenia informacji przez obwieszczenie w sposób zwyczajowo przyjęty w miejscu planowanego przedsięwzięcia, a w przypadku projektu dokumentu wymagającego udziału społeczeństwa – w prasie o odpowiednim do rodzaju dokumentu zasięgu.

Art. 34. Uwagi i wnioski mogą być wnoszone:

- 1) w formie pisemnej;
- 2) ustnie do protokołu;
- 3) za pomocą środków komunikacji elektronicznej bez konieczności opatrywania ich bezpiecznym podpisem elektronicznym, o którym mowa w ustawie z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym (Dz. U. Nr 130, poz. 1450, z późn. zm.).

Art. 35. Uwagi lub wnioski złożone po upływie terminu, o którym mowa w art. 33 ust. 1 pkt 7, pozostawia się bez rozpatrzenia.

Art. 36. Organ właściwy do wydania decyzji może przeprowadzić rozprawę administracyjną otwartą dla społeczeństwa. Przepis art. 91 § 3 Kodeksu postępowania administracyjnego stosuje się odpowiednio.

Art. 37. Organ prowadzący postępowanie:

- 1) rozpatruje uwagi i wnioski;
- 2) w uzasadnieniu decyzji, niezależnie od wymagań wynikających z przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, podaje informacje o udziale społeczeństwa w postępowaniu oraz o tym, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione uwagi i wnioski zgłoszone w związku z udziałem społeczeństwa.

Art. 38. Organ właściwy do wydania decyzji podaje do publicznej wiadomości informację o wydanej decyzji i o możliwościach zapoznania się z jej treścią.

Art. 39. 1. Organ opracowujący projekt dokumentu wymagającego udziału społeczeństwa, bez zbędnej zwłoki, podaje do publicznej wiadomości informację o:

- 1) przystąpieniu do opracowywania projektu dokumentu i o jego przedmiocie;
- 2) możliwościach zapoznania się z niezbędną dokumentacją sprawy oraz o miejscu, w którym jest ona wyłożona do wglądu;
- 3) możliwości składania uwag i wniosków;
- 4) sposobie i miejscu składania uwag i wniosków, wskazując jednocześnie co najmniej 21-dniowy termin ich składania;
- 5) organie właściwym do rozpatrzenia uwag i wniosków;
- 6) postępowaniu w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli jest prowadzone.

2. Do niezbędnej dokumentacji sprawy, o której mowa w ust. 1 pkt 2, należą:

- 1) założenia lub projekt dokumentu;
- 2) wymagane przez przepisy załączniki oraz stanowiska innych organów, jeżeli stanowiska są dostępne w terminie składania uwag i wniosków.

Art. 40. Uwagi i wnioski mogą być wnoszone:

- 1) w formie pisemnej;
- 2) ustnie do protokołu;
- 3) za pomocą środków komunikacji elektronicznej bez konieczności opatrywania ich bezpiecznym podpisem elektronicznym, o którym mowa w ustawie z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym.

Art. 41. Uwagi lub wnioski złożone po upływie terminu, o którym mowa w art. 39 ust. 1 pkt 4, pozostawia się bez rozpatrzenia.

Art. 42. Organ opracowujący projekt dokumentu wymagającego udziału społeczeństwa:

- 1) rozpatruje uwagi i wnioski;
- 2) dołącza do przyjętego dokumentu uzasadnienie zawierające informacje o udziale społeczeństwa w postępowaniu oraz o tym, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione uwagi i wnioski zgłoszone w związku z udziałem społeczeństwa.

Art. 43. Organ opracowujący projekt dokumentu wymagającego udziału społeczeństwa podaje do publicznej wiadomości informację o przyjęciu dokumentu i o możliwościach zapoznania się z jego treścią oraz:

- 1) uzasadnieniem, o którym mowa w art. 42 pkt 2;
- 2) podsumowaniem, o którym mowa w art. 55 ust. 3 – w przypadku dokumentów, o których mowa w art. 46 i 47.

Art. 44. 1. Organizacje ekologiczne, które powołując się na swoje cele statutowe, zgłoszą chęć uczestniczenia w określonym postępowaniu wymagającym udziału społeczeństwa, uczestniczą w nim na prawach strony. Przepisu art. 31 § 4 Kodeksu postępowania administracyjnego nie stosuje się.

2. Organizacji ekologicznej służy prawo wniesienia odwołania od decyzji wydanej w postępowaniu wymagającym udziału społeczeństwa, jeżeli jest to uzasadnione celami statutowymi tej organizacji, także w przypadku, gdy nie brała ona udziału w określonym postępowaniu wymagającym udziału społeczeństwa prowadzonym przez organ pierwszej instancji; wniesienie odwołania jest równoznaczne ze zgłoszeniem chęci uczestniczenia w takim postępowaniu. W postępowaniu odwoławczym organizacja uczestniczy na prawach strony.

3. Organizacji ekologicznej służy skarga do sądu administracyjnego od decyzji wydanej w postępowaniu wymagającym udziału społeczeństwa, jeżeli jest to uzasadnione celami statutowymi tej organizacji, także w przypadku, gdy nie brała ona udziału w określonym postępowaniu wymagającym udziału społeczeństwa.

4. Na postanowienie o odmowie dopuszczenia do udziału w postępowaniu organizacji ekologicznej służy zażalenie.

Uzyskanie przez organizację ekologiczną prawa strony następuje z mocy samego prawa i nie zależy od uznania organu, w szczególności nie jest uwarunkowane „istnieniem interesu społecznego”. Tylko ewentualna odmowa dopuszczenia wymaga postanowienia.

Przepisy art. 44 stosuje się również w postępowaniu w sprawie pozwolenia na budowę, jeżeli jest w nim przeprowadzana ocena oddziaływania na środowisko.

Art. 45. 1. Organizacje ekologiczne, jednostki pomocnicze samorządu gminnego, samorząd pracowniczy, jednostki ochotniczych straży pożarnych oraz związki zawodowe mogą współdziałać w dziedzinie ochrony środowiska z organami administracji.

2. Związki zawodowe i samorządy pracownicze mogą powoływać zakładowe komisje ochrony środowiska oraz społecznych inspektorów ochrony środowiska w celu organizowania i przeprowadzania społecznej kontroli ochrony środowiska na terenie zakładu pracy.

3. Organy administracji mogą udzielać pomocy organizacjom ekologicznym w ich działalności w dziedzinie ochrony środowiska.

Dział IV: Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Art. 46. Przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają projekty:

1) koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, planów zagospodarowania przestrzennego oraz strategii rozwoju regionalnego;

2) polityk, strategii, planów lub programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, opracowywanych lub przyjmowanych przez organy administracji, wyznaczających ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;

3) polityk, strategii, planów lub programów innych niż wymienione w pkt 1 i 2, których realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000, jeżeli nie są one bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynikają z tej ochrony.

Strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają także studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Należy pamiętać, że stosuje się art. 55 ust. 2.

W przypadku planów i programów zawierających komponent bezpośrednio związany z ochroną obszaru Natura 2000 lub wynikających z tej ochrony, nadal istnieje obowiązek oceny w stosunku do pozostałych komponentów takiego planu (wytyczne Komisji Europejskiej „Zarządzanie obszarami Natura 2000 – postanowienia art. 6 dyrektywy siedliskowej”).

Możliwość wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na obszar Natura 2000 istnieje również, jeżeli zakres planu nie pokrywa się nawet częściowo z obszarem Natura 2000 (np. oddziaływania odległe, oddziaływania na powiązania obszaru z obszarami sąsiednimi).

Art. 51. 1. Organ opracowujący projekt dokumentu, o którym mowa w art. 46 lub 47, sporządza prognozę oddziaływania na środowisko.

2. Prognoza oddziaływania na środowisko:

1) zawiera:

- a) informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
- b) informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
- c) propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- d) informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- e) streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym;

2) określa, analizuje i ocenia:

- a) istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
- b) stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
- c) istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
- d) cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
- e) przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na:

- różnorodność biologiczną,
- ludzi,
- zwierzęta,
- rośliny,
- wodę,
- powietrze,
- powierzchnię ziemi,
- krajobraz,
- klimat,
- zasoby naturalne,
- zabytki,
- dobra materialne
- z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy;

3) przedstawia:

- a) rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru,
- b) biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru – rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Art. 54. 1. Organ opracowujący projekt dokumentu, o którym mowa w art. 46 lub 47, podaje projekt, wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, opiniowaniu przez właściwe organy, o których mowa w art. 57 i 58. Właściwe organy wydają opinię w terminie 30 dni od dnia otrzymania wniosku o wydanie opinii.

2. Organ opracowujący projekt dokumentu zapewnia możliwość udziału społeczeństwa, zgodnie z przepisami działu III rozdział 1 i 3, w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.

3. Zasady wnoszenia uwag i wniosków oraz opiniowania projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin określają przepisy ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717, z późn. zm.).

Art. 55. 1. Organ opracowujący projekt dokumentu, o którym mowa w art. 46 lub 47, bierze pod uwagę ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko, opinie organów, o których mowa w art. 57 i 58, oraz rozpatruje uwagi i wnioski zgłoszone w związku z udziałem społeczeństwa.

2. Projekt dokumentu, o którym mowa w art. 46 lub 47, nie może zostać przyjęty, o ile nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, jeżeli ze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wynika, że może on znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000.

3. Do przyjętego dokumentu załącza się pisemne podsumowanie zawierające uzasadnienie wyboru przyjętego dokumentu w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych, a także informację, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione:

- 1) ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko;
- 2) opinie właściwych organów, o których mowa w art. 57 i 58;
- 3) zgłoszone uwagi i wnioski;
- 4) wyniki postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli zostało przeprowadzone;
- 5) propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu.

4. Organ opracowujący projekt dokumentu przekazuje przyjęty dokument wraz z podsumowaniem, o którym mowa w ust. 3, właściwym organom, o których mowa w art. 57 i 58.

5. Organ opracowujący projekt dokumentu jest obowiązany prowadzić monitoring skutków realizacji postanowień przyjętego dokumentu w zakresie oddziaływania na środowisko, zgodnie z częstotliwością i metodami, o których mowa w ust. 3 pkt 5.

Możliwość znaczącego negatywnego wpływu planu lub programu na obszar Natura 2000 jest przesłanką w zasadzie uniemożliwiającą jego przyjęcie (chyba że zachodzi sytuacja opisana w art. 34 Ustawy o ochronie przyrody – patrz jednak komentarz do tego artykułu). Dotyczy to także studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz planów zagospodarowania przestrzennego, a także ich zmian.

Art. 56. Przepisy niniejszego działu stosuje się także do podmiotów opracowujących projekt dokumentu, niebędących organami administracji.

Art. 57. Organem właściwym w sprawach opiniowania w ramach strategicznych ocen oddziaływania na środowisko jest:

- 1) Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska – w przypadku dokumentów opracowywanych i zmienianych przez centralne organy administracji rządowej;
- 2) regionalny dyrektor ochrony środowiska – w przypadku dokumentów innych niż wymienione w pkt 1.

Art. 58. Organem Państwowej Inspekcji Sanitarnej właściwym w sprawach opiniowania i uzgadniania w ramach strategicznych ocen oddziaływania na środowisko jest:

- 1) Główny Inspektor Sanitarny – w przypadku dokumentów opracowywanych i zmienianych przez centralne organy administracji rządowej;
- 2) państwowy wojewódzki inspektor sanitarny – w przypadku dokumentów innych niż wymienione w pkt 1 i 3;
- 3) państwowy powiatowy inspektor sanitarny – w przypadku miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Dział V: Ocena oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko oraz na obszar Natura 2000

Art. 59. 1. Przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko wymaga realizacja następujących planowanych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko:

- 1) planowanego przedsięwzięcia mogącego zawsze znacząco oddziaływać na środowisko;
- 2) planowanego przedsięwzięcia mogącego potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, jeżeli obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko został stwierdzony na podstawie art. 63 ust. 1.

2. Realizacja planowanego przedsięwzięcia innego niż określone w ust. 1 wymaga przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, jeżeli:

- 1) przedsięwzięcie to może znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, a nie jest bezpośrednio związane z ochroną tego obszaru lub nie wynika z tej ochrony;
- 2) obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 został stwierdzony na podstawie art. 96 ust. 1.

Zgodnie z art. 96 organ właściwy do wydania jakiegokolwiek decyzji (np. pozwolenie na budowę, pozwolenie wodnoprawne, decyzja lokalizacyjna, decyzja na wycinkę drzew) wymaganej przed rozpoczęciem realizacji przedsięwzięcia, innego niż przedsięwzięcie mogące znacząco oddziaływać na środowisko, które nie jest bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynika z tej ochrony, jest obowiązany do rozważenia, przed wydaniem tej decyzji, czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000. Jeżeli organ uzna, że jest ryzyko takiego wpływu nakłada postanowie-

niem obowiązek przedłożenia właściwemu regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska informacji o przedsięwzięciu. Regionalny dyrektor ochrony środowiska, jeżeli potwierdzi możliwość znaczącego negatywnego oddziaływania, nakłada postanowieniem obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000.

Art. 60. Rada Ministrów, uwzględniając możliwe oddziaływanie na środowisko przedsięwzięć oraz uwarunkowania, o których mowa w art. 63 ust. 1, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) rodzaje przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko;
- 2) rodzaje przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko;
- 3) przypadki, gdy zmiany dokonywane w obiektach są kwalifikowane jako przedsięwzięcia, o których mowa w pkt 1 i 2.

Każde z przedsięwzięć wymienionych w katalogu wymaga uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na jego realizację, choć w przypadku przedsięwzięć grupy 2 („mogących potencjalnie oddziaływać”) można, o ile organ jest pewien braku ryzyka dla środowiska i dla sieci Natura 2000 (por. art. 63), taką decyzję wydać na podstawie informacji o przedsięwzięciu – odstępując od przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, sporządzenia raportu i zapewniania udziału społeczeństwa.

Przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko nie mogą być realizowane w trybie „zgłoszenia robót budowlanych”, a zawsze wymagają pozwolenia na budowę.

Art. 61. 1. Ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko przeprowadza się w ramach:

- 1) postępowania w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach;
- 2) postępowania w sprawie wydania decyzji, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 i 10, jeżeli konieczność przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko została stwierdzona przez organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz w przypadku, o którym mowa w art. 88 ust. 1.
2. Ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, stanowiącą część postępowania w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, przeprowadza organ właściwy do wydania tej decyzji.
3. Ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, stanowiącą część postępowania w sprawie wydania decyzji, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 i 10, przeprowadza regionalny dyrektor ochrony środowiska.
4. Ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, o której mowa w art. 62 ust. 2, przeprowadza się w ramach postępowania w sprawie wydania decyzji, o której mowa w art. 96 ust. 1, jeżeli obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 został stwierdzony na podstawie art. 97 ust. 1.
5. Ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, stanowiącą część postępowania w sprawie wydania decyzji, o której mowa w art. 96 ust. 1, przeprowadza regionalny dyrektor ochrony środowiska.

Cieplolubne murawy z sasankami to siedlisko przyrodnicze chronione w sieci Natura 2000.. Berżniki na Suwalszczyźnie. Fot. P. Pawlaczyk.

Ochronie w sieci Natura 2000 podlegają bogate florystycznie łąki różnych typów. Sudety. Fot. Krzysztof Świerkosz.

Takie tereny nie mogą być zniszczone – przeznaczone pod zabudowę, zalesione, przeznaczone pod pozyskanie kruszywa; zaorane ani zasadzone wierzbą energetyczną. Z drugiej strony, właściwa gospodarka rolna (odpowiedni reżim koszenia lub wypasu) upoważnia do otrzymywania płatności rolnośrodowiskowych w ramach wysoko płatnych tzw. pakietów przyrodniczych. Te płatności w obszarach Natura 2000 są o 5-15% wyższe niż poza nimi, przy identycznych wymogach względem sposobów gospodarowania.

W sieci Natura 2000 chronione są suche wrzosowiska. To zarazem miejsce, skąd pochodzi miód wrzosowy – produkt regionalny wpisany na Listę Produktów Tradycyjnych. Ochrona obszaru Natura 2000 zabezpiecza „bazę produkcyjną” dla tego produktu. Fot. A. Jermaczek.

Pustynia Błędowska to atrakcja turystyczna na skalę ogólnopolską. Pustynia jednak zanika w wyniku zarastania i dawniejszych zalesień i zakrzewień. Ponieważ „pustynne” siedliska muraw napiaskowych są przedmiotem ochrony w sieci Natura 2000, ochrona obszaru Natura 2000 jest zarazem szansą na uratowanie i odtworzenie pustyni. Fot. W. Mróz.

Wierzmy, że Natura 2000 pomoże ochronić i zachować te tereny, które mimo swoich od dawna znanych przyrodniczych wartości, ochrony się od dawna nie mogły doczekać. Chroniąc gatunki i siedliska przyrodnicze, Natura 2000 weźmie pod ochronny parasol także piękno i krajobraz tych miejsc – od czego zależy przecież ich turystyczna atrakcyjność. Torfowiska Orawsko-Nowotarskie. Fot. J. Perzanowska.

Niektóre elementy przyrody chronione w obszarze Natura 2000 mogą być udostępnione turystom. Warunkiem jest zrobienie tego w taki sposób, by przyroda nie ucierpiała. Rezerwat Bagno Kusowo w Nadleśnictwie Szczecinek. Fot. P. Pawlaczyk.

Praktycznie wszystkie naturalne jeziora są chronionymi siedliskami przyrodniczymi – przedmiotami ochrony w sieci Natura 2000. Działania na rzecz ochrony jezior są więc w harmonii z ochroną obszarów Natura 2000. Na obszarach wiejskich można łatwiej otrzymać unijną dotację na kanalizację, jeżeli będzie ona chronić jeziora w obszarze Natura 2000. Jezioro lobeliowe na Pomorzu. Fot. J i P. Pawlaczykowie.

W wielu przypadkach Natura 2000 będzie wymagać działań czynnej ochrony dla zachowania lub odtworzenia właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków. Oznacza to rozwój „przyrodniczego” rynku pracy. Rezerwat Bielawa na Pomorzu. Fot. P. Pawlaczyk.

Dla dużych inwestycji, np. drogowych, hydrotechnicznych itp. przewidziano dwukrotną ocenę oddziaływania na środowisko: na etapie ich lokalizacji (w zakresie wyboru lokalizacji) oraz na etapie pozwolenia na budowę/realizację (w zakresie wyboru szczegółowych rozwiązań projektowych). Obowiązek ponownej oceny nakłada się w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia. Ponowna ocena może być przeprowadzona także na wniosek inwestora (por. art. 88).

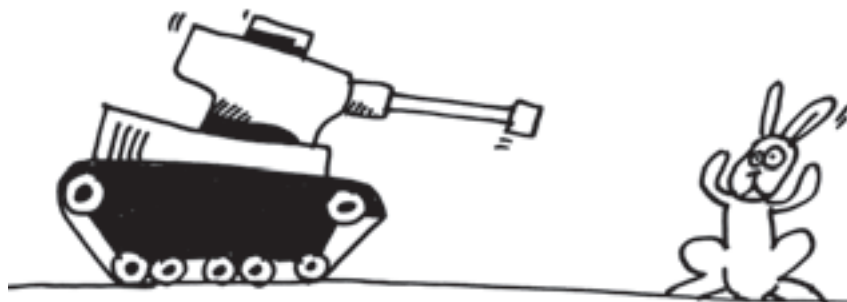
Art. 62. 1. W ramach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko określa się, analizuje oraz ocenia:

- 1) bezpośredni i pośredni wpływ danego przedsięwzięcia na:
 - a) środowisko oraz zdrowie i warunki życia ludzi,
 - b) dobra materialne,
 - c) zabytki,
 - d) wzajemne oddziaływanie między elementami, o których mowa w lit. a-c,
 - e) dostępność do złóż kopaliny;
- 2) możliwości oraz sposoby zapobiegania i zmniejszania negatywnego oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko;
- 3) wymagany zakres monitoringu.

2. W ramach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 określa się, analizuje oraz ocenia oddziaływanie przedsięwzięć na obszary Natura 2000, biorąc pod uwagę także skumulowane oddziaływanie przedsięwzięcia z innymi przedsięwzięciami.

Art. 63. 1. Obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko dla planowanego przedsięwzięcia mogącego potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko stwierdza, w drodze postanowienia, organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, uwzględniając łącznie następujące uwarunkowania:

- 1) rodzaj i charakterystykę przedsięwzięcia, z uwzględnieniem:
 - a) skali przedsięwzięcia i wielkości zajmowanego terenu oraz ich wzajemnych proporcji,
 - b) powiązań z innymi przedsięwzięciami, w szczególności kumulowania się oddziaływań przedsięwzięć znajdujących się na obszarze, na który będzie oddziaływać przedsięwzięcie,
 - c) wykorzystywania zasobów naturalnych,
 - d) emisji i występowania innych uciążliwości,
 - e) ryzyka wystąpienia poważnej awarii, przy uwzględnieniu używanych substancji i stosowanych technologii;

2) usytuowanie przedsięwzięcia, z uwzględnieniem możliwego zagrożenia dla środowiska, w szczególności przy istniejącym użytkowaniu terenu, zdolności samooczyszczania się środowiska i odnawiania się zasobów naturalnych, walorów przyrodniczych i krajobrazowych oraz uwarunkowań miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – uwzględniające:

- a) obszary wodno-błotne oraz inne obszary o płytkim zaleganiu wód podziemnych,
- b) obszary wybrzeży,
- c) obszary górskie lub leśne,
- d) obszary objęte ochroną, w tym strefy ochronne ujęć wód i obszary ochronne zbiorników wód śródlądowych,
- e) obszary wymagające specjalnej ochrony ze względu na występowanie gatunków roślin i zwierząt lub ich siedlisk lub siedlisk przyrodniczych objętych ochroną, w tym obszary Natura 2000 oraz pozostałe formy ochrony przyrody,
- f) obszary, na których standardy jakości środowiska zostały przekroczone,
- g) obszary o krajobrazie mającym znaczenie historyczne, kulturowe lub archeologiczne,
- h) gęstość zaludnienia,
- i) obszary przylegające do jezior,
- j) uzdrowiska i obszary ochrony uzdrowiskowej;

3) rodzaj i skalę możliwego oddziaływania rozważanego w odniesieniu do uwarunkowań wymienionych w pkt 1 i 2, wynikające z:

- a) zasięgu oddziaływania – obszaru geograficznego i liczby ludności, na którą przedsięwzięcie może oddziaływać,
- b) transgranicznego charakteru oddziaływania przedsięwzięcia na poszczególne elementy przyrodnicze,
- c) wielkości i złożoności oddziaływania, z uwzględnieniem obciążenia istniejącej infrastruktury technicznej,
- d) prawdopodobieństwa oddziaływania,
- e) czasu trwania, częstotliwości i odwracalności oddziaływania.

2. Postanowienie wydaje się również, jeżeli organ nie stwierdzi potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

3. Obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko stwierdza się obligatoryjnie, jeżeli możliwość realizacji przedsięwzięcia, o którym mowa w ust. 1, jest uzależniona od ustanowienia obszaru ograniczonego użytkowania w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska.

4. W postanowieniu, o którym mowa w ust. 1, organ określa jednocześnie zakres raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko. W tym przypadku stosuje się przepisy art. 68.

Konsekwencją stwierdzenia potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko będzie konieczność opracowania raportu oddziaływania na środowisko i konieczność zapewnienia udział społeczeństwa.

Z brzmienia ust. 1 pkt 2e wynika, że „*obszary wymagające specjalnej ochrony ze względu na występowanie gatunków roślin i zwierząt lub ich siedlisk lub siedlisk przyrodniczych objętych ochroną*” nie są ograniczone do form ochrony przyrody ani tym bardziej do obszarów Natura 2000. Należy tu uwzględnić także np. stanowiska, siedliska i ostoje gatunków chronionych. Zaleca się, by zarówno inwestor, jak i organ brali pod uwagę konsekwencje wynikające z Ustawy z 13

kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie – aby ewentualny wpływ na chronione gatunki i chronione siedliska przyrodnicze (na terenie całego kraju!) nie był szkodą w środowisku, musi być „*uprzednio przewidziany*” w procedurze oceny i świadomie „*zalegalizowany*” decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach.

Art. 64. 1. Postanowienia, o których mowa w art. 63 ust. 1 i 2, wydaje się po zasięgnięciu opinii:

1) regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
2) organu, o którym mowa w art. 78, w przypadku przedsięwzięć wymagających decyzji, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1-3, 10, 11 i 13.

2. Organ zasięgający opinii przedkłada:

1) wniosek o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach;
2) kartę informacyjną przedsięwzięcia;
3) wypis i wyrys z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, jeżeli plan ten został uchwalony, albo informację o jego braku; nie dotyczy to opinii w sprawie obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko dla drogi publicznej, dla linii kolejowej o znaczeniu państwowym, dla przedsięwzięć Euro 2012 oraz dla przedsięwzięć wymagających koncesji na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż kopalin.

3. Organy, o których mowa w ust. 1, uwzględniając łącznie uwarunkowania, o których mowa w art. 63 ust. 1, wydają opinię co do potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, a w przypadku stwierdzenia takiej potrzeby – co do zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko.

4. Opinię, o której mowa w ust. 1, wydaje się w terminie 14 dni od dnia otrzymania wniosku o wydanie opinii. Przepisy art. 35 § 5 i art. 36 Kodeksu postępowania administracyjnego stosuje się odpowiednio.

Art. 65. 1. Postanowienia, o których mowa w art. 63 ust. 1 i 2, wydaje się w terminie 30 dni od dnia wszczęcia postępowania w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Przepisy art. 35 § 5 i art. 36 Kodeksu postępowania administracyjnego stosuje się odpowiednio.

2. Na postanowienie, o którym mowa w art. 63 ust. 1, przysługuje zażalenie.

3. Uzasadnienia postanowień, o których mowa w art. 63 ust. 1 i 2, niezależnie od wymagań wynikających z Kodeksu postępowania administracyjnego, powinny zawierać informacje o uwarunkowaniach, o których mowa w art. 63 ust. 1, uwzględnionych przy wydawaniu postanowień.

W szczególności postanowienie o braku potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko wymaga dokładnego uzasadnienia, dlatego organ uznał, że negatywne oddziaływanie na środowisko jest wykluczone. Uzasadnienie to powinno odnosić się do wszystkich uwarunkowań wymienionych w art. 63 ust. 1, dla każdego z nich argumentując, dlaczego nie ma ryzyka oddziaływania.

Art. 66. 1. Raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko powinien zawierać:

- 1) opis planowanego przedsięwzięcia, a w szczególności:
 - a) charakterystykę całego przedsięwzięcia i warunki użytkowania terenu w fazie budowy i eksploatacji lub użytkowania,
 - b) główne cechy charakterystyczne procesów produkcyjnych,
 - c) przewidywane rodzaje i ilości zanieczyszczeń, wynikające z funkcjonowania planowanego przedsięwzięcia;
- 2) opis elementów przyrodniczych środowiska objętych zakresem przewidywanego oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na środowisko, w tym elementów środowiska objętych ochroną na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody;
- 3) opis istniejących w sąsiedztwie lub w bezpośrednim zasięgu oddziaływania planowanego przedsięwzięcia zabytków chronionych na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- 4) opis przewidywanych skutków dla środowiska w przypadku niepodejmowania przedsięwzięcia;
- 5) opis analizowanych wariantów, w tym:
 - a) wariantu proponowanego przez wnioskodawcę oraz racjonalnego wariantu alternatywnego,
 - b) wariantu najkorzystniejszego dla środowiska wraz z uzasadnieniem ich wyboru;
- 6) określenie przewidywanego oddziaływania na środowisko analizowanych wariantów, w tym również w przypadku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, a także możliwego transgranicznego oddziaływania na środowisko;
- 7) uzasadnienie proponowanego przez wnioskodawcę wariantu, ze wskazaniem jego oddziaływania na środowisko, w szczególności na:
 - a) ludzi, rośliny, zwierzęta, grzyby i siedliska przyrodnicze, wodę i powietrze,
 - b) powierzchnię ziemi, z uwzględnieniem ruchów masowych ziemi, klimat i krajobraz,
 - c) dobra materialne,
 - d) zabytki i krajobraz kulturowy, objęte istniejącą dokumentacją, w szczególności rejestrem lub ewidencją zabytków,
 - e) wzajemne oddziaływanie między elementami, o których mowa w lit. a-d;
- 8) opis metod prognozowania zastosowanych przez wnioskodawcę oraz opis przewidywanych znaczących oddziaływań planowanego przedsięwzięcia na środowisko, obejmujący bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótko-, średnio- i długoterminowe, stałe i chwilowe oddziaływania na środowisko, wynikające z:
 - a) istnienia przedsięwzięcia,
 - b) wykorzystywania zasobów środowiska,
 - c) emisji;
- 9) opis przewidywanych działań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru;
- 10) dla dróg będących przedsięwzięciami mogącymi zawsze znacząco oddziaływać na środowisko:
 - a) określenie założeń do:
 - ratowniczych badań zidentyfikowanych zabytków znajdujących się na obszarze planowanego przedsięwzięcia, odkrywanych w trakcie robót budowlanych,
 - programu zabezpieczenia istniejących zabytków przed negatywnym oddziaływaniem planowanego przedsięwzięcia oraz ochrony krajobrazu kulturowego,

b) analizę i ocenę możliwych zagrożeń i szkód dla zabytków chronionych na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w szczególności zabytków archeologicznych, w sąsiedztwie lub w bezpośrednim zasięgu oddziaływania planowanego przedsięwzięcia;

11) jeżeli planowane przedsięwzięcie jest związane z użyciem instalacji, porównanie proponowanej technologii z technologią spełniającą wymagania, o których mowa w art. 143 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska;

12) wskazanie, czy dla planowanego przedsięwzięcia jest konieczne ustanowienie obszaru ograniczonego użytkowania w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, oraz określenie granic takiego obszaru, ograniczeń w zakresie przeznaczenia terenu, wymagań technicznych dotyczących obiektów budowlanych i sposobów korzystania z nich; nie dotyczy to przedsięwzięć polegających na budowie drogi krajowej;

13) przedstawienie zagadnień w formie graficznej;

14) przedstawienie zagadnień w formie kartograficznej w skali odpowiadającej przedmiotowi i szczegółowości analizowanych w raporcie zagadnień oraz umożliwiającej kompleksowe przedstawienie przeprowadzonych analiz oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko;

15) analizę możliwych konfliktów społecznych związanych z planowanym przedsięwzięciem;

16) przedstawienie propozycji monitoringu oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na etapie jego budowy i eksploatacji lub użytkowania, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru;

17) wskazanie trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy, jakie napotkano, opracowując raport;

18) streszczenie w języku niespecjalistycznym informacji zawartych w raporcie, w odniesieniu do każdego elementu raportu;

19) nazwisko osoby lub osób sporządzających raport;

20) źródła informacji stanowiące podstawę do sporządzenia raportu.

2. Informacje, o których mowa w ust. 1 pkt 4-8, powinny uwzględniać przewidywane oddziaływanie analizowanych wariantów na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru.

3. W razie stwierdzenia możliwości transgranicznego oddziaływania na środowisko, informacje, o których mowa w ust. 1 pkt 1-16, powinny uwzględniać określenie oddziaływania planowanego przedsięwzięcia poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

4. Jeżeli dla planowanego przedsięwzięcia jest konieczne ustanowienie obszaru ograniczonego użytkowania, do raportu powinna być załączona poświadczona przez właściwy organ kopia mapy ewidencyjnej z zaznaczonym przebiegiem granic obszaru, na którym jest konieczne utworzenie obszaru ograniczonego użytkowania. Nie dotyczy to przedsięwzięć polegających na budowie drogi krajowej.

5. Jeżeli planowane przedsięwzięcie jest związane z użyciem instalacji objętej obowiązkiem uzyskania pozwolenia zintegrowanego, raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko powinien zawierać porównanie proponowanej techniki z najlepszymi dostępnymi technikami.

6. Raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko powinien uwzględniać oddziaływanie przedsięwzięcia na etapach jego realizacji, eksploatacji lub użytkowania oraz likwidacji.

W przypadku możliwości znaczącego negatywnego wpływu na obszar Natura 2000, zaleca się, by raport spełniał wymagania wytycznych Komisji Europejskiej „Ocena planów i przedsięwzięć znacząco oddziałujących na obszary Natura 2000 – wytyczne metodyczne dotyczące przepisów artykułu 6(3) i (4) Dyrektywy Siedliskowej”.

Por. również komentarz do art. 6(3) i 6(4) Dyrektywy Siedliskowej w zakresie pojęcia „odpowiedniej oceny” oraz zasady przezorności. Jeżeli raport nie będzie przekonująco udowadniał braku znacząco negatywnego oddziaływania na obszar Natura 2000, organ może (w większości przypadków musi) odmówić zgody na przedsięwzięcie.

Wystąpienie w przyszłości oddziaływań, które nie zostały przewidziane w raporcie, mimo że było to możliwe na obecnym stanie wiedzy, może skutkować uznaniem ich za „szkodę w środowisku”, nawet gdy korzystający ze środowiska działała na podstawie ważnych zezwoleń. Pociągnie to za sobą obowiązek przeprowadzenia działań zapobiegawczych i ewentualnie naprawczych. Dlatego w interesie inwestora jest, by raport rzetelnie przedstawiał wszystkie problemy i zagrożenia.

Art. 67. Raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, sporządzany w ramach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko stanowiącej część postępowania w sprawie wydania decyzji, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 i 10, powinien:

- 1) zawierać informacje, o których mowa w art. 66, określone ze szczegółowością i dokładnością odpowiednio do posiadanych danych wynikających z projektu budowlanego i innych informacji uzyskanych po wydaniu decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach i decyzji, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 2-9 i pkt 11-13, jeżeli były już dla danego przedsięwzięcia wydane;
- 2) określać stopień i sposób uwzględnienia wymagań dotyczących ochrony środowiska, zawartych w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach i decyzjach, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 2-9 i pkt 11-13, jeżeli były już dla danego przedsięwzięcia wydane.

Art. 68. 1. Organ, określając zakres raportu, uwzględnia stan współczesnej wiedzy i metod badań oraz istniejące możliwości techniczne i dostępność danych.

2. Organ, określając zakres raportu, może – kierując się usytuowaniem, charakterem i skalą oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko:

- 1) odstąpić od wymagań co do zawartości raportu, o których mowa w art. 66 ust. 1 pkt 4, 13, 15 i 16; nie dotyczy to dróg publicznych oraz linii kolejowych – będących przedsięwzięciami mogącymi zawsze znacząco oddziaływać na środowisko;
- 2) wskazać:
 - a) rodzaje wariantów alternatywnych wymagających zbadania,
 - b) rodzaje oddziaływań oraz elementy środowiska wymagające szczegółowej analizy,
 - c) zakres i metody badań.

Art. 69. 1. Wnioskodawca może, składając wniosek o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, zamiast raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, złożyć kartę informacyjną przedsięwzięcia wraz z wnioskiem o ustalenie zakresu raportu.

2. Ustalenie zakresu raportu jest obowiązkowe, w przypadku gdy przedsięwzięcie może transgranicznie oddziaływać na środowisko.

3. Organ określa zakres raportu w drodze postanowienia. W tym przypadku stosuje się przepisy art. 68.

4. Organ wydaje postanowienie o zawieszeniu postępowania w sprawie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach do czasu przedłożenia przez wnioskodawcę raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko.

Art. 70. 1. Postanowienie, o którym mowa w art. 69 ust. 3, wydaje się po zasięgnięciu opinii:

1) regionalnego dyrektora ochrony środowiska;

2) organu, o którym mowa w art. 78, w przypadku przedsięwzięć wymagających decyzji, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1-3 i pkt 10-13.

2. Organ zasięgający opinii przedkłada:

1) wniosek o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach;

2) kartę informacyjną przedsięwzięcia.

3. Opinię, o której mowa w ust. 1, wydaje się w terminie 14 dni od dnia otrzymania dokumentów, o których mowa w ust. 2. Przepisy art. 35 § 5 i art. 36 Kodeksu postępowania administracyjnego stosuje się odpowiednio.

4. Postanowienie, o którym mowa w art. 69 ust. 3, wydaje się w terminie 30 dni od dnia wszczęcia postępowania w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach; przepisy art. 35 § 5 i art. 36 Kodeksu postępowania administracyjnego stosuje się odpowiednio.

Art. 71. 1. Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach określa środowiskowe uwarunkowania realizacji przedsięwzięcia.

2. Uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach jest wymagane dla planowanych:

1) przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko;

2) przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach nie zastępuje innych zezwoleń środowiskowych, jeżeli są wymagane – np. zezwolenia na odstępstwo od zakazów ochrony gatunkowej, zezwolenia na odstępstwo od zakazów obowiązujących w parku narodowym lub rezerwacie przyrody, decyzji ustalającej warunki prowadzenia robót mogących zmienić stosunki wodne na terenach o szczególnych wartościach przyrodniczych, pozwolenia wodnoprawnego.

Art. 72. 1. Wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach następuje przed uzyskaniem:

- 1) decyzji o pozwoleniu na budowę, decyzji o zatwierdzeniu projektu budowlanego oraz decyzji o pozwoleniu na wznowienie robót budowlanych – wydawanych na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118, z późn. zm.);
- 2) decyzji o pozwoleniu na rozbiórkę obiektów jądrowych – wydawanej na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane;
- 3) decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu – wydawanej na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;
- 4) koncesji na poszukiwanie lub rozpoznawanie złóż kopalin, na wydobywanie kopalin ze złóż, na bezzbiornikowe magazynowanie substancji oraz składowanie odpadów w górotworze, w tym w podziemnych wyrobiskach górniczych – wydawanej na podstawie ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. – Prawo geologiczne i górnicze;
- 5) decyzji określającej szczegółowe warunki wydobywania kopaliny – wydawanej na podstawie ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o zmianie ustawy – Prawo geologiczne i górnicze;
- 6) pozwolenia wodnoprawnego na wykonanie urządzeń wodnych – wydawanego na podstawie ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne;
- 7) decyzji ustalającej warunki prowadzenia robót polegających na regulacji wód oraz budowie wałów przeciwpowodziowych, a także robót melioracyjnych, odwodnień budowlanych oraz innych robót ziemnych zmieniających stosunki wodne na terenach o szczególnych wartościach przyrodniczych, zwłaszcza na terenach, na których znajdują się skupienia roślinności o szczególnej wartości z punktu widzenia przyrodniczego, terenach o walorach krajobrazowych i ekologicznych, terenach masowych lęgów ptactwa, występowania skupień gatunków chronionych oraz tarlisk, zimowisk, przepławek i miejsc masowej migracji ryb i innych organizmów wodnych – wydawanej na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody;
- 8) decyzji o zatwierdzeniu projektu scalenia lub wymiany gruntów – wydawanej na podstawie ustawy z dnia 26 marca 1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów (Dz. U. z 2003 r. Nr 178, poz. 1749, z późn. zm.);
- 9) decyzji o zmianie lasu na użytek rolny – wydawanej na podstawie ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2005 r. Nr 45, poz. 435, z późn. zm.);
- 10) decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej – wydawanej na podstawie ustawy z dnia 10 kwietnia 2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych (Dz. U. Nr 80, poz. 721, z późn. zm.);
- 11) decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej – wydawanej na podstawie ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 16, poz. 94, Nr 176, poz. 1238 i Nr 191, poz. 1374 oraz z 2008 r. Nr 59, poz. 359 i Nr 144, poz. 902);

12) decyzji o ustaleniu lokalizacji autostrady – wydawanej na podstawie ustawy z dnia 27 października 1994 r. o autostradach płatnych oraz o Krajowym Funduszu Drogowym (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2571, z późn. zm.);

13) decyzji o ustaleniu lokalizacji przedsięwzięć Euro 2012 – wydawanej na podstawie ustawy z dnia 7 września 2007 r. o przygotowaniu finałowego turnieju Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012 (Dz. U. Nr 173, poz. 1219).

2. Wymogu uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach nie stosuje się w przypadku zmiany:

1) decyzji, o których mowa w ust. 1, polegających na:

a) ustaleniu lub zmianie formy lub wielkości zabezpieczenia roszczeń mogących powstać wskutek wykonywania działalności objętej decyzją,

b) zmianie danych wnioskodawcy;

2) decyzji, o których mowa w ust. 1 pkt 4 i 5, polegających także na:

a) zmniejszeniu powierzchni, w granicach której ma być prowadzona działalność,

b) przeniesieniu decyzji na inny podmiot.

3. Decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach dołącza się do wniosku o wydanie decyzji, o których mowa w ust. 1 pkt 1-13. Złożenie wniosku powinno nastąpić w terminie 4 lat od dnia, w którym decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach stała się ostateczna.

4. Termin, o którym mowa w ust. 3, może ulec wydłużeniu o 2 lata, jeżeli realizacja planowanego przedsięwzięcia przebiega etapowo oraz nie zmieniły się warunki określone w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

5. W okresie, o którym mowa w ust. 3 i 4, dla danego przedsięwzięcia wydaje się jedną decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach. Jedną decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach wydaje się także w przypadku, gdy dla danego przedsięwzięcia jest wymagane uzyskanie więcej niż jednej z decyzji, o których mowa w ust. 1 pkt 1-13, lub gdy wnioskodawca uzyskuje odrębnie decyzje dla poszczególnych etapów realizacji przedsięwzięcia.

6. Organ właściwy do wydania decyzji, o których mowa w ust. 1 pkt 1-13, dotyczących przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, podaje do publicznej wiadomości informacje o wydanej decyzji i o możliwościach zapoznania się z jej treścią oraz z dokumentacją sprawy.

7. Jeżeli przedsięwzięcie, dla którego została wydana decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach, lub decyzje, o których mowa w ust. 1 pkt 1-13, może znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000, wyznaczony po dniu wydania tych decyzji, uprawniony podmiot powinien złożyć, w terminie roku od dnia wyznaczenia tego obszaru, wnioski o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach w zakresie oddziaływania na obszar Natura 2000. Przepisy ustawy o wydawaniu decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach stosuje się odpowiednio, z wyłączeniem obowiązku opiniowania przez organ, o którym mowa w art. 78.

Art. 73. 1. Postępowanie w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach wszczyna się na wniosek podmiotu planującego podjęcie realizacji przedsięwzięcia.

2. Dla przedsięwzięcia, dla którego zgodnie z odrębnymi przepisami jest wymagana decyzja o zatwierdzeniu projektu scalenia lub wymiany gruntów, postępowanie w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach wszczyna się z urzędu. Raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko albo kartę informacyjną przedsięwzięcia sporządza organ właściwy do wydania decyzji.

Art. 74. 1. Do wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach należy dołączyć:

- 1) w przypadku przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko – raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, a w przypadku gdy wnioskodawca wystąpił o ustalenie zakresu raportu w trybie art. 69 – kartę informacyjną przedsięwzięcia;
 - 2) w przypadku przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko – kartę informacyjną przedsięwzięcia;
 - 3) poświadczoną przez właściwy organ kopię mapy ewidencyjnej obejmującej przewidywany teren, na którym będzie realizowane przedsięwzięcie, oraz obejmującej obszar, na który będzie oddziaływać przedsięwzięcie;
 - 4) w przypadku przedsięwzięć wymagających decyzji, o której mowa w art. 72 ust. 1 pkt 4 lub 5, prowadzonych w granicach przestrzeni niestanowiącej części składowej nieruchomości gruntowej, zamiast kopii mapy, o której mowa w pkt 3 – mapę sytuacyjno-wysokościową sporządzoną w skali umożliwiającej szczegółowe przedstawienie przebiegu granic terenu, którego dotyczy wniosek, oraz obejmującą obszar, na który będzie oddziaływać przedsięwzięcie;
 - 5) dla przedsięwzięć, dla których organem prowadzącym postępowanie jest regionalny dyrektor ochrony środowiska – wypis i wyrys z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, jeżeli plan ten został uchwalony, albo informację o jego braku; nie dotyczy to wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla drogi publicznej, dla linii kolejowej o znaczeniu państwowym, dla przedsięwzięć Euro 2012 oraz dla przedsięwzięć wymagających koncesji na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż kopaliny;
 - 6) wypis z ewidencji gruntów obejmujący przewidywany teren, na którym będzie realizowane przedsięwzięcie oraz obejmujący obszar, na który będzie oddziaływać przedsięwzięcie.
2. Raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko i kartę informacyjną przedsięwzięcia przedkłada się w trzech egzemplarzach, wraz z ich zapisem w formie elektronicznej na informatycznych nośnikach danych.

3. Jeżeli liczba stron postępowania o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach przekracza 20, stosuje się przepis art. 49 Kodeksu postępowania administracyjnego.

Art. 75. 1. Organem właściwym do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach jest:

- 1) regionalny dyrektor ochrony środowiska – w przypadku:
 - a) będących przedsięwzięciami mogącymi zawsze znacząco oddziaływać na środowisko:
 - dróg,
 - linii kolejowych,
 - napowietrznych linii elektroenergetycznych,
 - instalacji do przesyłu ropy naftowej, produktów naftowych, substancji chemicznych lub gazu,
 - sztucznych zbiorników wodnych,
 - b) przedsięwzięć realizowanych na terenach zamkniętych,
 - c) przedsięwzięć realizowanych na obszarach morskich,
 - d) zmiany lasu, niestanowiącego własności Skarbu Państwa, na użytek rolny;
- 2) starosta – w przypadku scalania, wymiany lub podziału gruntów;
- 3) dyrektor regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych – w przypadku zmiany lasu, stanowiącego własność Skarbu Państwa, na użytek rolny;
- 4) wójt, burmistrz, prezydent miasta – w przypadku pozostałych przedsięwzięć.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 lit. c, właściwość miejscową regionalnego dyrektora ochrony środowiska ustala się w odniesieniu do obszaru morskiego wzdłuż wybrzeża na terenie danego województwa.
3. W przypadku przedsięwzięcia, o którym mowa w ust. 1 pkt 4, realizowanego przez gminę decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach wydaje wójt, burmistrz, prezydent miasta, na którego obszarze właściwości przedsięwzięcie jest realizowane.
4. W przypadku przedsięwzięcia, o którym mowa w ust. 1 pkt 4, wykraczającego poza obszar jednej gminy decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach wydaje wójt, burmistrz, prezydent miasta, na którego obszarze właściwości znajduje się największa część terenu, na którym ma być realizowane to przedsięwzięcie, w porozumieniu z zainteresowanymi wójtami, burmistrzami, prezydentami miast.
5. W przypadku przedsięwzięcia, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, wykraczającego poza obszar jednego województwa decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach wydaje regionalny dyrektor ochrony środowiska, na którego obszarze właściwości znajduje się największa część terenu, na którym ma być realizowane to przedsięwzięcie, w porozumieniu z zainteresowanymi regionalnymi dyrektorami ochrony środowiska.
6. W przypadku przedsięwzięcia realizowanego w części na terenie zamkniętym dla całego przedsięwzięcia decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach wydaje regionalny dyrektor ochrony środowiska.
7. W przypadku przedsięwzięcia realizowanego w części na obszarze morskim dla całego przedsięwzięcia decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach wydaje regionalny dyrektor ochrony środowiska.

Art. 76. 1. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w zakresie wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach przez organy, o których mowa w art. 75 ust. 1 pkt 2-4, Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska kieruje wystąpienie, którego treścią może być w szczególności wnioski o stwierdzenie nieważności tej decyzji.

2. W przypadku skierowania wystąpienia, o którym mowa w ust. 1, Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska przysługują prawa strony w postępowaniu administracyjnym i postępowaniu przed sądem administracyjnym.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do orzeczeń samorządowych kolegiów odwoławczych.

Art. 77. 1. Jeżeli jest przeprowadzana ocena oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach organ właściwy do wydania tej decyzji:

1) uzgadnia warunki realizacji przedsięwzięcia z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska;

2) zasięga opinii organu, o którym mowa w art. 78, w przypadku przedsięwzięć wymagających decyzji, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1-3 i pkt 10-13.

2. Organ występujący o uzgodnienie lub opinię, o których mowa w ust. 1, przedkłada:

1) wniosek o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach;

2) raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko;

3) wypis i wrys z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, jeżeli plan ten został uchwalony, albo informację o jego braku; nie dotyczy to uzgodnień i opinii dla drogi publicznej, dla linii kolejowej o znaczeniu państwowym, dla przedsięwzięć Euro 2012 oraz dla przedsięwzięć wymagających koncesji na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż kopalin.

3. Uzgodnienie, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, następuje w drodze postanowienia.

4. W postanowieniu, o którym mowa w ust. 3, regionalny dyrektor ochrony środowiska:

- 1) uzgadnia realizację przedsięwzięcia oraz określa warunki tej realizacji;
- 2) przedstawia stanowisko w sprawie konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko oraz postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko w ramach postępowania w sprawie wydania decyzji, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 i 10.

5. W stanowisku, o którym mowa w ust. 4 pkt 2, regionalny dyrektor ochrony środowiska stwierdza konieczność przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko w ramach postępowania w sprawie wydania decyzji, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 i 10, biorąc pod uwagę w szczególności następujące okoliczności:

- 1) posiadane na etapie wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dane na temat przedsięwzięcia lub elementów przyrodniczych środowiska objętych zakresem przewidywanego oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko nie pozwalają wystarczająco ocenić jego oddziaływania na środowisko;
- 2) ze względu na rodzaj i charakterystykę przedsięwzięcia oraz jego powiązania z innymi przedsięwzięciami istnieje możliwość kumulowania się oddziaływań przedsięwzięć znajdujących się na obszarze, na który będzie oddziaływać przedsięwzięcie;
- 3) istnieje możliwość oddziaływania przedsięwzięcia na obszary wymagające specjalnej ochrony ze względu na występowanie gatunków roślin i zwierząt lub ich siedlisk lub siedlisk przyrodniczych objętych ochroną, w tym obszary Natura 2000 oraz pozostałe formy ochrony przyrody.

6. Uzgodnienia, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, dokonuje się oraz opinię, o której mowa w ust. 1 pkt 2, wydaje się w terminie 30 dni od dnia otrzymania dokumentów, o których mowa w ust. 2. Przepisy art. 35 § 5 i art. 36 Kodeksu postępowania administracyjnego stosuje się odpowiednio.

7. Do uzgodnienia i opinii, o których mowa w ust. 1, nie stosuje się przepisów art. 106 § 3, 5 i 6 Kodeksu postępowania administracyjnego.

Art. 78. 1. Organem Państwowej Inspekcji Sanitarnej właściwym do wydawania opinii, o których mowa w art. 64 ust. 1 pkt 2, art. 70 ust. 1 pkt 2, art. 77 ust. 1 pkt 2 i art. 90 ust. 2 pkt 2, jest:

1) państwowy wojewódzki inspektor sanitarny – w odniesieniu do:

a) będących przedsięwzięciami mogącymi zawsze znacząco oddziaływać na środowisko:

- dróg,
- linii kolejowych,
- napowietrznych linii elektroenergetycznych,
- instalacji do przesyłu ropy naftowej, produktów naftowych, substancji chemicznych lub gazu,
- sztucznych zbiorników wodnych,

b) pozostałych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w zakresie zadań określonych dla niego w ustawie z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej;

2) państwowy powiatowy inspektor sanitarny lub państwowy graniczny inspektor sanitarny – w odniesieniu do pozostałych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, w zakresie zadań określonych dla tych organów w ustawie z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

2. Organem właściwym w sprawach, o których mowa w ust. 1, w odniesieniu do przedsięwzięć na terenach jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej jest właściwy organ Wojskowej Inspekcji Sanitarnej.

3. Organem właściwym w sprawach, o których mowa w ust. 1, w odniesieniu do przedsięwzięć na terenach jednostek organizacyjnych podległych i nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych jest właściwy organ Państwowej Inspekcji Sanitarnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji.

4. Niewydanie przez właściwe organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej opinii, o których mowa w art. 64 ust. 1 pkt 2, art. 70 ust. 1 pkt 2, art. 77 ust. 1 pkt 2 i art. 90 ust. 2 pkt 2, odpowiednio w terminie, o którym mowa w art. 64 ust. 4, art. 70 ust. 3, art. 77 ust. 6 i art. 90 ust. 6, traktuje się jako brak zastrzeżeń.

Art. 79. 1. Przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach organ właściwy do jej wydania zapewnia możliwość udziału społeczeństwa w postępowaniu, w ramach którego przeprowadza ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

2. Organ prowadzący postępowanie może, w drodze postanowienia, wyłączyć stosowanie przepisów działu III i VI w odniesieniu do przedsięwzięć realizowanych na terenach zamkniętych, jeżeli zastosowanie tych przepisów mogłoby mieć niekorzystny wpływ na cele obronności i bezpieczeństwa państwa.

Art. 80. 1. Jeżeli była przeprowadzona ocena oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, właściwy organ wydaje decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach, biorąc pod uwagę:

- 1) wyniki uzgodnień i opinii, o których mowa w art. 77 ust. 1;
- 2) ustalenia zawarte w raporcie o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko;
- 3) wyniki postępowania z udziałem społeczeństwa;
- 4) wyniki postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli zostało przeprowadzone.

2. Właściwy organ wydaje decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach po stwierdzeniu zgodności lokalizacji przedsięwzięcia z ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, jeżeli plan ten został uchwalony. Nie dotyczy to decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach wydawanej dla drogi publicznej, dla linii kolejowej o znaczeniu państwowym, dla przedsięwzięć Euro 2012 oraz dla przedsięwzięć wymagających koncesji na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż kopalin.

Art. 81. 1. Jeżeli z oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko wynika zasadność realizacji przedsięwzięcia w wariantcie innym niż proponowany przez wnioskodawcę, organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, za zgodą wnioskodawcy, wskazuje w decyzji wariant dopuszczony do realizacji lub, w razie braku zgody wnioskodawcy, odmawia zgody na realizację przedsięwzięcia.

Organ wydający decyzję środowiskową ma prawo nie wyrazić zgody na wariant proponowany przez wnioskodawcę (nie tylko w przypadku oddziaływania na Naturę 2000, kiedy to może wręcz mieć taki obowiązek).

2. Jeżeli z oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko wynika, że przedsięwzięcie może znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000, organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach odmawia zgody na realizację przedsięwzięcia,

o ile nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Nie wykluczona w wyniku oceny możliwość znaczącego negatywnego oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 jest przesłanką w zasadzie uniemożliwiającą jego realizację (chyba że zachodzi sytuacja opisana w art. 34 Ustawy o ochronie przyrody – patrz jednak komentarz do tego artykułu).

Art. 82. 1. W decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, wydawanej po przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, właściwy organ:

1) określa:

- a) rodzaj i miejsce realizacji przedsięwzięcia,
- b) warunki wykorzystywania terenu w fazie realizacji i eksploatacji lub użytkowania przedsięwzięcia, ze szczególnym uwzględnieniem konieczności ochrony cennych wartości przyrodniczych, zasobów naturalnych i zabytków oraz ograniczenia uciążliwości dla terenów sąsiednich,
- c) wymagania dotyczące ochrony środowiska konieczne do uwzględnienia w dokumentacji wymaganej do wydania decyzji, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1-13, w szczególności w projekcie budowlanym, w przypadku decyzji, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 i 10,
- d) wymogi w zakresie przeciwdziałania skutkom awarii przemysłowych, w odniesieniu do przedsięwzięć zaliczanych do zakładów stwarzających zagrożenie wystąpienia poważnych awarii w rozumieniu ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska,
- e) wymogi w zakresie ograniczania transgranicznego oddziaływania na środowisko w odniesieniu do przedsięwzięć, dla których przeprowadzono postępowanie w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko;

2) w przypadku gdy z oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko wynika potrzeba:

- a) wykonania kompensacji przyrodniczej – stwierdza konieczność wykonania tej kompensacji,
- b) zapobiegania, ograniczania oraz monitorowania oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko – nakłada obowiązek tych działań;
- 3) w przypadku, o którym mowa w art. 135 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, stwierdza konieczność utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania;
- 4) przedstawia stanowisko w sprawie konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko oraz postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko w ramach postępowania w sprawie wydania decyzji, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 i 10;
- 5) może nałożyć na wnioskodawcę obowiązek przedstawienia analizy porealizacyjnej, określając jej zakres i termin przedstawienia.

2. W stanowisku, o którym mowa w ust. 1 pkt 4, właściwy organ stwierdza konieczność przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko w ramach postępowania w sprawie wydania decyzji, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 i 10, biorąc pod uwagę w szczególności następujące okoliczności:

- 1) posiadane na etapie wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dane na temat przedsięwzięcia nie pozwalają wystarczająco ocenić jego oddziaływania na środowisko;

2) ze względu na rodzaj i charakterystykę przedsięwzięcia oraz jego powiązania z innymi przedsięwzięciami istnieje możliwość kumulowania się oddziaływań przedsięwzięć znajdujących się na obszarze, na który będzie oddziaływać przedsięwzięcie;

3) istnieje możliwość oddziaływania przedsięwzięcia na obszary wymagające specjalnej ochrony ze względu na występowanie gatunków roślin i zwierząt lub ich siedlisk lub siedlisk przyrodniczych objętych ochroną, w tym obszary Natura 2000 oraz pozostałe formy ochrony przyrody.

3. Charakterystyka przedsięwzięcia stanowi załącznik do decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Art. 83. 1. W analizie porealizacyjnej, o której mowa w art. 82 ust. 1 pkt 5, dokonuje się porównania ustaleń zawartych w raporcie o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko i w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, w szczególności ustaleń dotyczących przewidywanego charakteru i zakresu oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko oraz planowanych działań zapobiegawczych z rzeczywistym oddziaływaniem przedsięwzięcia na środowisko i działaniami podjętymi dla jego ograniczenia.

2. Jeżeli z analizy porealizacyjnej wynika, że dla przedsięwzięcia konieczne jest ustanowienie obszaru ograniczonego użytkowania, do analizy powinna być załączona poświadczona przez właściwy organ kopia mapy ewidencyjnej z zaznaczonym przebiegiem granic obszaru, na którym jest konieczne utworzenie obszaru ograniczonego użytkowania.

Art. 84. 1. W przypadku gdy nie została przeprowadzona ocena oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach właściwy organ stwierdza brak potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

2. Charakterystyka przedsięwzięcia i karta informacyjna przedsięwzięcia stanowią załączniki do decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Art. 85. 1. Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach wymaga uzasadnienia.

2. Uzasadnienie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, niezależnie od wymagań wynikających z przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, powinno zawierać:

1) w przypadku gdy została przeprowadzona ocena oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko:

a) informacje o przeprowadzonym postępowaniu wymagającym udziału społeczeństwa oraz o tym, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę, i w jakim zakresie zostały uwzględnione uwagi i wnioski zgłoszone w związku z udziałem społeczeństwa,

b) informacje, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione:

– ustalenia zawarte w raporcie o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,

– uzgodnienia regionalnego dyrektora ochrony środowiska oraz opinie organu, o którym mowa w art. 78,

– wyniki postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli zostało przeprowadzone,

c) uzasadnienie stanowiska, o którym mowa w art. 82 ust. 1 pkt 4;

2) w przypadku gdy nie została przeprowadzona ocena oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko – informacje o uwarunkowaniach, o których mowa w art. 63 ust. 1, uwzględnionych przy stwierdzaniu braku potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

3. Organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach podaje do publicznej wiadomości informacje o wydanej decyzji i o możliwościach zapoznania się z jej treścią oraz z dokumentacją sprawy, w tym z uzgodnieniem dokonany z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska oraz opinią organu, o którym mowa w art. 78.

W przypadku wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach w trybie art. 34 Ustawy o ochronie przyrody (porównaj art. 81 ust 2!), w uzasadnieniu należy zawrzeć między innymi (nawet, jeżeli zagadnienia te nie zostały wniesione ze strony społeczeństwa) następujące, precyzyjnie opisane, elementy:

- przewidywane oddziaływanie na obszar Natura 2000 (z aspektami ilościowymi),
- uzasadnienie koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego przemawiającymi za realizacją przedsięwzięcia, a także ich nadrzędności nad interesem publicznym polegającym na zachowaniu przyrody,
- uzasadnienie braku rozwiązań alternatywnych,
- uzasadnienie, że ustalona kompensacja przyrodnicza jest adekwatna dla przywrócenia integralności obszaru i ogólnej spójności Natury 2000.

Art. 86. Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach wiąże organ wydający decyzje, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1-13.

Art. 87. Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio w przypadku zmiany decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Art. 88. 1. Ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko w ramach postępowania w sprawie wydania decyzji, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 i 10, przeprowadza się także:

1) na wniosek podmiotu planującego podjęcie realizacji przedsięwzięcia, złożony do organu właściwego do wydania decyzji;

2) jeżeli organ właściwy do wydania decyzji stwierdzi, że we wniosku o wydanie decyzji zostały dokonane zmiany w stosunku do wymagań określonych w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, podmiot planujący podjęcie realizacji przedsięwzięcia przedkłada, wraz z wnioskiem o przeprowadzenie oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko. Przepisy art. 69 i 70 stosuje się odpowiednio.

3. W przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, organ właściwy do wydania decyzji stwierdza, w drodze postanowienia, obowiązek sporządzenia raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, określając jednocześnie zakres raportu; na postanowienie to przysługuje zażalenie.

4. Organ wydaje postanowienie o zawieszeniu postępowania w sprawie wydania decyzji do czasu zakończenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

5. Raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko przedkłada się w trzech egzemplarzach, wraz z ich zapisem w formie elektronicznej na informatycznych nośnikach danych.

Przeprowadzenie oceny oddziaływania na środowisko w trybie art. 88 nie likwiduje konieczności uzyskania innych zezwoleń środowiskowych, jeżeli są wymagane – np. zezwolenia na odstępstwo od zakazów ochrony gatunkowej, zezwolenia na odstępstwo od zakazów obowiązujących w parku narodowym lub rezerwacie przyrody, decyzji ustalającej warunki prowadzenia robót mogących zmienić stosunki wodne na terenach o szczególnych wartościach przyrodniczych.

Art. 89. 1. Po otrzymaniu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko organ właściwy do wydania decyzji, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 i 10, występuje do regionalnego dyrektora ochrony środowiska z wnioskiem o uzgodnienie warunków realizacji przedsięwzięcia.

2. Organ występujący o uzgodnienie przedkłada:

- 1) wniosek o wydanie decyzji, o której mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 i 10;
- 2) decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach;
- 3) raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko.

Art. 90. 1. Po przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko regionalny dyrektor ochrony środowiska wydaje postanowienie w sprawie uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięcia.

2. Przed wydaniem postanowienia, o którym mowa w ust. 1, regionalny dyrektor ochrony środowiska występuje:

1) do organu właściwego do wydania decyzji, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 lub 10, o zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa w trybie art. 33-36 i 38;

2) do organu, o którym mowa w art. 78, o wydanie opinii.

3. Organ właściwy do wydania decyzji, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 i 10, przekazuje regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska zgłoszone przez społeczeństwo uwagi i wnioski oraz protokół z rozprawy administracyjnej otwartej dla społeczeństwa, jeżeli była przeprowadzona.

4. Regionalny dyrektor ochrony środowiska rozpatruje uwagi i wnioski, o których mowa w ust. 3.

5. Regionalny dyrektor ochrony środowiska występując o opinię, o której mowa w ust. 2 pkt 2, przedkłada dokumenty, o których mowa w art. 89 ust. 2.

6. Opinię, o której mowa w ust. 2 pkt 2, wydaje się w terminie 30 dni od dnia otrzymania wniosku o wydanie opinii. Przepisy art. 35 § 5 i art. 36 Kodeksu postępowania administracyjnego stosuje się odpowiednio.

7. Postanowienie, o którym mowa w ust. 1, regionalny dyrektor ochrony środowiska wydaje w terminie 45 dni od dnia otrzymania dokumentów, o których mowa w art. 89 ust. 2. Przepisy art. 35 § 5 i art. 36 Kodeksu postępowania administracyjnego stosuje się odpowiednio.

8. Do postanowienia, o którym mowa w ust. 1, nie stosuje się przepisów art. 106 § 3, 5 i 6 Kodeksu postępowania administracyjnego.

Art. 91. 1. Postanowienie, o którym mowa w art. 90 ust. 1, wymaga uzasadnienia.

2. Uzasadnienie postanowienia, niezależnie od wymagań wynikających z Kodeksu postępowania administracyjnego, powinno zawierać:

- 1) informacje o przeprowadzonym postępowaniu wymagającym udziału społeczeństwa oraz o tym, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione uwagi i wnioski zgłoszone w związku z udziałem społeczeństwa;
- 2) informacje, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione:
 - a) ustalenia zawarte w raporcie o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
 - b) ustalenia zawarte w opinii, o której mowa w art. 90 ust. 2 pkt 2,
 - c) wyniki postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli zostało przeprowadzone.

Art. 92. Postanowienie, o którym mowa w art. 90 ust. 1, wiąże organ właściwy do wydania decyzji, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 i 10.

Art. 93. 1. Właściwy organ wydaje decyzje, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 i 10, uwzględniając warunki realizacji przedsięwzięcia określone w:

- 1) decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach;
 - 2) postanowieniu, o którym mowa w art. 90 ust. 1.
2. W decyzjach, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 i 10, właściwy organ może:
- 1) nałożyć na wnioskodawcę obowiązki dotyczące:
 - a) przeciwdziałania skutkom awarii przemysłowych, w odniesieniu do przedsięwzięć zaliczanych do zakładów stwarzających zagrożenie wystąpienia poważnych awarii w rozumieniu ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska,
 - b) ograniczania transgranicznego oddziaływania na środowisko w odniesieniu do przedsięwzięć, dla których przeprowadzono postępowanie dotyczące transgranicznego oddziaływania na środowisko;
 - 2) nałożyć na wnioskodawcę obowiązek przedstawienia analizy porealizacyjnej, określając jej zakres i termin przedstawienia;
 - 3) w przypadku, o którym mowa w art. 135 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska – stwierdzić konieczność utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania, jeżeli konieczność ta nie została stwierdzona w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach;
 - 4) zmienić wymagania, o których mowa w art. 82 ust. 1 pkt 1 lit. c, jeżeli potrzeba zmiany została stwierdzona w ramach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.
3. W decyzjach, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 i 10, właściwy organ, w przypadku gdy z oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko wynika potrzeba:
- 1) wykonania kompensacji przyrodniczej – stwierdza konieczność wykonania tej kompensacji;
 - 2) zapobiegania, ograniczania oraz monitorowania oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko – nakłada obowiązek tych działań.
4. Jeżeli z oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko wynika, że przedsięwzięcie może znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000, organ właściwy do wydania decyzji, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 i 10, odmawia zgody na realizację przedsięwzięcia, o ile nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Art. 94. 1. W analizie porealizacyjnej, o której mowa w art. 93 ust. 2 pkt 2, dokonuje się porównania ustaleń zawartych w raporcie o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko i w decyzjach, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 i 10, w szczególności ustaleń dotyczących przewidywanego charakteru i zakresu oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko oraz planowanych działań zapobiegawczych z rzeczywistym oddziaływaniem przedsięwzięcia na środowisko i działaniami podjętymi dla jego ograniczenia.

2. Jeżeli z analizy porealizacyjnej wynika, że dla przedsięwzięcia jest konieczne ustanowienie obszaru ograniczonego użytkowania, do analizy powinna być załączona, poświadczona przez właściwy organ, kopia mapy ewidencyjnej z zaznaczonym przebiegiem granic obszaru, na którym jest konieczne utworzenie obszaru ograniczonego użytkowania.

Art. 95. 1. Decyzje, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 i 10, wymagają uzasadnienia.

2. Uzasadnienie decyzji powinno również zawierać informacje o tym w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i uwzględnione warunki realizacji przedsięwzięcia określone w:

- 1) decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach;
- 2) postanowieniu, o którym mowa w art. 90 ust. 1.
3. Organ właściwy do wydania decyzji podaje do publicznej wiadomości informacje o wydanej decyzji i o możliwościach zapoznania się z dokumentacją sprawy, w tym z uzgodnieniem regionalnego dyrektora ochrony środowiska i opinią organu, o którym mowa w art. 78.

Art. 96. 1. Organ właściwy do wydania decyzji wymaganej przed rozpoczęciem realizacji przedsięwzięcia, innego niż przedsięwzięcie mogące znacząco oddziaływać na środowisko, które nie jest bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynika z tej ochrony, jest obowiązany do rozważenia, przed wydaniem tej decyzji, czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000.

2. Do decyzji, o których mowa w ust. 1, należą w szczególności:

- 1) decyzje, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1-13;
- 2) koncesja, inna niż wymieniona w art. 72 ust. 1 pkt 4 – wydawana na podstawie Ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. – Prawo geologiczne i górnicze;
- 3) pozwolenie wodnoprawne, inne niż wymienione w art. 72 ust. 1 pkt 6 – wydawane na podstawie ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne;
- 4) zezwolenie na usunięcie drzew lub krzewów – wydawane na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody;
- 5) pozwolenie na wznoszenie i wykorzystywanie sztucznych wysp, konstrukcji i urządzeń w polskich obszarach morskich – wydawane na podstawie ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1502, z późn. zm.).

3. Jeżeli organ, o którym mowa w ust. 1, uzna, że przedsięwzięcie, inne niż przedsięwzięcie mogące znacząco oddziaływać na środowisko, które nie jest bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynika z tej ochrony, może potencjalnie znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, wydaje postanowienie w sprawie nałożenia obowiązku przedłożenia właściwemu miejscowo regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska:

- 1) wniosku o wydanie decyzji, o której mowa w ust. 1;
- 2) karty informacyjnej przedsięwzięcia;
- 3) poświadczonej przez właściwy organ kopii mapy ewidencyjnej obejmującej przewidywany teren, na którym będzie realizowane przedsięwzięcie, oraz obejmującej obszar, na który będzie oddziaływać przedsięwzięcie;

4) w przypadku przedsięwzięć wymagających decyzji, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 4 lub 5, prowadzonych w granicach przestrzeni niestanowiącej części składowej nieruchomości gruntowej, zamiast kopii mapy, o której mowa w pkt 3 – mapę sytuacyjno-wysokościową sporządzoną w skali umożliwiającej szczegółowe przedstawienie przebiegu granic terenu, którego dotyczy wniosek, oraz obejmującą obszar, na który będzie oddziaływać przedsięwzięcie;

5) wypisu i wyrysu z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, jeżeli plan ten został uchwalony, albo informacji o jego braku; nie dotyczy to drogi publicznej, linii kolejowej o znaczeniu państwowym, przedsięwzięć Euro 2012, przedsięwzięć wymagających koncesji na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż kopalin oraz bezbiornikowego magazynowania substancji w górotworze.

Obowiązek rozważenia możliwości wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na obszar Natura 2000 dotyczy każdej decyzji wydawanej przed realizacją jakiegokolwiek przedsięwzięcia (z wyjątkiem przedsięwzięć podejmowanych w wyłącznym celu ochrony obszaru Natura 2000, np. na podstawie planu zadań ochronnych lub planu ochrony). Obowiązek nie jest ograniczony do przedsięwzięć w granicach obszaru Natura 2000, lecz dotyczy także przedsięwzięć poza obszarem, o ile tylko mogłyby oddziaływać na obszar

Przepis musi być stosowany z uwzględnieniem wykładni prawa europejskiego (zob.) i zgodnie z zasadą przezroczności – tj. wątpliwości co do ryzyka wystąpienia oddziaływania są przesłanką na rzecz dokonania oceny. W praktyce organ powinien skierować sprawę do regionalnego dyrektora ochrony środowiska zawsze, jeżeli dostrzeże możliwość jakiegokolwiek oddziaływania na obszar Natura 2000 (bez „odpowiedniej oceny” trudno bowiem przesądzić, czy to oddziaływanie będzie znaczące, czy nie).

Przedsięwzięcia budowlane, które mogą znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000, a nie są bezpośrednio związane z ochroną tego obszaru lub nie wynikają z tej ochrony, nie mogą być realizowane w trybie zgłoszenia robót budowlanych, lecz zawsze wymagają pozwolenia na budowę.

Art. 97. 1. Po otrzymaniu dokumentów, o których mowa w art. 96 ust. 3, regionalny dyrektor ochrony środowiska stwierdza, uwzględniając łącznie uwarunkowania, o których mowa w art. 63 ust. 1, w odniesieniu do oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, w szczególności w odniesieniu do integralności i spójności tych obszarów, oraz biorąc pod uwagę skumulowane oddziaływanie przedsięwzięcia z innymi przedsięwzięciami, w drodze postanowienia, obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000.

2. Postanowienie, o którym mowa w ust. 1, wydaje się w przypadku stwierdzenia, że przedsięwzięcie może znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000.

3. W postanowieniu, o którym mowa w ust. 1, regionalny dyrektor ochrony środowiska nakłada obowiązek przedłożenia, w dwóch egzemplarzach wraz z ich zapisem w formie elektronicznej na informatycznych nośnikach danych, raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 i określa zakres tego raportu. W tym przypadku stosuje się przepisy art. 68.

4. Zakres raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 powinien być ograniczony do określenia oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000.

5. W przypadku stwierdzenia, że przedsięwzięcie nie będzie znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, regionalny dyrektor ochrony środowiska stwierdza, w drodze postanowienia, brak potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000.
6. Postanowienia, o których mowa w ust. 1 i 5, wydaje się w terminie 14 dni od dnia otrzymania dokumentów, o których mowa w art. 96 ust. 3. Przepisy art. 35 § 5 i art. 36 Kodeksu postępowania administracyjnego stosuje się odpowiednio.
7. Na postanowienie, o którym mowa w ust. 1, przysługuje zażalenie.
8. Uzasadnienie postanowienia, o którym mowa w ust. 1, niezależnie od wymagań wynikających z Kodeksu postępowania administracyjnego, powinno zawierać informacje o uwarunkowaniach, o których mowa w art. 63 ust. 1.
9. Do postanowienia, o którym mowa w ust. 5, nie stosuje się przepisów art. 106 § 3, 5 i 6 Kodeksu postępowania administracyjnego.

Przepis musi być stosowany z uwzględnieniem wykładni prawa europejskiego (zob.) i zgodnie z zasadą przezroczności – tj. wątpliwości co do ryzyka wystąpienia oddziaływania są przesłanką na rzecz dokonania oceny.

Nałożenie obowiązku przeprowadzenia oceny skutkuje koniecznością opracowania raportu oddziaływania na środowisko oraz koniecznością zapewnienia udziału społeczeństwa. Społeczeństwo, w tym organizacje ekologiczne na zasadach art. 44 ustawy, ma prawo uczestnictwa także w postępowaniu w sprawie pozwolenia na budowę.

Jeżeli jest wydawane postanowienie o braku potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, to wymaga ono dokładnego uzasadnienia, dlaczego organ uznał, że ryzyko oddziaływania na Naturę 2000 jest wykluczone.

Art. 98. 1. Po przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 regionalny dyrektor ochrony środowiska wydaje postanowienie w sprawie uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięcia w zakresie oddziaływania na obszar Natura 2000.

2. Regionalny dyrektor ochrony środowiska uzgadnia warunki realizacji przedsięwzięcia, jeżeli:

1) z oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 wynika, że przedsięwzięcie nie będzie znacząco negatywnie oddziaływać na ten obszar;

2) z oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 wynika, że przedsięwzięcie może znacząco negatywnie oddziaływać na ten obszar, i jednocześnie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

3. Jeżeli z oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 wynika, że przedsięwzięcie może znacząco negatywnie oddziaływać na ten obszar, i jeżeli nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, regionalny dyrektor ochrony środowiska odmawia uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięcia.

4. Przed wydaniem postanowienia, o którym mowa w ust. 1, regionalny dyrektor ochrony środowiska występuje do organu, o którym mowa w art. 96 ust. 1, o zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa w trybie art. 33-36 i 38, przekazując temu organowi raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na obszar Natura 2000.

5. Organ, o którym mowa w art. 96 ust. 1, przekazuje regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska zgłoszone przez społeczeństwo uwagi i wnioski oraz protokół z rozprawy administracyjnej otwartej dla społeczeństwa, jeżeli była przeprowadzona.

6. Regionalny dyrektor ochrony środowiska rozpatruje uwagi i wnioski, o których mowa w ust. 5.

7. Postanowienie, o którym mowa w ust. 1, regionalny dyrektor ochrony środowiska wydaje w terminie 45 dni od dnia otrzymania raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na obszar Natura 2000. Przepisy art. 35 § 5 i art. 36 Kodeksu postępowania administracyjnego stosuje się odpowiednio.

8. Do postanowienia, o którym mowa w ust. 1, nie stosuje się przepisów art. 106 § 3, 5 i 6 Kodeksu postępowania administracyjnego.

Nie wykluczona w wyniku oceny możliwość znaczącego negatywnego oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 jest przesłanką w zasadzie uniemożliwiającą jego realizację (chyba, że zachodzi sytuacja opisana w art. 34 Ustawy o ochronie przyrody – patrz jednak komentarz do tego artykułu).

Uzgodnienie warunków realizacji przedsięwzięcia w zakresie oddziaływania na obszar Natura 2000 nie likwiduje konieczności uzyskania, przed rozpoczęciem realizacji przedsięwzięcia, innych zezwoleń środowiskowych, jeżeli są wymagane – np. zezwolenia na odstępstwo od zakazów ochrony gatunkowej, zezwolenia na odstępstwo od zakazów obowiązujących w parku narodowym lub rezerwacie przyrody, decyzji ustalającej warunki prowadzenia robót mogących zmienić stosunki wodne na terenach o szczególnych wartościach przyrodniczych.

Art. 99. 1. Postanowienie, o którym mowa w art. 98 ust. 1, wymaga uzasadnienia.

2. Uzasadnienie postanowienia, niezależnie od wymagań wynikających z Kodeksu postępowania administracyjnego, powinno zawierać:

1) informacje o przeprowadzonym postępowaniu wymagającym udziału społeczeństwa oraz o tym, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione uwagi i wnioski zgłoszone w związku z udziałem społeczeństwa;

2) informacje o tym, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione ustalenia zawarte w raporcie o oddziaływaniu przedsięwzięcia na obszar Natura 2000.

W przypadku wydania postanowienia w trybie art. 34 Ustawy o ochronie przyrody (porównaj art. 98 ust. 3!), w uzasadnieniu należy zawrzeć między innymi następujące, precyzyjnie opisane, elementy:

- przewidywane oddziaływanie na obszar Natura 2000 (z aspektami ilościowymi),
- uzasadnienie koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego przemawiających za realizacją przedsięwzięcia, a także ich nadrzędności nad interesem publicznym polegającym na zachowaniu przyrody,
- uzasadnienie braku rozwiązań alternatywnych,
- uzasadnienie, że ustalona kompensacja przyrodnicza jest adekwatna dla przywrócenia integralności obszaru i ogólnej spójności Natury 2000.

Art. 100. Postanowienie, o którym mowa w art. 98 ust. 1, wiąże organ właściwy do wydania decyzji, o której mowa w art. 96 ust. 1.

Art. 101. 1. Właściwy organ wydaje decyzję, o której mowa w art. 96 ust. 1, uwzględniając warunki realizacji przedsięwzięcia określone w postanowieniu, o którym mowa w art. 98 ust. 1.

2. W decyzji, o której mowa w art. 96 ust. 1, właściwy organ może:

1) nałożyć na wnioskodawcę obowiązki dotyczące ograniczania transgranicznego oddziaływania na środowisko w odniesieniu do przedsięwzięć, dla których przeprowadzono postępowanie dotyczące transgranicznego oddziaływania na środowisko;

2) w przypadku decyzji, o której mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 – nałożyć na wnioskodawcę obowiązek przedstawienia analizy porealizacyjnej, określając jej zakres i termin przedstawienia.

3. W decyzji, o której mowa w art. 96 ust. 1, właściwy organ, w przypadku gdy z oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 wynika potrzeba:

1) wykonania kompensacji przyrodniczej – stwierdza konieczność wykonania tej kompensacji;

2) zapobiegania, ograniczania oraz monitorowania oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko – nakłada obowiązek tych działań.

4. Jeżeli z oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko wynika, że przedsięwzięcie może znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000, organ właściwy do wydania decyzji, o której mowa w art. 96 ust. 1, odmawia zgody na realizację przedsięwzięcia, o ile nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Art. 102. W analizie porealizacyjnej, o której mowa w art. 101 ust. 2 pkt 2, dokonuje się porównania ustaleń zawartych w raporcie o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko i w decyzji, o której mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1, w szczególności ustaleń dotyczących przewidywanego charakteru i zakresu oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 oraz planowanych działań zapobiegawczych z rzeczywistym oddziaływaniem przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 i działaniami podjętymi dla jego ograniczenia.

Art. 103. 1. Decyzja, o której mowa w art. 96 ust. 1, wymaga uzasadnienia.

2. Uzasadnienie decyzji powinno również zawierać informacje o tym, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i uwzględnione warunki realizacji przedsięwzięcia określone w postanowieniu, o którym mowa w art. 98 ust. 1.

Powiązane przepisy w Ustawie z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie

Art. 2. 1. Przepisy ustawy stosuje się do bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub do szkody w środowisku:

1) spowodowanych przez działalność podmiotu korzystającego ze środowiska stwarzającą ryzyko szkody w środowisku;

2) spowodowanych przez inną działalność niż ta, o której mowa w pkt 1, podmiotu korzystającego ze środowiska, jeżeli dotyczą gatunków chronionych lub chronionych siedlisk przyrodniczych oraz wystąpiły z winy podmiotu korzystającego ze środowiska.

2. Przepisy ustawy stosuje się do bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub do szkody w środowisku, wywołanych emisją rozproszoną, pochodzącą z wielu źródeł, gdy jest możliwe ustalenie związku przyczynowego między bezpośrednim zagrożeniem szkodą w środowisku lub szkodą w środowisku a działalnością podmiotu korzystającego ze środowiska.

Szkodą w środowisku jest m. in szkoda w gatunkach lub siedliskach chronionych spowodowana dowolną działalnością podmiotu korzystającego ze środowiska; podlega przepisom ustawy tylko wtedy, gdy wystąpiła z winy tego podmiotu. Jednak nie podjęcie działań zapobiegawczych może być przesłanką winy.

Art. 6. Ilekroć w ustawie jest mowa o:

1) bezpośrednim zagrożeniu szkodą w środowisku - rozumie się przez to wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia szkody w środowisku w dającej się przewidzieć przyszłości;

2) chronionych siedliskach przyrodniczych - rozumie się przez to:

a) siedliska przyrodnicze objęte jedną z form ochrony przyrody w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880 oraz z 2005 r. Nr 113, poz. 954 i Nr 130, poz. 1087) lub podlegające ochronie na podstawie art. 33 ust. 2 tej ustawy,

b) siedliska przyrodnicze należące do typów siedlisk określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 26 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,

c) siedliska oraz miejsca rozrodu gatunków chronionych,

d) miejsca lęgu, pierzenia i zimowania ptaków wędrownych oraz miejsca ich zatrzymywania się wzdłuż tras wędrówek;

3) działaniach naprawczych - rozumie się przez to wszelkie działania, w tym działania ograniczające lub tymczasowe, podejmowane w celu naprawy lub zastąpienia w równoważny sposób elementów przyrodniczych lub ich funkcji, które uległy szkodzie, w szczególności oczyszczanie gleby i wody, przywracanie naturalnego ukształtowania terenu, zalesianie, zadrzewianie lub tworzenie skupień roślinności, reintrodukcję zniszczonych gatunków, prowadzące do usunięcia zagrożenia dla zdrowia ludzi oraz przywracania równowagi przyrodniczej i walorów krajobrazowych na danym terenie;

4) działaniach zapobiegawczych - rozumie się przez to działania podejmowane w związku ze zdarzeniem, działaniem lub zaniechaniem powodującym bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku, w celu zapobieżenia szkodzie lub zmniejszenia szkody, w szczególności wyeliminowanie lub ograniczenie emisji;

5) emisji - rozumie się przez to wprowadzane bezpośrednio lub pośrednio, w wyniku działalności człowieka, do powietrza, wody, gleby lub ziemi:

- a) substancje oraz ich mieszaniny lub roztwory,
- b) energie, takie jak ciepło, hałas, wibracje lub pola elektromagnetyczne,
- c) organizmy lub mikroorganizmy;

6) funkcjach elementów przyrodniczych - rozumie się przez to przydatność gatunków chronionych, chronionych siedlisk przyrodniczych, wody lub powierzchni ziemi dla innych elementów przyrodniczych lub ludzi;

7) gatunkach chronionych - rozumie się przez to:

- a) gatunki objęte ochroną w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
- b) gatunki ptaków wędrownych;

8) naprawie elementów przyrodniczych, która obejmuje również naturalną regenerację - rozumie się przez to:

- a) w odniesieniu do gatunków chronionych lub chronionych siedlisk przyrodniczych - przywrócenie środowiska, elementów przyrodniczych lub ich funkcji do stanu początkowego oraz usunięcie zagrożenia dla zdrowia ludzi,
- b) w odniesieniu do wód - przywrócenie środowiska, elementów przyrodniczych lub ich funkcji do stanu początkowego oraz usunięcie zagrożenia dla zdrowia ludzi,
- c) w odniesieniu do powierzchni ziemi - usunięcie zagrożenia dla zdrowia ludzi, w tym przywrócenie do stanu zgodnego ze standardami jakości gleby i ziemi, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska;

9) podmiocie korzystającym ze środowiska - rozumie się przez to podmiot korzystający ze środowiska w rozumieniu art. 3 pkt 20 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska, prowadzący działalność stwarzającą ryzyko szkody w środowisku lub inną działalność, o której mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2, powodującą bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku lub szkodę w środowisku;

10) stanie początkowym - rozumie się przez to stan i funkcje środowiska oraz poszczególnych elementów przyrodniczych przed wystąpieniem szkody w środowisku, oszacowane na podstawie dostępnych informacji; w przypadku szkody w powierzchni ziemi rozumie się przez to stan zgodny ze standardami jakości gleby i ziemi w rozumieniu przepisów Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska;

11) szkodzie w środowisku - rozumie się przez to negatywną, mierzalną zmianę stanu lub funkcji elementów przyrodniczych, ocenioną w stosunku do stanu początkowego, która została spowodowana bezpośrednio lub pośrednio przez działalność prowadzoną przez podmiot korzystający ze środowiska:

- a) w gatunkach chronionych lub chronionych siedliskach przyrodniczych, mającą znaczący negatywny wpływ na osiągnięcie lub utrzymanie właściwego stanu ochrony tych gatunków lub siedlisk przyrodniczych, z tym że szkoda w gatunkach chronionych lub chronionych siedliskach przyrodniczych nie obejmuje

uprzednio zidentyfikowanego negatywnego wpływu, wynikającego z działania podmiotu korzystającego ze środowiska zgodnie z art. 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody lub zgodnie z decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach, o której mowa w art. 71 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227),

b) w wodach, mającą znaczący negatywny wpływ na stan ekologiczny, chemiczny lub ilościowy wód,

c) w powierzchni ziemi, przez co rozumie się zanieczyszczenie gleby lub ziemi, w tym w szczególności zanieczyszczenie mogące stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzi;

12) władającym powierzchnią ziemi - rozumie się przez to podmiot, o którym mowa w art. 3 pkt 44 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska.

Pojęcie „siedlisk chronionych” jest zdefiniowane szeroko - obejmuje wszystkie siedliska przyrodnicze z załącznika I dyrektywy siedliskowej na terenie całego kraju (nie tylko na obszarach Natura 2000), oraz dodatkowo wszystkie siedliska gatunków chronionych, wszystkie ekosystemy objęte jedną z form ochrony przyrody, wszystkie miejsca lęgu, pierzenia i zimowania ptaków wędrownych oraz miejsca ich zatrzymywania się wzdłuż tras wędrówek.

Pojęcie „gatunków chronionych” jest rozszerzone na wszystkie gatunki ptaków wędrownych, niezależnie od ich objęcia ochroną gatunkową.

Negatywne oddziaływanie na chronione siedliska i gatunki, które zostało „uprzednio przewidziane” i zalegalizowane odpowiednią decyzją, nie jest szkodą. Jednak oddziaływanie, które powinno zostać przewidziane, ale zostało „zatajone” w raporcie oddziaływania na środowisko / Naturę 2000 jest szkodą, nawet jeżeli podmiot korzystający ze środowiska posiadał wszystkie zezwolenia na działanie.

Art. 7. 1. Organem ochrony środowiska właściwym w sprawach odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku i naprawę szkód w środowisku jest regionalny dyrektor ochrony środowiska.

2. Jeżeli bezpośrednio zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku wystąpiły na obszarze dwóch lub więcej województw, właściwy jest regionalny dyrektor ochrony środowiska, który pierwszy powziął informację o ich wystąpieniu.

3. Regionalny dyrektor ochrony środowiska, o którym mowa w ust. 2, podejmuje działania w porozumieniu z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska, na którego obszarze działania wystąpiło bezpośrednio zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku.

Art. 7a. Organem wyższego stopnia w stosunku do regionalnego dyrektora ochrony środowiska jest Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska.

Art. 8. W przypadku wystąpienia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku, spowodowanych przez działalność stwarzającą ryzyko szkody w środowisku, o której mowa w art. 3 ust. 1 pkt 5, organem ochrony środowiska właściwym w sprawach

odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku i naprawę szkód w środowisku jest minister właściwy do spraw środowiska.

Art. 9. 1. W przypadku wystąpienia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku podmiot korzystający ze środowiska jest obowiązany niezwłocznie podjąć działania zapobiegawcze.

2. W przypadku wystąpienia szkody w środowisku podmiot korzystający ze środowiska jest obowiązany do:

- 1) podjęcia działań w celu ograniczenia szkody w środowisku, zapobieżenia kolejnym szkodom i negatywnym skutkom dla zdrowia ludzi lub dalszemu osłabieniu funkcji elementów przyrodniczych, w tym natychmiastowego skontrolowania, powstrzymania, usunięcia lub ograniczenia w inny sposób zanieczyszczeń lub innych szkodliwych czynników;
- 2) podjęcia działań naprawczych.

Obowiązek niezwłocznego podjęcia działań zapobiegających wystąpieniu szkody ciąży bezpośrednio na podmiocie korzystającym ze środowiska, ma charakter bezwarunkowy i nie wymaga wezwania ze strony organu. Działania te mają być przeprowadzone na koszt sprawcy szkody (wyjątki – art. 21). Niewykonanie tego obowiązku będzie w przypadku powstania szkody przesłanką winy, o której mowa w art. 2.

Art. 10. Minister właściwy do spraw środowiska, kierując się potrzebą zapewnienia odpowiedniego poziomu ochrony środowiska, określi, w drodze rozporządzenia, kryteria oceny, czy w danym przypadku wystąpiła szkoda w środowisku.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z 30 kwietnia 2008, kryterium oceny wystąpienia szkody w gatunku chronionym jest zmiana lub zmiany powodujące jeden lub więcej z następujących mierzalnych skutków:

- 1) zniszczenie lub uszkodzenie siedliska gatunku chronionego;
- 2) pogorszenie stanu lub funkcji populacji gatunku chronionego na terenie gminy lub województwa, kraju, regionu biogeograficznego lub Wspólnoty Europejskiej, polegające w szczególności na:
 - a) zmniejszeniu liczebności populacji gatunku chronionego, zmniejszeniu jej zagęszczenia lub zmniejszeniu zajmowanej przez nią powierzchni lub
 - b) pogorszeniu możliwości rozmnażania się populacji gatunku chronionego, jej rozprzestrzeniania się lub pogorszeniu innych funkcji życiowych, lub
 - c) zwiększeniu śmiertelności, lub
 - d) ograniczeniu możliwości kontaktu populacji gatunku chronionego z populacjami sąsiednimi;
- 3) zmniejszenie powierzchni lub pogorszenie użyteczności dla gatunku chronionego zasobów jego siedliska na terenie gminy lub województwa, kraju, regionu biogeograficznego lub Wspólnoty Europejskiej;
- 4) pogorszenie możliwości ochrony gatunku chronionego, w tym możliwości uzyskania właściwego stanu jego ochrony.

Kryterium oceny wystąpienia szkody w środowisku w chronionym siedlisku przyrodniczym jest zmiana lub zmiany powodujące jeden lub więcej z następujących mierzalnych skutków:

- 1) zniszczenie lub uszkodzenie części chronionego siedliska przyrodniczego;
- 2) pogorszenie stanu lub funkcji chronionego siedliska przyrodniczego na terenie gminy lub województwa, kraju, regionu biogeograficznego lub Wspólnoty Europejskiej, polegające w szczególności na:
 - a) utracie części związanej z nim różnorodności biologicznej lub
 - b) utracie lub pogorszeniu specyficznych cech jego struktury, lub
 - c) pogorszeniu realizacji jego funkcji ekosystemowych, lub
 - d) pogorszeniu tworzonej przez nie różnorodności krajobrazowej;
- 3) pogorszenie stanu ochrony gatunków chronionych typowych dla chronionego siedliska przyrodniczego;
- 4) pogorszenie możliwości ochrony chronionego siedliska przyrodniczego, w tym możliwości uzyskania właściwego stanu jego ochrony.

Art. 11. 1. Jeżeli bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku nie zostało zażegnane, mimo przeprowadzenia działań zapobiegawczych, lub wystąpiła szkoda w środowisku, podmiot korzystający ze środowiska jest obowiązany niezwłocznie zgłosić ten fakt organowi ochrony środowiska i wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska.

2. Zgłoszenie, o którym mowa w ust. 1, zawiera:

- 1) imię i nazwisko albo nazwę podmiotu korzystającego ze środowiska oraz jego adres zamieszkania albo adres siedziby;
- 2) określenie przedmiotu wykonywanej działalności gospodarczej zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD) - w przypadku wykonywania tej działalności;
- 3) określenie rodzaju, opis, wskazanie miejsca i datę wystąpienia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku;
- 4) opis działań zapobiegawczych i naprawczych podjętych do chwili zgłoszenia.

3. Podmiot korzystający ze środowiska, na każde żądanie organu ochrony środowiska, jest obowiązany niezwłocznie udzielić informacji o bezpośrednim zagrożeniu szkodą w środowisku lub szkodzie w środowisku, także jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie, że takie zagrożenie lub taka szkoda wystąpiły.

Art. 12. 1. Jeżeli bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku zostały spowodowane przez więcej niż jeden podmiot korzystający ze środowiska, odpowiedzialność tych podmiotów za podejmowanie działań zapobiegawczych i naprawczych jest solidarna.

2. Jeżeli bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku zostały spowodowane za zgodą lub wiedzą władającego powierzchnią ziemi, jest on obowiązany do podejmowania działań zapobiegawczych i naprawczych solidarnie z podmiotem korzystającym ze środowiska, który je spowodował.

3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się, jeżeli władający powierzchnią ziemi niezwłocznie po uzyskaniu wiedzy o bezpośrednim zagrożeniu szkodą w środowisku lub szkodzie w środowisku dokonał zgłoszenia na podstawie art. 24.

Art. 13. 1. Podmiot korzystający ze środowiska uzgadnia warunki przeprowadzenia działań naprawczych z organem ochrony środowiska.

2. Wniosek o uzgodnienie warunków przeprowadzenia działań naprawczych zawiera informacje na temat:

- 1) obszaru wymagającego podjęcia działań naprawczych;
- 2) funkcji pełnionych przez obszar wymagający działań naprawczych;
- 3) początkowego stanu środowiska na danym terenie;
- 4) aktualnego stanu środowiska na danym terenie;
- 5) planowanego zakresu i sposobu przeprowadzenia działań naprawczych oraz planowanego terminu ich rozpoczęcia i zakończenia.

3. Uzgodnienie warunków przeprowadzenia działań naprawczych następuje w drodze decyzji określającej:

- 1) stan, do jakiego ma zostać przywrócone środowisko;
- 2) zakres i sposób przeprowadzenia działań naprawczych;
- 3) termin rozpoczęcia i zakończenia działań naprawczych.

4. W decyzji, o której mowa w ust. 3, w przypadku wystąpienia więcej niż jednej szkody w środowisku, w taki sposób, że nie można zapewnić jednoczesnego podjęcia działań naprawczych w odniesieniu do wszystkich tych szkód, organ ochrony środowiska może określić, w odniesieniu do których szkód należy podjąć działania naprawcze w pierwszej kolejności.

5. Ustalając kolejność podejmowania działań naprawczych, organ ochrony środowiska kieruje się charakterem, zasięgiem i rozmiarem poszczególnych szkód w środowisku oraz zagrożeniem dla zdrowia ludzi, a także możliwością naturalnej naprawy elementów przyrodniczych na obszarze, na którym szkoda w środowisku wystąpiła.

6. Organ ochrony środowiska wydaje decyzję, o której mowa w ust. 3, po zasięgnięciu opinii:

- 1) dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej - w odniesieniu do szkody w wodach;
 - 2) dyrektora urzędu morskiego - w odniesieniu do szkody w środowisku na obszarach morskich;
 - 3) dyrektora okręgowego urzędu górniczego - w odniesieniu do szkody w środowisku spowodowanych ruchem zakładu górniczego;
 - 4) dyrektora regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych - w odniesieniu do szkody w środowisku na obszarach, na których występują lasy stanowiące własność Skarbu Państwa;
 - 5) dyrektora parku narodowego - w odniesieniu do szkody w środowisku na obszarze parku narodowego;
 - 6) organu Państwowej Inspekcji Sanitarnej - w odniesieniu do szkody w środowisku w strefach ochronnych i ujęciach wody przeznaczonej do spożycia oraz wody w kąpieliskach.
7. Przepisów ust. 1-6 nie stosuje się w przypadku prowadzenia działań ratowniczych.

Art. 14. Minister właściwy do spraw środowiska, uwzględniając wpływ podejmowanych działań na zdrowie i bezpieczeństwo ludzi, potrzebę minimalizacji kosztów tych działań, możliwość osiągnięcia celów naprawy i przeciwdziałania przyszłym szkodom lub pogłębianiu szkód istniejących oraz wpływ działań naprawczych na stan elementów przyrodniczych lub ich funkcje, określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje działań naprawczych oraz warunki i sposób prowadzenia działań naprawczych.

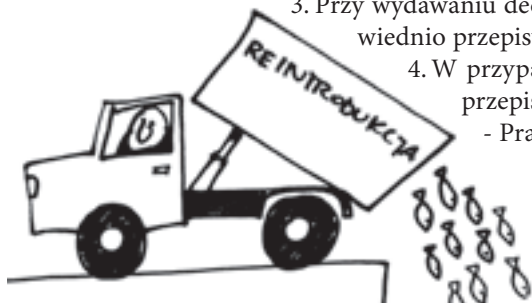
Art. 15. 1. Jeżeli podmiot korzystający ze środowiska nie podejmie działań zapobiegawczych i naprawczych, organ ochrony środowiska, w drodze decyzji, nakłada na niego obowiązek przeprowadzenia tych działań.

2. W decyzji, o której mowa w ust. 1, organ ochrony środowiska określa:

- 1) zakres i sposób przeprowadzenia działań zapobiegawczych, w tym czynności zmierzające do ograniczenia oddziaływania na środowisko;
- 2) stan, do jakiego ma zostać przywrócone środowisko;
- 3) zakres i sposób przeprowadzenia działań naprawczych;
- 4) termin wykonania obowiązku, o którym mowa w ust. 1.

3. Przy wydawaniu decyzji, o której mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 13 ust. 6.

4. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, nie stosuje się przepisów art. 362 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska.

Art. 16. Organ ochrony środowiska podejmuje działania zapobiegawcze lub naprawcze, jeżeli:

- 1) podmiot korzystający ze środowiska nie może zostać zidentyfikowany lub nie można wszcząć wobec niego postępowania egzekucyjnego, lub egzekucja okazała się bezskuteczna;
- 2) z uwagi na zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi lub możliwość zaistnienia nieodwracalnych szkód w środowisku jest konieczne natychmiastowe podjęcie tych działań.

Art. 17. 1. Jeżeli organ ochrony środowiska podejmuje działania, o których mowa w art. 16, władający powierzchnią ziemi jest obowiązany umożliwić prowadzenie działań zapobiegawczych i naprawczych z zachowaniem warunków określonych w decyzji, o której mowa w ust. 2, a także prowadzenie badań związanych z oceną szkody w środowisku.

2. Organ ochrony środowiska, w celu prowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych, określa, w drodze decyzji, zakres udostępnienia powierzchni ziemi przez władającego powierzchnią ziemi oraz zakres i sposób przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych oraz termin ich rozpoczęcia i zakończenia.

3. Postępowanie w sprawie wydania decyzji, o której mowa w ust. 2, wszczyna się z urzędu.

4. Jeżeli bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku wystąpiły na terenie, do którego podmiot korzystający ze środowiska nie posiada tytułu prawnego, władający powierzchnią ziemi jest obowiązany umożliwić prowadzenie działań zapobiegawczych i naprawczych z zachowaniem warunków określonych odpowiednio w decyzji, o której mowa w art. 13 ust. 3, lub w decyzji, o której mowa w art. 15 ust. 1, a także prowadzenie badań związanych z oceną szkody w środowisku.

5. Przepisów ust. 1-4 nie stosuje się w przypadku prowadzenia działań ratowniczych.

Art. 17a. W trakcie realizacji działań naprawczych właściwy organ ochrony środowiska może podjąć decyzję o ich zaniechaniu, jeżeli:

- 1) dotychczas zrealizowane działania naprawcze gwarantują, że nie ma znaczącego ryzyka wystąpienia negatywnego wpływu na zdrowie ludzi, gatunki chronione, chronione siedliska przyrodnicze lub na wody, oraz
- 2) koszty dalszych działań naprawczych, które miałyby doprowadzić do osiągnięcia stanu początkowego lub do niego zbliżonego, byłyby nieproporcjonalnie wysokie w stosunku do korzyści osiągniętych w środowisku.

Art. 18. 1. Władającemu powierzchnią ziemi za szkody, jakie poniósł w wyniku działań, o których mowa w art. 16 pkt 1, przysługuje odszkodowanie od organu ochrony środowiska. W przypadku działań, o których mowa w art. 16 pkt 2 i w art. 17 ust. 4, odszkodowanie przysługuje od podmiotu korzystającego ze środowiska.

2. Na żądanie władającego powierzchnią ziemi organ ochrony środowiska ustala wysokość odszkodowania w drodze decyzji; decyzja jest ostateczna.

3. Przed wydaniem decyzji, o której mowa w ust. 2, organ ochrony środowiska może zasięgnąć opinii rzeczoznawcy majątkowego.

4. Strona niezadowolona z przyznanego odszkodowania może wnieść powództwo do sądu powszechnego. Powództwo przysługuje także w przypadku niewydania decyzji przez właściwy organ ochrony środowiska w terminie 3 miesięcy od dnia zgłoszenia żądania, o którym mowa w ust. 2.

5. Wniesienie powództwa nie wstrzymuje wykonania decyzji, o której mowa w ust. 2.

Art. 19. Podmiot korzystający ze środowiska, obowiązany do przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych, informuje organ ochrony środowiska o ich zakończeniu.

Art. 20. 1. Na obszarze, na którym występuje bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku, organ ochrony środowiska może, w drodze decyzji, nałożyć na podmiot korzystający ze środowiska prowadzący działalność stwarzającą ryzyko szkody w środowisku, która jest przyczyną bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku, obowiązek prowadzenia pomiarów zawartości substancji w glebie, ziemi lub wodzie lub monitoringu przyrodniczego różnorodności biologicznej i krajobrazowej.

2. Podmiot, o którym mowa w ust. 1, jest obowiązany przechowywać wyniki pomiarów oraz dane z monitoringu przez okres 5 lat od zakończenia roku kalendarzowego, którego dotyczą te wyniki i dane, oraz przedkładać je organowi ochrony środowiska na jego żądanie.

3. W decyzji, o której mowa w ust. 1, organ ochrony środowiska określa:

- 1) zakres pomiarów;
- 2) metodykę prowadzenia pomiarów;
- 3) termin i formę przedkładania wyników pomiarów organowi ochrony środowiska;
- 4) w przypadku gdy bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku zostały spowodowane przez działalność więcej niż jednego podmiotu korzystającego ze środowiska - podział obowiązków między tymi podmiotami.

4. Podmiot korzystający ze środowiska zapewnia wykonanie pomiarów, o których mowa w ust. 1, przez akredytowane laboratorium w rozumieniu ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności (Dz. U. z 2004 r. Nr 204, poz. 2087, z późn. zm.8), w zakresie badań, do których wykonywania jest obowiązany.

5. Podmiot korzystający ze środowiska, posiadający certyfikat systemu zarządzania jakością, może wykonywać pomiary, o których mowa w ust. 1, we własnym laboratorium, pod warunkiem że laboratorium to jest również objęte systemem zarządzania jakością.

6. W przypadkach, o których mowa w art. 16, jeżeli organ ochrony środowiska stwierdzi taką potrzebę, pomiary lub monitoring, o których mowa w ust. 1, wykonuje wojewódzki inspektor ochrony środowiska.

Art. 21. Koszty przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych oznaczają uzasadnione koszty związane z koniecznością zapewnienia właściwego i efektywnego przeprowadzenia tych działań, w tym koszty:

- 1) gromadzenia danych i oceny bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku;
- 2) opracowania i oceny projektów działań zapobiegawczych lub naprawczych, w tym projektów alternatywnych;
- 3) przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych;
- 4) postępowania administracyjnego;
- 5) postępowania sądowego;
- 6) egzekucji;
- 7) nadzoru i monitoringu;
- 8) odszkodowań, o których mowa w art. 18 ust. 1.

Art. 22. 1. Koszty przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych ponosi podmiot korzystający ze środowiska.

2. Podmiot korzystający ze środowiska nie ponosi kosztów przeprowadzenia działań zapobiegawczych i naprawczych, jeżeli wykaże, że bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku:

- 1) zostały spowodowane przez inny wskazany podmiot oraz wystąpiły mimo zastosowania przez podmiot korzystający ze środowiska właściwych środków bezpieczeństwa;
- 2) powstały na skutek podporządkowania się nakazowi wydanemu przez organ administracji publicznej, chyba że nakaz ten wynikał z emisji lub zdarzenia spowodowanego własną działalnością podmiotu korzystającego ze środowiska.

3. Podmiot korzystający ze środowiska, który podjął działania zapobiegawcze lub naprawcze w odniesieniu do bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku, może wystąpić z roszczeniem o zwrot kosztów poczynionych na ten cel:

- 1) do sprawcy bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku - w przypadku, o którym mowa w ust. 2 pkt 1;
- 2) do organu administracji publicznej - w przypadku, o którym mowa w ust. 2 pkt 2.

4. Do roszczenia, o którym mowa w ust. 3, stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego.

Art. 23. 1. W przypadkach, o których mowa w art. 16, organ ochrony środowiska żąda od podmiotu korzystającego ze środowiska zwrotu poniesionych przez siebie kosztów przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych.

2. Organ ochrony środowiska może odstąpić od żądania zwrotu całości lub części kosztów przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych, jeżeli:

- 1) podmiot korzystający ze środowiska nie został zidentyfikowany lub nie można wszcząć wobec niego postępowania egzekucyjnego, lub egzekucja okazała się bezskuteczna;
- 2) koszt postępowania egzekucyjnego jest wyższy niż kwota możliwa do odzyskania.

3. Roszczenia względem podmiotu korzystającego ze środowiska o zwrot kosztów z tytułu przeprowadzonych przez organ ochrony środowiska działań zapobiegawczych lub napraw-

czych przedawniają się z upływem 5 lat od dnia zakończenia tych działań lub ustalenia sprawy bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku.

4. Obowiązek poniesienia kosztów przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych, ich wysokość oraz sposób uiszczenia określa, w drodze decyzji, organ ochrony środowiska.

5. Do należności z tytułu obowiązku uiszczenia kosztów działań zapobiegawczych lub naprawczych stosuje się odpowiednio przepisy działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60, z późn. zm.9), z tym że uprawnienia organów podatkowych przysługują organowi ochrony środowiska.

Art. 24. 1. Organ ochrony środowiska jest obowiązany przyjąć od każdego zgłoszenie o wystąpieniu bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku.

2. Jeżeli zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku dotyczy środowiska jako dobra wspólnego, zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1, może dokonać organ administracji publicznej albo organizacja ekologiczna.

3. Zgłoszenie, o którym mowa w ust. 1 i 2, zawiera:

1) imię i nazwisko albo nazwę podmiotu zgłaszającego bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku lub szkody w środowisku, jego adres zamieszkania albo adres siedziby;

2) określenie rodzaju, opis, wskazanie miejsca i datę wystąpienia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku.

4. Zgłoszenie, o którym mowa w ust. 1 i 2, powinno w miarę możliwości zawierać dokumentację potwierdzającą wystąpienie bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku lub wskazanie odpowiedzialnego podmiotu korzystającego ze środowiska.

5. Organ ochrony środowiska, uznając za uzasadnione zgłoszenie, o którym mowa w ust. 1 i 2, postanawia o wszczęciu postępowania w sprawie wydania decyzji, o której mowa w art. 15 ust. 1, albo w przypadkach, o których mowa w art. 16, podejmuje działania zapobiegawcze lub naprawcze; art. 17 stosuje się odpowiednio.

6. Podmioty, o których mowa w ust. 2, które dokonały zgłoszenia, mają prawo uczestniczyć w postępowaniu na prawach strony.

7. Organ ochrony środowiska odmawia wszczęcia postępowania w drodze postanowienia, na które przysługuje zażalenie.

Organizacja ekologiczna, która zgłasza szkodę lub zagrożenie szkodą, ma prawo uczestniczenia w postępowaniu na prawach strony. Uzyskanie prawa strony następuje z mocy samego prawa i nie zależy od uznania organu, nie wymaga też wydania postanowienia (jeżeli postępowanie zostało wszczęte).

Art. 25. 1. Organ ochrony środowiska po otrzymaniu zgłoszenia, o którym mowa w art. 11 ust. 1 lub art. 24 ust. 1 i 2, przekazuje niezwłocznie Głównemu Inspektorowi Ochrony Środowiska kopię tego zgłoszenia.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli organ ochrony środowiska wydał postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania, o którym mowa w art. 24 ust. 7.

Art. 26. 1. Po otrzymaniu od podmiotu korzystającego ze środowiska informacji o zakończeniu działań zapobiegawczych lub naprawczych, o której mowa w art. 19, albo po zakończeniu prowadzonych przez organ ochrony środowiska działań zapobiegawczych lub naprawczych organ ochrony środowiska przekazuje Głównemu Inspektorowi Ochrony Środowiska zgłoszenie o zakończeniu tych działań.

2. Zgłoszenie o zakończeniu działań zapobiegawczych lub naprawczych zawiera:

1) określenie rodzaju, opis, wskazanie miejsca i datę wystąpienia lub wykrycia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku;

2) imię i nazwisko albo nazwę, adres zamieszkania albo adres siedziby oraz określenie przedmiotu wykonywanej działalności gospodarczej, zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD), podmiotu korzystającego ze środowiska, którego działalność była przyczyną bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku, jeżeli został on zidentyfikowany;

3) datę wszczęcia postępowania w danej sprawie;

4) kopie wydanych w danej sprawie decyzji;

5) informacje o odwołaniach od decyzji, o których mowa w pkt 4, w tym wskazanie podmiotu odwołującego się od decyzji, organu, do którego wniesiono odwołanie, przyczyn odwołania, treści i daty rozstrzygnięcia;

6) datę zakończenia działań zapobiegawczych lub naprawczych;

7) opis przeprowadzonych działań zapobiegawczych lub naprawczych oraz osiągniętego efektu ekologicznego.

3. Zgłoszenie, o którym mowa w ust. 2, może również zawierać:

1) wskazanie źródła finansowania kosztów działań zapobiegawczych lub naprawczych;

2) informację o bezpośrednim pokryciu kosztów przez stronę odpowiedzialną;

3) informację o pełnym albo częściowym odzyskaniu kosztów od strony odpowiedzialnej w wyniku postępowania egzekucyjnego;

4) informację o pełnym albo częściowym odzyskaniu kosztów ze środków zabezpieczenia finansowego podmiotu korzystającego ze środowiska;

5) informację o przyczynie nieodzyskania całości albo części kosztów.

4. W przypadku gdy w chwili zakończenia działań zapobiegawczych lub naprawczych trwa jeszcze postępowanie egzekucyjne w celu odzyskania kosztów od strony odpowiedzialnej, informacja o wynikach tego postępowania powinna zostać przekazana do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska po jego zakończeniu.

Art. 28. 1. Kto, będąc obowiązany na podstawie art. 9, nie podejmuje działań zapobiegawczych lub naprawczych, podlega karze grzywny.

2. Tej samej karze podlega, kto, będąc obowiązany na podstawie art. 11, nie zgłasza do organu ochrony środowiska i wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska wystąpienia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku.

Art. 29. 1. Kto, będąc obowiązany do uzgodnienia z organem ochrony środowiska warunków przeprowadzenia działań naprawczych na podstawie art. 13 ust. 1, nie spełnia tego obowiązku albo prowadzi te działania wbrew uzgodnionym warunkom, podlega karze grzywny.

2. Tej samej karze podlega, kto uniemożliwia prowadzenie działań zapobiegawczych lub naprawczych zgodnie z obowiązkami określonymi w art. 17 ust. 1 i 4.

**3. Jak dobrze oceniać oddziaływanie
na Naturę 2000?**

Prawidłowa ocena oddziaływania przedsięwzięć na obszar Natura 2000 może sprawiać trudności, ponieważ poprawna procedura i zakres różnią się nieco od powszechnych do niedawna w Polsce standardów ocen oddziaływania na środowisko.

Zebrane poniżej uwagi nie są podręcznikiem ocen oddziaływania na Naturę 2000 – taki podręcznik został opracowany przez Komisję Europejską i ma również polskie tłumaczenie (zob. wykaz literatury na końcu). Staramy się za to zwrócić uwagę na aspekty, które często bywają mylnie interpretowane lub źle wykonywane. Rozdział ten należy czytać łącznie z komentarzem do art. 6(3) i 6(4) dyrektywy siedliskowej w części 1.

Uwagi te można zastosować także do ocen oddziaływania planów i programów na obszary Natura 2000.

Zebrane tu uwagi odnoszą się do „oceny oddziaływania na Naturę 2000”, czyli oceny o której mowa w art. 6(3) dyrektywy siedliskowej. W części mają one również zastosowanie do „ogólnośrodowiskowych” aspektów ocen oddziaływania na środowisko, jednak nie wyczerpują one związanych z tymi aspektami zagadnień – w tym nie dotyczą wielu aspektów będących przedmiotem „ogólnośrodowiskowego” prawa europejskiego. Trzeba bowiem pamiętać, że europejskie wymogi prawa ochrony środowiska to nie tylko wymogi związane z siecią Natura 2000. Nie omówiono tu w szczególności aspektów związanych z wymogami „dyrektywy EIA” ani „dyrektywy SEA”. Nie omówiono także aspektów związanych z wymogami art. 12-16 dyrektywy siedliskowej i art. 5 dyrektywy ptasiej – tj. z ochroną gatunkową, stanowiącą – obok Natury 2000 – „drugi filar” europejskich wymogów ochrony przyrody. Zasygnalizujemy tylko krótko: w szczególności warto pamiętać, że:

- Z zasad ochrony gatunkowej wynika, że gatunki chronione i ich siedliska muszą być w pełni ujęte i uwzględnione w ocenach oddziaływania na środowisko. Jeżeli chodzi o gatunki z załącznika IV dyrektywy siedliskowej (to nie to samo, co „gatunki naturalne”), to uchybienie tej zasadzie jest uchybieniem obowiązkom wynikającym z dyrektywy. Dyrektywa siedliskowa i ptasia działają więc nie tylko w obszarach Natura 2000 – z czym jest powszechnie kojarzona, ale także i poza nimi.
- W przypadku konfliktu ze stanowiskami lub siedliskami gatunków chronionych, realizacja inwestycji, niezależnie od decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, pozwolenia na budowę itp. może wymagać uzyskania zezwolenia Generalnego lub regionalnego dyrektora ochrony środowiska na odstąpienie od zakazów ochrony gatunkowej. Zezwolenie takie może być wydane tylko w ściśle określonych przypadkach! Konflikt inwestycji z gatunkami chronionymi może w konsekwencji zablokować możliwość realizacji inwestycji – niezależnie, czy na obszarze Natura 2000, czy poza nim. Zagadnienie to jest jednak niezależne od ochrony obszarów Natura 2000 i dlatego pozostaje poza zakresem niniejszej publikacji.

Zasada przezorności

Jest to podstawowa, powszechnie przyjmowana w Europie, zasada podejścia do ochrony środowiska. W przypadku ocen oddziaływania na środowisko (i w szczególności na Naturę 2000) polega na tym, że nie rozwiane, racjonalne wątpliwości interpretuje się zawsze „na korzyść środowiska”, a nie „na korzyść inwestycji”.

Jeżeli nie da się ustalić, czy oddziaływanie wystąpi czy też nie, zakłada się więc, że wystąpi. Jeżeli nie da się ustalić, czy oddziaływanie będzie znaczące, zakłada się że będzie. Do udzielenia zezwolenia na inwestycję potrzebne jest uzyskanie pewności (brak racjonalnych wątpliwości), że nie będzie ona znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000. Niemożliwe do rozwiania wątpliwości są przesłanką do odmowy zezwolenia.

Zasada ta nie jest tylko ogólną wytyczną, ale daje się wywieść z obowiązujących przepisów prawa polskiego i europejskiego. Sformułowana jest w szczególności w art. 174 ust.2 Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską. Dodatkowo, zasadę ostrożności w stosunku do sieci Natura 2000, wyraża art. 6 dyrektywy siedliskowej i jego wykładnia dokonywana w wyrokach Trybunału Sprawiedliwości (zob.).

Screening

Organ właściwy do wydania jakiegokolwiek decyzji wymaganej przed rozpoczęciem realizacji przedsięwzięcia, innego niż przedsięwzięcie mogące znacząco oddziaływać na środowisko, które nie jest bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynika z tej ochrony, jest obowiązany do rozważenia, przed wydaniem tej decyzji, czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000. Dotyczy to m. in. pozwolenia na budowę, zezwolenia na realizację inwestycji drogowej, decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, każdego pozwolenia wodnoprawnego, zezwolenia na wycinkę drzew lub krzewów. Dotyczy to nie tylko przedsięwzięć zlokalizowanych w obszarze Natura 2000, ale wszystkich które mogą na niego oddziaływać (włącznie z oddziaływaniem na powiązania między obszarami, oraz z dalekim oddziaływaniem – np. na warunki wodne, reżim rzeki czy możliwości docierania ryb do obszaru).

Oczywiście, w przypadku przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, analogiczne rozważenie następuje w procedurze wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia.

Jeżeli organ jest pewien, że nie ma żadnego ryzyka negatywnego oddziaływania na obszar Natura 2000, może wydać przedmiotową decyzję. Jeżeli istnieje ryzyko oddziaływania, lub choćby organ ma wątpliwości, czy takie oddziaływanie nie mogłoby wystąpić – organ kieruje sprawę do regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

Jeżeli regionalny dyrektor ochrony środowiska jest pewien, że nie ma żadnego ryzyka znaczącego negatywnego oddziaływania na obszar Natura 2000, może wydać postanowienie o braku potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania na obszar Natura 2000.

Jeżeli istnieje ryzyko znaczącego negatywnego oddziaływania, lub choćby dyrektor ma wątpliwości, czy takie oddziaływanie nie mogłoby wystąpić, albo czy oddziaływanie byłoby znaczące, czy też nie – nakłada obowiązek sporządzenia i przedstawienia raportu oddziaływania na Naturę 2000.

Pomocą w rozstrzygnięciach, o których mowa wyżej, mogą być:

- Znajomość typowych oddziaływań typowych przedsięwzięć, porównana z listą przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 (czy te oddziaływania mogą dotyczyć tych przedmiotów ochrony?)
- Zagrożenia dla obszaru Natura 2000, wskazane w Standardowym Formularzu danych obszaru, planie zadań ochronnych, planie ochrony lub wynikach dokonanych w obszarze obserwacji monitoringu przyrodniczego (jeżeli takowe istnieją). Jeżeli dane przedsięwzięcie „pasuje” do listy zagrożeń, to na pewno wymaga oceny. Jednak braku danego typu przedsięwzięcia na liście zagrożeń nie można interpretować jako braku ryzyka negatywnego oddziaływania. Nie należy brać pod uwagę stwierdzeń o „braku negatywnego oddziaływania ..”, „konieczności prowadzenia prac z zakresu ochrony przeciwpowodziowej ...” itp. wpisanych w dokumentach innych niż plan ochrony - tylko w planie ochrony można określać, jakie przedsięwzięcia i pod jakimi warunkami nie stwarzają ryzyka.

Obowiązuje zasada przezorności:

- Jeżeli masz wątpliwości, czy przedsięwzięcie może oddziaływać na obszar Natura 2000, to trzeba przyjąć, że może.
- Jeżeli masz wątpliwości, czy oddziaływanie będzie znaczące, to trzeba przyjąć, że będzie.

Popełnienie błędu w rozstrzygnięciu screenigowym oznacza takie samo ryzyko dla inwestora i organu, jak złe przeprowadzenie oceny (zobacz niżej).

Ogólne wymogi względem „właściwej oceny”

Interpretacja wymogów względem oceny oddziaływania na obszar Natura 2000 musi uwzględniać wymogi wynikające z prawa europejskiego, w tym orzecznictwo ETS. Zgodnie z nim, „odpowiednia ocena” o której mowa w art. 6(3) dyrektywy siedliskowej, oznacza *„określenie, zgodnie z najlepszą wiedzą naukową w tej dziedzinie, wszystkich aspektów planu lub przedsięwzięcia, mogących osobno lub w połączeniu z innymi planami i przedsięwzięciami oddziaływać na założenia ochrony obszaru”*. Konieczne jest *„oparcie się na najlepszej wiedzy naukowej w danej dziedzinie”*.

Przeprowadzona ocena oddziaływania na obszar Natura 2000 musi spełnić te kryteria w momencie „udzielenia zezwolenia na realizację przedsięwzięcia” (np. pozwolenia na budowę). Dopuszczalne – i przewidziane w polskim prawie – jest rozkładanie oceny na dwa etapy (ocena na etapie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach + ponowna ocena w ramach postępowania w sprawie pozwolenia na budowę).

Jako przesłanki „nieodpowiedniej oceny” podnoszone były w szczególności:

- powierzchowny i wybiórczy charakter analiz,
- pominięcie analizy oddziaływania na niektóre elementy przyrody,
- nieustalenie, jakie dokładnie są przedmioty ochrony w obszarze (brak wyczerpującego zestawienia przedmiotów ochrony w raporcie),
- niespójności pomiędzy zidentyfikowanymi zagrożeniami a środkami minimalizacji,
- nieuprawnione proponowanie kompensacji przy braku rozważenia rozwiązań alternatywnych,
- pozostawienie nie zbadanych potencjalnych rozwiązań alternatywnych,
- brak precyzyjnego uzasadnienia, dlaczego konieczne wymogi interesu publicznego zostały uznane za nadrzędne wobec ważnego i ogólnoeuropejskiego interesu publicznego, jakim jest ochrona sieci Natura 2000,
- zalecenie w ocenie dalszych prac w celu dokładniejszego ustalenia oddziaływania (brak wniosków ostatecznych),
- oparcie wnioskowania na spostrzeżeniach o charakterze doraźnym,
- odłożenie na później doprecyzowania oddziaływań i określenia środków minimalizujących i kompensujących,
- wskazanie dopiero w ocenie sposobów unikania i minimalizacji oddziaływań (nie ujęcie ich jako integralnej części projektu podlegającego ocenie).

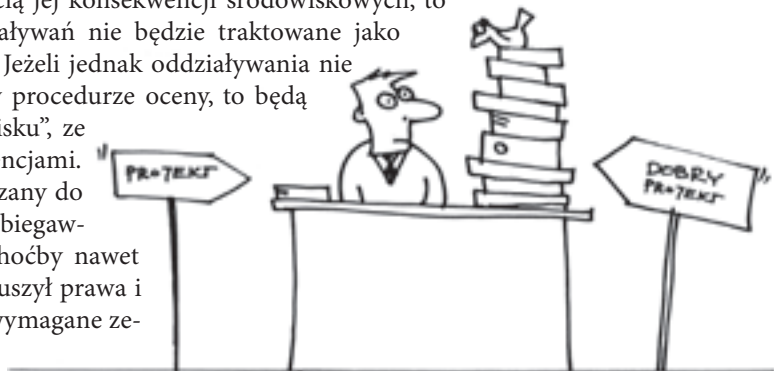
Dlaczego warto mieć dobry raport?

Zły, niekompletny, lub niekompetentny raport oddziaływania na Naturę 2000 to ogromne ryzyko dla inwestora – a także dla organu, który na jego podstawie zezwoli na realizację przedsięwzięcia.

Jeżeli przeprowadzona ocena oddziaływania na obszar Natura 2000 nie spełni wymogów „odpowiedniej oceny” o której mowa w art. 6(3) dyrektywy siedliskowej, to (zob. rozdział dot.

prawa europejskiego) jest to przesłanka stwierdzenia, w każdym czasie, nieważności decyzji wydanej na podstawie wadliwej oceny. Jeżeli przeprowadzona ocena nie spełni wymogów „odpowiedniej oceny” o której mowa w art. 6(3) dyrektywy siedliskowej, to pogorszenie, w wyniku realizacji przedsięwzięcia, stanu obszaru Natura 2000, będzie interpretowane również jako naruszenie przez Polskę art. 6(2) dyrektywy (por. rozdział dot. prawa europejskiego).

Jeżeli w raporcie prawidłowo przewidzi się niekorzystne oddziaływania, które mogą wystąpić, a następnie „zalegalizuje się” je prawidłowo wydaną decyzją, podjętą zgodnie z regułami i ze świadomością jej konsekwencji środowiskowych, to wystąpienie tych oddziaływań nie będzie traktowane jako „szkoda w środowisku”. Jeżeli jednak oddziaływania nie zostaną przewidziane w procedurze oceny, to będą one „szkodą w środowisku”, ze wszystkimi jej konsekwencjami. Inwestor będzie obowiązany do podjęcia działań zapobiegawczych i naprawczych, choćby nawet w żaden sposób nie naruszył prawa i choćby miał wszystkie wymagane zezwolenia.

Inwentaryzacja niezbędna do raportu

Raportu oddziaływania na Naturę 2000 nie da się w większości przypadków opracować tylko „na podstawie istniejących materiałów”. Choć lista przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 wynika ze Standardowego Formularza Danych, to sporządzający raport nie może liczyć, że służby ochrony przyrody dostarczą mu wystarczających danych o rozmieszczeniu tych gatunków i siedlisk w obszarze i o ich aktualnym stanie. Nie istnieje w Polsce, nawet w wyznaczonych obszarach Natura 2000, kompleksowa, powszechna i wiarygodna inwentaryzacja siedlisk przyrodniczych i gatunków Natura 2000 o takiej dokładności, by można ją wykorzystać jako główną podstawę oceny oddziaływania na obszar. Sporządzenie raportu wymaga praktycznie zawsze pójścia w teren, choćby dla weryfikacji i uszczegółowienia posiadanych informacji (a najczęściej po prostu dla wykonania – w obszarze oddziaływania inwestycji - inwentaryzacji o potrzebnej szczegółowości).

Istniejące materiały to:

1. Standardowe Formularze Danych – czyli podstawowa informacja, dla jakich gatunków lub siedlisk przyrodniczych wyznaczono obszar. Formularz taki należy uzyskać od regionalnych służb ochrony przyrody. Należy zwrócić uwagę na aktualność wersji¹. Formularz należy wykorzystać jako źródło wiedzy, z jakimi siedliskami i gatunkami możemy mieć do czynienia – tak, aby móc zaplanować właściwe metody i czas prac terenowych. Znacznym błędem obarczone są oszacowania powierzchni siedlisk w obszarze, a także pomocnicze elementy formularza, np. opis i listy zagrożeń. Z faktu, że określonego przedsięwzięcia nie ma na liście potencjalnych zagrożeń dla

¹ Formularze publikowane na stronach internetowych Ministerstwa Środowiska (przynajmniej od października 2007 r. do dnia publikacji niniejszej książki) nie są tożsame z tymi, które Polska przekazała Komisji Europejskiej i zawierają tyle błędów, że nie radzimy z nich korzystać.

obszaru, nie można wyprowadzać wniosku, że nie będzie ono znacząco negatywnie oddziaływać na obszar.

2. Inwentaryzacja siedlisk i gatunków Natura 2000 w Lasach Państwowych '2007: Pokrywa cały teren Lasów Państwowych w Polsce (należy pamiętać, że nie obejmuje terenów poza LP). Jest to cenny materiał do wykorzystania, ale nie zawsze wiarygodny i kompletny – wymaga krytycznego podejścia i brania pod uwagę silnego zróżnicowania jego jakości, często nawet w ramach tego samego nadleśnictwa. Zawiera niekiedy błędy interpretacyjne i luki, w tym niektóre o poważnym charakterze. Informacje o występowaniu siedliska naturalnego są zwykle wiarygodne, choć diagnoza typu siedliska już nie zawsze. Brak informacji o siedliskach i gatunkach nie powinien jednak być traktowany jako stwierdzenie ich niewystępowania w danym miejscu. Jakość materiału trzeba ocenić osobno dla każdego obszaru Natura 2000 i każdego nadleśnictwa. W niektórych RDLP i nadleśnictwach w 2008 r. dokonywano uzupełnień i poprawek w inwentaryzacji.
3. Tzw. „inwentaryzacja BULiGL”: Pokrywa tereny nieleśne na obszarach Natura 2000, które były rozważane latem 2007 r. (należy mieć na uwadze, że nie pokrywa niektórych fragmentów terenu, które ostatecznie znalazły się w granicach odpowiednich obszarów). W skali kraju jest to materiał o ograniczonym zastosowaniu: przyjęta metodyka i termin realizacji w zasadzie uniemożliwiła uzyskanie rzetelnych danych. Wiarygodne mogą być dane o dużych, wyraźnie odróżniających się fizjonomicznie elementach (jeziora, łąki), a także o niektórych pospolitych i łatwo zauważalnych gatunkach (bóbr), z reguły brak informacji o rzadszych, cenniejszych i trudniej rozpoznawalnych elementach przyrody. Informacje o występowaniu siedliska naturalnego są zwykle wiarygodne, choć diagnoza typu siedliska już nie zawsze. Brak informacji o siedliskach i gatunkach nie powinien jednak być traktowany jako stwierdzenie ich niewystępowania w danym miejscu. Jednak w niektórych obszarach BULiGL nawiązał współpracę z przyrodnikami posiadającymi dobrą wiedzę o obszarze i wiedza ta została uwzględniona w wynikach – w takich przypadkach materiał może być zaskakująco dobry i bardzo cenny. Jakość materiału trzeba ocenić osobno dla każdego obszaru Natura 2000. Dysponentem materiału jest Ministerstwo Środowiska.
4. Inwentaryzacje szczegółowe niektórych obszarów Natura 2000. Wykonane dla kilkunastu obszarów przy okazji prac nad opracowywaniem planów ochrony, dla kilkadziesiątu obszarów siedliskowych na Dolnym Śląsku i dla kilkunastu ostatnio tworzonych obszarów ptasich. Stanowią dość wiarygodny materiał, nie wolny jednak od pomyłek wynikłych z pośpiechu podczas realizacji wszystkich tych zadań, ponadto przyjęta skala (1:25000) powoduje że dla większości opracowań OoŚ materiał wymaga uszczegółowienia terenowego w skalach większych (1:10000, a nawet 1:5000).
5. Inwentaryzacje przyrodnicze gmin, dokumentacje i plany ochrony form ochrony przyrody, publikacje, inne źródła znajdujące się w posiadaniu administracji publicznej, jednostek naukowych itp.
6. Wyniki inwentaryzacji / monitoringu nietoperzy – dostępne głównie za pośrednictwem organizacji i jednostek naukowych prowadzących te badania – przede wszystkim należących do Porozumienia dla Ochrony Nietoperzy (dotyczy zwłaszcza obszarów Natura 2000 chroniących nietoperze).

Materiały powyższe muszą być uwzględnione i wykorzystane w raporcie. Zawarte w nich informacje o stwierdzeniu gatunku / siedliska przyrodniczego muszą być wzięte pod uwagę. Jednak brak lub niedostępność takich informacji nie może być podstawą stwierdzenia w raporcie niewystępowania gatunku / siedliska przyrodniczego.

Ocena oddziaływania na Naturę 2000 musi być oparta na rzetelnym i aktualnym rozpoznaniu stanu gatunków i siedlisk przyrodniczych, na które przedsięwzięcie może mieć wpływ. Nie można oprzeć się na stwierdzeniu, że „gatunków i siedlisk chronionych nie stwierdzono, gdyż po prostu ich nie szukano”. Zwykle niezbędna jest więc specjalna inwentaryzacja terenowa, obejmująca teren mieszczący się w zakresie potencjalnych oddziaływań przedsięwzięcia (por. lista typowych oddziaływań).

Czas na przygotowanie raportu

Niezależnie jak szybko pracuje autor raportu, czas na opracowanie raportu musi uwzględniać uwarunkowania fenologiczne. Terenowa inwentaryzacja lub wizja lokalna dotycząca konkretnego elementu przyrody musi być dokonana w okresie, kiedy ten element daje się obserwować. Aby uzyskać dobry raport, trzeba więc zapewnić odpowiedni czas na jego wykonanie – tj. obejmujący okres, w którym możliwa jest wizja terenowa. Dla przykładu:

Inwentaryzacja lub wizja lokalna dotycząca wymaga dysponowania co najmniej okresem ...
... ptaków lęgowych	kwiecień-czerwiec
... ptaków wędrownych	odpowiedni okres migracji ptaków (zwykle jesień + zima + wiosna)
... siedlisk przyrodniczych	Zwykle maj-wrzesień, jednak wyjątkowo dla niektórych typów siedlisk inne (np. 3260 rzeki włosienicznikowe – jesień)
... roślin	okresy wynikające z fenologii konkretnego gatunku i łatwości jego wyszukiwania, zwykle leżące w sezonie wegetacyjnym i dotyczące wiosny lub lata, np. dla sasanki otwartej kwiecień-maj, dla skalnicy torfowiskowej – sierpień
... płazów	marzec-maj
... bezkręgowców	krótkie, niekiedy 2-3 tygodniowe okresy wynikające z fenologii pojawów konkretnego gatunku; zwykle leżące w sezonie wiosenno-letnim
... ryb	okresy zależne od biologii konkretnego gatunku
... żółwia błotnego	czerwiec-lipiec
... miejsc rojenia i zimowania nietoperzy	sierpień-kwiecień (samo zimowanie: grudzień-luty)
... kolonii letnich i żerowisk nietoperzy	maj-sierpień

Czas przewidziany na prace terenowe musi brać pod uwagę terminy niezbędne do rozpoznania i badań gatunków będących przedmiotami ochrony na danym obszarze. Tego ograniczenia nie da się ominąć – nie można, nawet powołując się na „wyjątkowe okoliczności”, wymagać zrobienia inwentaryzacji ptaków lęgowych w sierpniu, bo tego po prostu nie da się zrobić.

Zakres przestrzenny inwentaryzacji powinien być dostosowany do oddziaływań, jakie mogą wystąpić – musi jednak uwzględniać także ewentualne oddziaływania pośrednie i skumulowane.

Najrzadszych gatunków może nie dać się znaleźć i zinwentaryzować, nawet jeżeli będziemy próbowali to zrobić we właściwym okresie roku. W praktyce, wiedząc że taki gatunek jest w danym obszarze przedmiotem ochrony, inwentaryzujemy i chronimy zasoby dogodnych dla niego potencjalnych siedlisk.

Aby dane, na których będzie oparta ocena, były wiarygodne, trzeba użyć powszechnie uznanych metod badawczych, umożliwiających interpretację wyników (unikając metodyk opracowywanych ad hoc na potrzeby konkretnego raportu). W składzie zespołu dokonującego oceny trzeba zapewnić udział odpowiednich specjalistów. Poza danymi, które będą pochodzić z inwentaryzacji terenowej w obszarze bezpośredniego oddziaływania przedsięwzięcia, potrzebna będzie zwykle szersza wiedza specjalistyczna o przedmiotach ochrony – o ich biologii i ekologii, trendach zmian, rozmieszczeniu, stanie zasobów polskich i europejskich itp. Nie wystarczy tu wiedza zaczerpnięta z popularnonaukowych opracowań.

Treść dobrego raportu

W ramach zakresu wymienionego w art. 66 Ustawy, dobry raport oddziaływania przedsięwzięcia na Naturę 2000 powinien zawierać w szczególności:

1. Zwięzły opis przedsięwzięcia, z wyraźnym określeniem jego celu i potrzeby, oraz ze wskazaniem i szczegółowym opisaniem tych elementów i aspektów, które mogą generować oddziaływania w fazie budowy, eksploatacji i likwidacji. Oczekiwane zajęcia / przekształcenie terenu. Opis oczekiwanych oddziaływań na stosunki wodne, powietrze, hałas itp. czynniki ogólnoośrodkowe. Opis oczekiwanych pośrednich skutków przedsięwzięcia, mogących mieć znaczenie dla obszarów Natura 2000 – np. miejsca pozyskania i drogi transportu surowców do budowy, wpływ przedsięwzięcia na procesy urbanizacyjne, skutki w zakresie wykorzystania sieci komunikacyjnej, wpływ na zachowania ludzi, korzystanie z przestrzeni itp. Rozważenie, z wpływami jakich innych przedsięwzięć może się kumulować efekt przedsięwzięcia. Ryzyko awarii i jej potencjalne skutki.
 2. Zwięzły opis obszaru Natura 2000, ze wskazaniem przedmiotów ochrony (można wykonać na podstawie dostępnych materiałów o obszarze²) oraz z opisem roli obszaru w całej sieci Natura 2000. Tu należy podać lokalizację przedsięwzięcia względem obszaru. Przyjmuje się że celem ochrony jest doprowadzenie przedmiotów ochrony do właściwego stanu – jeżeli tylko taka wiedza istnieje, to należy opisać, jakie działania ochronne będą do tego potrzebne.
 3. Opis i analizę – gatunek po gatunku, siedlisko po siedlisku – poszczególnych przedmiotów ochrony, zawierający zestawione w miarę możliwości informacje:
-
- 2 Obowiązkiem sporządzającego raport oddziaływania na obszar Natura 2000 jest zebranie aktualnych i precyzyjnych danych o przedmiotach ochrony w zasięgu potencjalnego oddziaływania, a nie inwentaryzacja całego obszaru. Komisja Europejska wytyka jednak brak precyzyjnych danych o zasobach ilościowych i stanie przedmiotów ochrony w obszarze jako częste uchybienie.

- a) Jakie są zasoby siedliska / gatunku w obszarze³? Co o nich wiadomo? Jaki jest stan przedmiotu ochrony (właściwy – nieodpowiedni – zły – nieznan) w obszarze i jakie kryteria i wskaźniki o tym świadczą? W przypadku gatunków – jakie siedliska wykorzystują? (wiedzę na ten temat można oprzeć na istniejących źródłach dotyczących obszaru);
 - b) Jak te zasoby i siedliska są rozmieszczone w obszarze? Jak są położone względem przedsięwzięcia? (wiedzę na temat zasobów w obszarze można oprzeć na istniejących źródłach, wiedza o zasobach w obszarze oddziaływania przedsięwzięcia powinna pochodzić z rozpoznania terenowego);
 - c) Jakich zmian dotyczących siedliska / gatunku należy się spodziewać w przypadku realizacji przedsięwzięcia? Uwzględnić wszystkie oddziaływania pośrednie i kumulację oddziaływań, opisać możliwość minimalizacji (jeżeli istnieje).
 - d) Odpowiedź na pytanie: *czy można wykluczyć, że te oddziaływania są znaczącym negatywnym oddziaływaniem na przedmiot ochrony?*
4. Ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na ogólne elementy integralności obszaru. Uwzględnić wszystkie oddziaływania pośrednie i kumulację oddziaływań, opisać możliwość minimalizacji (jeżeli istnieje). Uwzględnić tu oddziaływania przedsięwzięcia na powiązania obszaru Natura 2000 z obszarami sąsiednimi. Odpowiedź na pytanie: *czy można wykluczyć, że przedsięwzięcie będzie znacząco negatywnie oddziaływać na ogólną integralność obszaru lub spójność sieci Natura 2000?*
 5. Jeżeli na choć jedno z powyższych pytań padła odpowiedź „nie, nie można wykluczyć ...” – analizy kolejnych wariantów przedsięwzięcia zawierające informacje ujęte w punktach 1, 3, 4, aż do znalezienia wariantu, co do którego można wykluczyć znaczące negatywne oddziaływanie na obszar Natura 2000, albo aż do wyczerpania wszystkich racjonalnych możliwości wariantowania.
 6. Jeżeli żaden z wariantów nie jest wolny od znaczącego negatywnego oddziaływania na obszar Natura 2000, raport powinien kończyć się wnioskiem o odstąpienie od realizacji przedsięwzięcia (lub wyjątkowo, jeżeli przedsięwzięcie wynika z koniecznych przyczyn nadrzędnego interesu publicznego, propozycjami kompensacji).

Powyzsza lista nie jest spisem treści raportu – jest to lista tych elementów, których – jak wynika z dotychczasowych doświadczeń – najczęściej w raporcie brakuje.

Typowe oddziaływania, jakie muszą być rozważone

Poniżej zestawiono „typowe oddziaływania typowych przedsięwzięć”. Tabela wymienia najpospolitsze oddziaływania, jakie mogą wystąpić dla najczęściej spotykanych rodzajów przedsięwzięć. W raporcie oddziaływania na Naturę 2000 odpowiedniego rodzaju przedsięwzięcia konieczne jest na pewno rozważenie, czy istnieje ryzyko takich oddziaływań i czy mogą być one znaczące z punktu widzenia celów ochrony obszarów Natura 2000.

Tabela nie wyczerpuje wszystkich oddziaływań na Naturę 2000, jakie mogą wystąpić w przypadku konkretnego przedsięwzięcia. Tym bardziej tabela nie wyczerpuje wszystkich aspektów oddziaływań na środowisko ani na różnorodność biologiczną. Tabela nie przesądza, że wymienione w niej oddziaływania muszą w każdym przypadku wystąpić. Wszystkie te zagadnienia muszą być przedmiotem indywidualnej analizy.

3 Należy z ostrożnością podchodzić do danych o procentowym udziale siedlisk przyrodniczych w powierzchni obszaru, jakie są wpisane w Standardowych Formularzach Danych. W starszych formularzach dane te są obciążone bardzo dużym błędem.

Rodzaj przedsięwzięcia	Typowe oddziaływania wymagające rozważenia
<p>Urbanizacja Np. wskazanie rozwoju zabudowy jako kierunku zagospodarowania przestrzennego, ustalenie przeznaczenia do zabudowy w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, decyzja lokalizacyjna, decyzja odrolniająca</p>	<ul style="list-style-type: none"> - bezpośrednie zniszczenie lub uszczuplenie siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków (w przypadku lokalizacji w siedlisku lub bezpośrednio przy nim), - fragmentacja siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków, - zmiana sposobu wykorzystania przestrzeni przez zwierzęta (np. uszczuplenie żerowiska ptaków, nietoperzy ...), - bariera na szlaku wędrówek zwierząt (dotyczy także np. przerwania szlaku przelotu nietoperzy, poprzez wycięcie krzewów, wzdłuż których latają np. podkowce), - zwiększona penetracja ludzka, także w okolicy (oddziaływanie na gatunki antropofobne, płoszenie gatunków – także jako oddziaływanie na siedliska przyrodnicze, o ile są to ich gatunki typowe), - synantropizacja, ekspansja związanych z człowiekiem obcych gatunków (pogorszenie stanu siedlisk przyrodniczych), - eutrofizacja obszaru (nadmierne wzbogacanie w pierwiastki biogenne, jak azot, fosfor, potas) poprzez ścieki przydomowe, nielegalne wysypiska, uprawę ogrodów przydomowych, - wykopy: oddziaływanie na warunki wodne terenów przyległych, - pobór wody i odprowadzenie ścieków z terenu przyszłej zabudowy (zob.), - dojazd do zabudowy (zob.), - konieczność ew. wycinki drzew i krzewów (zob.), - oddziaływanie łączne z innymi przypadkami urbanizacji w tym obszarze, w tym ewentualność zainicjowania i stymulowania zabudowy terenów dotychczas nie zabudowanych, wpisywanie się w ogólny trend urbanizacji.

<p>Budowa drogi Niezależnie od rangi drogi – od drogi leśnej do autostrady</p>	<ul style="list-style-type: none"> – bezpośrednio zniszczenie lub uszczuplenie siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków (w przypadku lokalizacji w siedlisku lub bezpośrednio przy nim), – fragmentacja siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków, – zmiana sposobu wykorzystania przestrzeni przez zwierzęta (np. uszczuplenie żerowiska ptaków, nietoperzy ...), – zniszczenie lub naruszenie siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków przez prace budowlane (plac budowy, drogi dojazdowe do budowy), – bariera na szlaku wędrówek zwierząt (w tym płazów, dużych ssaków, nietoperzy – każda z grup ma osobną specyfikę i wymaga osobnej analizy), – synantropizacja, rozprzestrzenianie się obcych ekologicznie i geograficznie gatunków wzdłuż drogi (pogorszenie stanu siedlisk przyrodniczych), – śmiertelność zwierząt na drodze (także drobnych – nietoperze, płazy, owady) – tu trzeba się spodziewać zaskakujących na pozór oddziaływań: np. sadzenie wzdłuż dróg pasów krzewów lub oświetlenie drogi lampami o spektrum świetlnym zawierającym promieniowanie UV przyciągające owady, na które polują nietoperze, może potęgować to zagrożenie, – bariera dla zwierząt, fragmentacja przestrzeni wykorzystywanej przez zwierzęta, niekiedy odcięcie od łąkowisk (płazy!), – wykopy i nasypy: zmiana warunków wodnych, przesuszenie terenów sąsiadujących, zmiana warunków przepływu wysokich wód, – wpływ wód odprowadzanych z drogi na naturalne akweny i siedliska hydrogeniczne (zasolenie, ewentualność skażenia), – wzrost penetracji terenu (ułatwienie dojazdu), – stymulowanie procesów urbanizacyjnych (zob.), – konieczność ew. wycinki drzew i krzewów (zob.), – zmiana dostępności terenu (ułatwienie / utrudnienie dojazdu w poszczególne miejsca, może skutkować zmianą sposobu lub intensywności wykorzystania terenu), – zmiana modelu wykorzystania całego układu drogowego, ew. zmiana wyborów kierowców i w konsekwencji zmiana obciążenia ruchem, – oddziaływanie łączne z innymi drogami, procesami urbanizacji, innymi inwestycjami.
---	--

Modernizacja drogi	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost barierowego oddziaływania drogi wskutek wzrostu ruchu, - wzrost śmiertelności zwierząt wskutek wzrostu ruchu, - zniszczenie lub naruszenie siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków przez prace budowlane (plac budowy, drogi dojazdowe do budowy), - w przypadku budowy / modyfikacji systemu odwodnienia oddziaływanie na wody jak w przypadku nowej drogi, - wzrost penetracji terenu przez turystów (ułatwienie dojazdu), - stymulowanie procesów urbanizacyjnych (zob.), - konieczność ew. wycinki drzew i krzewów (zob.), - zmiana dostępności terenu (ułatwienie / utrudnienie dojazdu w poszczególne miejsca, może skutkować zmianą sposobu lub intensywności wykorzystania terenu), - oddziaływanie łączne z innymi drogami, zmiana modelu wykorzystania całego układu drogowego, ew. zmiana wyborów kierowców i w konsekwencji zmiana obciążenia ruchem.
Most	<ul style="list-style-type: none"> - bezpośrednie zniszczenie lub uszczuplenie siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków (w przypadku lokalizacji w siedlisku lub bezpośrednio przy nim), - bariera w korytarzu ekologicznym biegnącym wzdłuż rzeki, - lokalne przekształcenia koryta rzeki (w tym. m.in. zanik piaszczystych łach w wyniku zmiany nurtu), - płoszenie ryb migrujących rzeką (typowe gatunki siedliska przyrodniczego), efekt barierowy wobec populacji ryb, - zmaczenie i zamulenie wód rzeki w fazie budowy (wpływ na biotopy ryb), - likwidacja schronień nietoperzy – w wypadku remontu lub modernizacji starego mostu, - oddziaływania drogi związanej z mostem (zob.).
Kanalizacja	<ul style="list-style-type: none"> - bezpośrednie zniszczenie lub uszczuplenie siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków (w przypadku lokalizacji wykopów w siedlisku lub bezpośrednio przy nim), - transfer wody między zlewniami lokalnymi (bilans wody), - zagrożenie w przypadku ewentualnych nieszczelności lub awarii, - wpływ powiązanej oczyszczalni ścieków oraz odprowadzenia ścieków (zob.).

<p>Odprowadzenie ścieków, oczyszczalnia ścieków</p>	<ul style="list-style-type: none"> - bezpośrednie zniszczenie lub uszczuplenie siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków (w przypadku lokalizacji wykopów w siedlisku lub bezpośrednio przy nim), - powiązana sieć kanalizacyjna lub inny sposób dostarczania ścieków (zob.); transfer wody między zlewniami lokalnymi (bilans wody), - wpływ na reżim wodny odbiornika ścieków (praca przy stanach naturalnie niskich i naturalnie wysokich), - eutrofizacja odbiornika ścieków (oczyszczanie ścieków nie usuwa z nich wszystkich biogenów), także w przypadkach skrajnych stanów jego wód, - wpływ na ichtiofaunę odbiornika (wpływ na typowe gatunki siedliska przyrodniczego), - zagrożenie w przypadku ewentualnych nieszczelności lub awarii.
<p>Pobór wody (także do nawodnień rolniczych)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - bilans wody (zabranie wody ekosystemom hydrogenicznym, zabranie wody niezbędnej dla funkcjonowania populacji gatunków, wpływ na stan hydrogenicznym siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków wodnych), - oddziaływanie łączne z innymi poborami wody.
<p>Budowa zbiornika wodnego, zastawki, jazu; mała elektrownia wodna, odbudowa zniszczonego piętrzenia itp.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - bariera dla wędrówek ryb i innych organizmów wodnych (w tym typowych gatunków siedliska przyrodniczego), - zniszczenie lokalnego siedliska ryb, ważek, ptaków związanych z nurtem ciekłu, - „fragmentacja” populacji ryb, nawet gatunków uważanych za osiadłe – ryzyko ograniczenia różnorodności genetycznej subpopulacji i załamania inbredowego, - zanik żerowiska lub pojnika nietoperzy, poprzez zastąpienie ciekłu z otwartym lustrem wody przez zbiornik o lustrze przykrytym rzęsą lub inną roślinnością - bezpośrednie zniszczenie lub uszczuplenie siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków przez samą budowlę, - zniszczenia siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków wskutek zalania (konstrukcyjnie dogodne do lokalizowania zbiorników wodnych są często tereny zajęte przez cenne przyrodniczo ekosystemy bagienne lub łęgowe!), - wpływ na reżim wód ciekłu poniżej (wyrównywanie przepływu, utrata ważnych dla różnorodności biologicznej stanów wysokich i niskich), możliwość utraty przepływu nienaruszalnego poniżej zbiornika, - wpływ na transport osadów, a w konsekwencji np. na tworzenie się łąch i odsypów poniżej, - wpływ na transport osadów, a w konsekwencji np. na tworzenie się łąch i odsypów poniżej - zniszczenie „rzecznego” siedliska przyrodniczego w wyniku przekształcenia w zbiornik zaporowy (lokalna utrata typowych cech siedliska i typowych gatunków), - wzrost penetracji terenu, np. dojazd do powstałego zbiornika, wykorzystywanie jako punkty czerpania wody, miejsce rekreacji), - oddziaływanie łączne z innymi piętrzeniami i przegrodami na ciekłu.

Regulacja cieków, remont lub konserwacja (odmulenie) rowu melioracyjnego	<ul style="list-style-type: none"> - trwale pogorszenie jakości przyrodniczej rzecznoego siedliska przyrodniczego lub siedliska gatunków żyjących w rzece (kryteria hydromorfologiczne, ubytek elementów struktury ważnych dla różnorodności biologicznej siedliska), - okresowe zamulenie lub inne zaburzenie siedliska w wyniku prac, - bezpośrednie niszczenie roślinności wodnej, - niszczenie gatunków żyjących w mule lub na dnie (larwy minogów, tarliska ryb), - zaburzenie tarła ryb, migracji ryb i innych organizmów wodnych - przypadku niewłaściwego terminu prac, - zniszczenia lub zaburzenia siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków na brzegach (np. ziołorośla nadrzeczne, łągi, kamieńce nadrzeczne) – bezpośrednie niszczenie, wygniatanie, zasypywanie runa odkładanym materiałem, inne zmiany struktury, zawlekanie obcych gatunków, - wpływ na poziom wód gruntowych obok i powyżej (ułatwienie odpływu wód) – wpływ na sąsiednie siedliska hydrogeniczne.
Ferma wiatrowa	<ul style="list-style-type: none"> - śmiertelność ptaków i nietoperzy w wyniku zderzeń, - wymuszenie zmiany tras wędrówek i przelotów ptaków, - uszczuplenie żerowisk ptaków w wyniku ich odstraszenia, - wymuszenie zmiany sposobu wykorzystania przestrzeni przez nietoperze, - bezpośrednie zniszczenie lub uszczuplenie siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków przez samą budowlę, - oddziaływanie łączne z innymi istniejącymi lub planowanymi wiatrakami.
Ferma norek	<ul style="list-style-type: none"> - bezpośrednie zniszczenie lub uszczuplenie siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków przez samą budowlę obiektu, ogólne oddziaływanie związane z urbanizacją (zob.), - ryzyko ucieczek norek i zasilania lokalnej populacji inwazyjnego gatunku obcego (oddziaływanie na ptaki, płazy), - zagospodarowanie odchodów norek, ryzyko zanieczyszczenia lub eutrofizacji siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków, - dojazd do obiektu (zob.).

Infrastruktura turystyczna	<ul style="list-style-type: none"> - bezpośrednie zniszczenie lub uszczuplenie siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków przez samą budowę obiektu, - zmiana rozkładu ruchu turystycznego, zwiększenie presji turystyki (zjawisko to może zachodzić także w dużej odległości od samych elementów infrastruktury!), - możliwość wystąpienia nieplanowanych zjawisk w otoczeniu wskutek udostępnienia przestrzeni (quady, cross, „dzikie” wspinaczki) - zmiana sposobu wykorzystania przestrzeni przez zwierzęta w wyniku ich płoszenia i niepokojenia przez turystów, pogorszenie jakości siedliska zwierząt, - wydeptywanie siedlisk przyrodniczych, - zaśmiecenie, zanieczyszczenie, eutrofizacja, - zawlekanie gatunków obcych, synantropizacja zwierząt, - konieczność poboru wody i odprowadzenia ścieków, - oddziaływania łączne na tle ogólnego rozwoju turystyki i w powiązaniu z innymi elementami infrastruktury turystycznej.
Eksploatacja surowców mineralnych	<ul style="list-style-type: none"> - bezpośrednie zniszczenie lub uszczuplenie siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków, - fragmentacja siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków, - zmiana sposobu wykorzystania przestrzeni przez zwierzęta w wyniku ich odstraszenia (np. uszczuplenie żerowiska ptaków, nietoperzy ...), - bariera na szlaku wędrówek zwierząt, - wpływ na poziom wód gruntowych (lej depresyjny) i w konsekwencji na wszystkie ekosystemy hydrogeniczne, - konieczność rozbudowy lub przebudowy systemu dróg - dojazd do kopalni i wywóz pozyskanego surowca (zob.), - ruch drogowy generowany przez funkcjonowanie kopalni, - wzrost zapylenia w otoczeniu i jego oddziaływanie (zależny od rodzaju skały, sposobu pozyskania, układu orogenicznego), - oddziaływanie hałasu, szczególnie podczas strzelań rozszczepkowych.
Wycinka drzew i krzewów	<ul style="list-style-type: none"> - bezpośrednie zniszczenie siedliska gatunków żyjących w drzewach (np. chrząszcze ksylobiontyczne – pachnica dębowa), - zmiana struktury krajobrazu i w konsekwencji sposobu wykorzystywania przestrzeni przez gatunki (np. ptaki, nietoperze – w tym przerwanie tras przelotu nietoperzy na żerowiska), - oddziaływanie łączne, wpisywanie się w ogólny trend usuwania zakrzewień i zakrzewień.
Zalesienie	<ul style="list-style-type: none"> - bezpośrednie zniszczenie lub uszczuplenie nieleśnych siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków przez ich zalesienie, - ograniczenie żerowisk gatunków, - zmiana struktury krajobrazu wymuszająca zmianę sposobu wykorzystywania przestrzeni przez ptaki, nietoperze, - oddziaływanie łączne – wpisywanie się w trend zmian struktury krajobrazu.

Remont, modernizacja, docieplanie budynku	<ul style="list-style-type: none"> - bezpośrednio zamurowywanie nietoperzy lub ptaków (np. w trakcie ocieplania bloków), - utrata miejsc gnieźdzenia się ptaków, - niepokojenie nietoperzy lub ptaków w okresach wrażliwych (zimowanie, porody i wychów młodych, rojenie), - wypłoszenie nietoperzy w wyniku prac (w tym opuszczenie kolonii rozrodczej przez osobniki dorosłe, z pozostawieniem młodych), - zamknięcie wylotów wykorzystywanych przez nietoperze, - pogorszenie warunków termicznych, wilgotnościowych lub świetlnych schronienia nietoperzy, - zatrucie nietoperzy środkami chemicznymi, - nocne oświetlenie z zewnątrz wylotów nietoperzy (zwłaszcza w przypadku nocków dużych prowadzi zwykle do opuszczenia przez nie letniego schronienia), - uniemożliwienie dalszego korzystania przez nietoperze z danego schronienia, poprzez zmianę sposobu użytkowania pomieszczenia.
--	--

Różnice między „raportem oddziaływania na Naturę 2000”, a „raportami oddziaływania na środowisko” do jakich przywykliśmy.

Zazwyczaj ogólna analiza oddziaływań na środowisko i analiza oddziaływań na Naturę 2000 jest dokonywana w jednym opracowaniu. Jednak raport oddziaływania na środowisko zrobiony „tak jak dawniej” nie będzie prawidłowym raportem oddziaływania na Naturę 2000.

Po pierwsze, raport musi zawierać pełną i konkretną analizę oddziaływania na przedmioty ochrony, integralność obszaru Natura 2000 i spójność sieci Natura 2000 (por. rozdział 5). Wnioskowanie nie może opierać się na ogólnych stwierdzeniach, że „nie będzie wpływu na florę i faunę” – ale musi konkretnie analizować i uzasadniać możliwe oddziaływania lub ich brak w stosunku do poszczególnych przedmiotów ochrony - gatunek po gatunku i siedlisko po siedlisku. Po drugie, raport musi brać pod uwagę odrębność schematu „oceny oddziaływania na Naturę 2000” od schematu „ogólnej oceny oddziaływania na środowisko”. Poniżej zwracamy uwagę na kilka zagadnień, które – jak wynika z praktycznych doświadczeń – sprawiają najwięcej trudności inwestorom i urzędnikom i są powodem praktycznych błędów.

Ocena oddziaływania na Naturę 2000 ma specyficzny, odrębny od „oceny ogólnośrodowiskowej” algorytm wnioskowania. Procedura typowej, dobrze przeprowadzonej oceny oddziaływania na środowisko prowadzi m.in. do wyboru najlepszego wariantu przedsięwzięcia, z uwzględnieniem wszechstronnych aspektów środowiskowych na równi z aspektami funkcjonalnymi, ekonomicznymi i społecznymi. Zwykle przeprowadza się to metodą wielokryterialnego porównania różnych wariantów inwestycji.

Procedura oceny oddziaływania na obszar Natura 2000 nie jest procedurą wielokryterialnego wyboru najlepszego wariantu, tylko algorytmiczną procedurą orzekania o dopuszczalności lub niedopuszczalności przedsięwzięcia. Np. analizując pięć wariantów przedsięwzięcia, przeprowadza się faktycznie pięciokrotną „ocenę oddziaływania na obszar Natura 2000”, orzekając o dopuszczalności każdego z tych pięciu wariantów. Zgodnie z procedurą oceny oddziaływania na obszar Natura 2000, inwestycja (wariant przedsięwzięcia) jest dopuszczalna wówczas, gdy nie wywiera istotnego negatywnego wpływu na obszar Natura 2000, lub wyjątkowo może być dopuszczona gdy taki wpływ wywiera, ale nie ma rozwiązań alternatywnych, konieczność realizacji inwestycji wynika z koniecznego imperatywu nadrzędnego

interesu publicznego i zapewni się dokonanie adekwatnej kompensacji przyrodniczej powodowanych strat w integralności obszaru Natura 2000 i ogólnej spójności sieci. **W przypadku istotnego negatywnego oddziaływania na obszar Natura 2000 niedopuszczalny będzie wariant, wobec którego istnieją rozwiązania alternatywne.**

Jeżeli zbada się kilka różnych wariantów przedsięwzięcia, z których wszystkie są w miarę rozsądne pod względem funkcjonalnym oraz pod względem „ogólnego oddziaływania na środowisko”, a okaże się że niektóre z nich nie będą wywierać istotnego negatywnego wpływu na obszar Natura 2000, a inne taki wpływ będą wywierać, to żaden wariant wywierający istotny negatywny wpływ na obszar Natura 2000 nie może być dopuszczony do realizacji – ponieważ istnieją wobec niego „rozwiązania alternatywne”, a ta przesłanka bezwzględnie wyklucza zezwolenie na realizację inwestycji. Możliwa – choć mało prawdopodobna – jest nawet sytuacja, w której wariant „wielokryterialnie najlepszy”, albo nawet „najkorzystniejszy dla środowiska” (lecz środowiska poza obszarem Natura 2000) będzie musiał być odrzucony w wyniku procedury oceny oddziaływania na obszar Natura 2000.

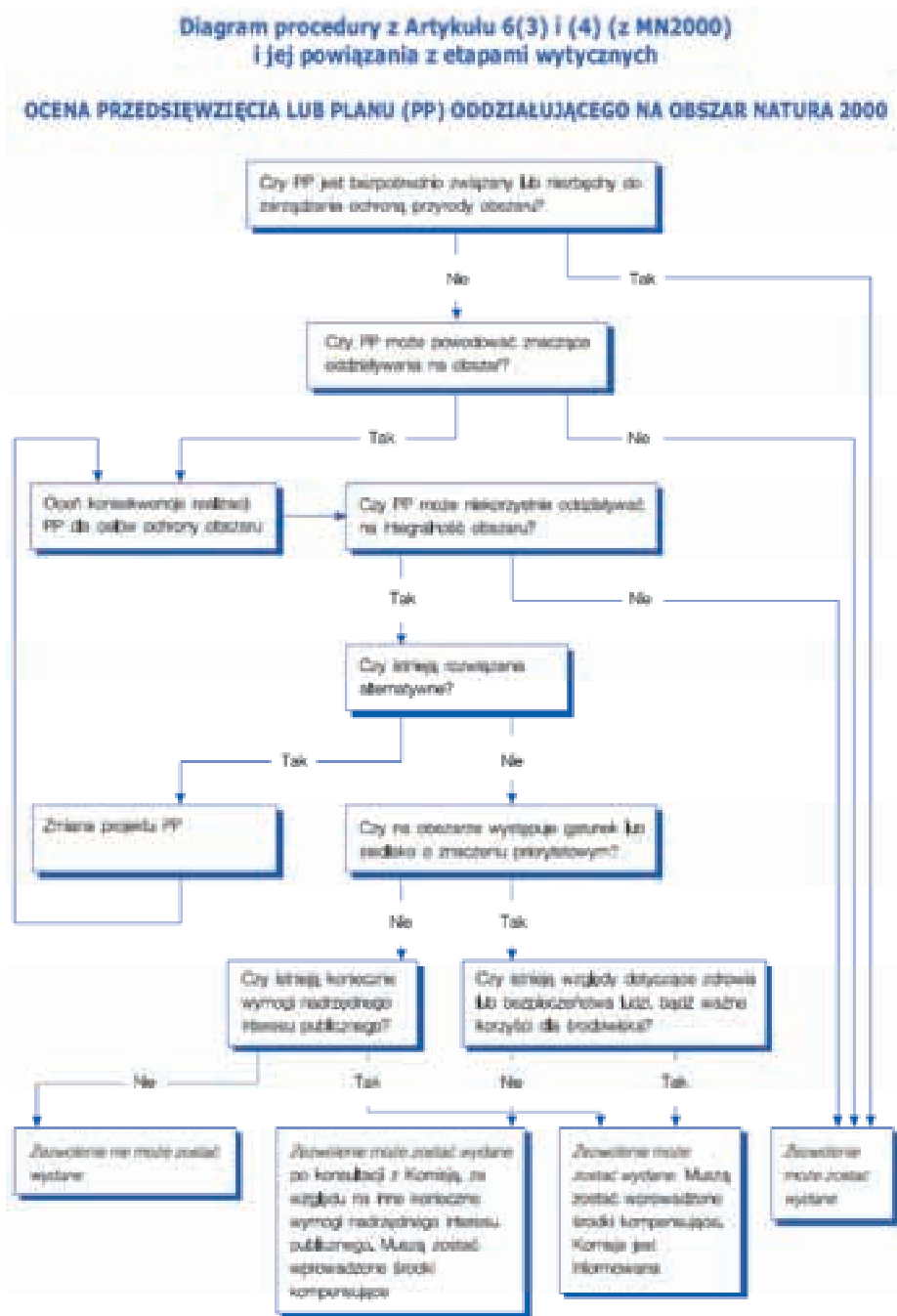
Rozwiązaniami alternatywnymi nie są rozwiązania, które istotnie obniżałyby użyteczność przedsięwzięcia, albo byłyby zupełnie nieracjonalne pod względem funkcjonalnym lub ogólnoekologicznym. Jednak, zgodnie z orzecznictwem ETS, za rozwiązania alternatywne należy uważać także te warianty, których realizacja wiąże się z „pewnymi trudnościami” (np. większymi kosztami, dłuższym czasem realizacji inwestycji, pewnymi konfliktami społecznymi lub trudnościami organizacyjnymi).

Ustalenie lokalizacji przedsięwzięcia przed przeprowadzeniem oceny oddziaływania na Naturę 2000 nie może być podniesione jako dowód „braku rozwiązań alternatywnych”. Poszukiwanie rozwiązań alternatywnych dotyczy zawsze sposobów realizacji „koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego”, a nie „zaspokajania interesów inwestora” i nie jest ograniczone możliwościami ani zamiarami konkretnego inwestora.

Jeżeli zbada się kilka różnych wariantów przedsięwzięcia i okaże się, że wszystkie one wywierają istotny negatywny wpływ na obszar Natura 2000, to nie jest to jeszcze równoznaczne z wykazaniem braku rozwiązań alternatywnych. Aby wykazać brak rozwiązań alternatywnych, trzeba wykazać, że nie da się wymyślić innych wariantów lokalizacji i realizacji inwestycji, które mogłyby umożliwić uniknięcie negatywnego wpływu.

Procedura EIA pozostawia „pole do decyzji”, tj. możliwość wyboru między wariantami. Procedura „oceny oddziaływania na Naturę 2000” nie pozostawia pola wyboru, ale na podstawie kolejnych kroków wniosku prowadzi do formalnej decyzji TAK/NIE o dopuszczalności inwestycji / jej poszczególnych wariantów. Ponieważ te dwie procedury są zwykle realizowane w ramach jednego postępowania, zasadne jest by po wstępnej analizie wielokryterialnej zbadać dopuszczalność poszczególnych wariantów w świetle „oceny oddziaływania na obszar Natura 2000”. Nie ma sensu, by prowadzić dalej pogłębioną analizę oddziaływania na środowisko (ani projektować kompensacje) dla wariantów, które muszą być zdyskwalifikowane przez „oddziaływanie na obszar Natura 2000”.

Schemat procedury wnioskowania w ocenie oddziaływania na obszar Natura 2000 przedstawia rysunek:

Źródło: Ocena planów i przedsięwzięć znacząco oddziałujących na obszary Natura 2000. Wytyczne metodyczne dotyczące przepisów artykułu 6(3) i 6(4) Dyrektywy Siedliskowej 92/43/EWG. Komisja Europejska 2002. Tłumaczenie polskie: WWF Polska, 2005

Ocena oddziaływania na Naturę 2000 jest dokonywana „...z punktu widzenia celów ochrony obszaru”. Z jednej strony oznacza to, że przedmiotem analizy nie jest cała przyroda obszaru, a tylko te jej elementy, dla których ochrony obszar wyznaczono. W ocenie oddziaływania na Naturę 2000 bierze się więc pod uwagę te siedliska przyrodnicze i gatunki, które w SDF obszaru są wymienione z oceną A, B lub C. Pomija się elementy z oceną D. Pomija się ptaki i ich siedliska w obszarze siedliskowym, a siedliska przyrodnicze i siedliska zwierząt innych niż ptaki w obszarze ptasim. Uwzględnia się oddziaływanie na:

- siedliska przyrodnicze,
- populacje gatunków i ich siedliska,
- tzw. integralność obszaru Natura 2000 (spójność czynników strukturalnych i funkcjonalnych warunkujących zrównoważone trwanie populacji gatunków i siedlisk przyrodniczych, dla ochrony których zaprojektowano lub wyznaczono obszar Natura 2000),
- powiązania obszaru Natura 2000 z obszarami sąsiednimi (np. korytarze ekologiczne łączące obszary Natura 2000).

Z drugiej strony oznacza to, że punktem odniesienia nie jest tylko stan dzisiejszy, ale „cel ochrony”. Stworzenie przeszkód dla przyszłego doprowadzenia przedmiotu ochrony do właściwego stanu jest negatywnym oddziaływaniem – nawet jeżeli nie pogarsza stanu tego elementu przyrody w stosunku do stanu dzisiejszego.

Ocena oddziaływania na Naturę 2000 jest dokonywana także „... w powiązaniu z innymi przedsięwzięciami”. Wprowadzie również „ogólna” ocena oddziaływania na środowisko powinna uwzględniać oddziaływania skumulowane, ale przy ocenie oddziaływania na Naturę 2000 jest to szczególnie ważne. Należy uwzględnić również kumulację przedsięwzięcia z przedsięwzięciami zupełnie innej natury i realizowanymi przez zupełnie innych inwestorów, o ile tylko są realizowane lub planowane. Jednym z rezultatów tej zasady jest, że złe („nieoszczędne” wobec środowiska) zaprojektowanie jednego przedsięwzięcia może zablokować możliwość realizacji innych inwestycji (oddziaływanie skumulowane z pierwszym przedsięwzięciem stanie się znaczące). Trzeba się też liczyć z „niesprawiedliwością społeczną” – można nie dostać zezwolenia na budowę takiego samego domu, na jaki wcześniej pozwolono sąsiadowi (pod uwagę brane będzie skumulowane oddziaływanie dwóch domów).

Ocena oddziaływania na Naturę 2000 obowiązuje nie tylko dla przedsięwzięć w obszarze Natura 2000. Ocenie – i związanemu z nią „algorytmowi orzekania o dopuszczalności” – podlegają nie tylko przedsięwzięcia zlokalizowane w granicach obszaru Natura 2000, ale i poza nim, jeżeli oddziałują na obszar choćby w sposób pośredni i odległy.

Zasada przezorności (patrz wyżej). W przypadku ocen oddziaływania na Naturę 2000, musi być w całej rozciągłości zastosowana. Jest to nie tylko ogólna wytyczna, ale konkretny obowiązek wynikający z konkretnych przepisów prawa polskiego i europejskiego (zob. poprzednie rozdziały). Aby zezwolić na realizację przedsięwzięcia, organ musi upewnić się, że nie spowoduje ono znaczącego negatywnego oddziaływania na Naturę 2000. Aby odmówić takiej zgody, wystarczy że pozostają nie dające się racjonalnie rozwiązać wątpliwości co do możliwości wystąpienia takiego oddziaływania.

Znaczenie słowa „znaczące”

Kluczowe znaczenie w procesie oceny oddziaływania na Naturę 2000 ma uznanie konkretnego oddziaływania za „znaczące” lub „nieznaczące”. Nie ma i nie może być sztywnych progów, na przykład procentowych, które określałyby gdzie leży granica między nimi. Jednak:

1. Za nieznaczące można uznać zmiany, które potencjalnie nie dadzą się wyróżnić z tła naturalnych fluktuacji.
2. Za nieznaczące można uznać negatywne zmiany, które same naprawią się w krótkim czasie (orientacyjnie: nie dłuższym niż 5 lat) w wyniku działania spontanicznych procesów ekologicznych. To musi być jednak dokładnie uzasadnione, nie można opierać się tylko na a'priorycznym założeniu, że przyroda ma zdolności samonaprawcze i adaptacyjne.
3. Znaczenie oddziaływania należy rozpatrywać w kontekście „właściwego stanu ochrony” gatunku / siedliska przyrodniczego w danym obszarze Natura 2000”. Stan ochrony gatunku lub siedliska przyrodniczego w obszarze opisany jest konkretnymi parametrami i wskaźnikami (stosowanymi także w monitoringu przyrodniczym), odnoszącymi się m.in. do liczebności gatunku, parametrów jego populacji, areálu siedliska, rozmieszczenia gatunku lub siedliska w obszarze, parametrów struktury siedliska, procesów ekologicznych typowych dla siedliska, typowych gatunków siedliska, perspektyw zachowania na przyszłość.

W przypadku gatunku / siedliska, który w danym obszarze jest we właściwym stanie ochrony – na pewno znaczące jest każde oddziaływanie, które (samo lub łącznie z innymi oddziaływaniami) wytrąciłoby jakikolwiek parametr lub wskaźnik jego stanu ochrony z zakresu „właściwego”.

W przypadku gatunku / siedliska, który w danym obszarze jest w nieodpowiednim lub złym stanie ochrony – na pewno znaczące jest każde oddziaływanie, które (samo lub łącznie z innymi oddziaływaniami) wytrąciłoby jakikolwiek parametr jego stanu ochrony z zakresu „właściwego”, oraz każde oddziaływanie, które w jakikolwiek sposób pogłębiłoby lub utrwaliłoby „niewłaściwość” jakiegokolwiek parametru, który jest w zakresie „niewłaściwym lub „złym”.

W przypadku gatunku / siedliska, który w danym obszarze jest w nieznanym stanie ochrony – patrz zasada przeczności.

4. Nie można automatycznie zakładać, że oddziaływanie, które wymusiłoby tylko „przemieszczenie się” gatunków zwierząt, nie powodując ich śmiertelności, jest nieznaczące. Zwierzęta wykorzystują określone siedliska i trasy migracji dlatego, że te siedliska i trasy są dla nich optymalne. Wymuszenie zmiany tych siedlisk i tras jest zwykle wymuszeniem zmiany z siedlisk i tras „optymalnych” na „mniej optymalne” – nawet jeżeli nie wiemy dokładnie, jakie czynniki o tym decydują. W dłuższej perspektywie może to skutkować zmianą przeżywalności, sukcesu lęgowego itp., a nawet mała zmiana tych parametrów może w dłuższym czasie mieć skutki dla całej populacji.
5. Dla oceny, czy oddziaływanie jest znaczące, czy też nie, ma znaczenie ogólny stan ochrony i trendy zasobów danego gatunku lub siedliska w obszarze Natura 2000, regionie i kraju. Jeżeli dany gatunek/siedlisko w obszarze, regionie i kraju wykazuje trend wzrostu zasobów, to nieznaczne uszczuplenie zasobów przez konkretną inwestycję nie musi być znaczące. Ale takie samo procentowe uszczuplenie zasobów może być znaczące, gdy wpisuje się w negatywny trend ogólny gatunku / siedliska.
6. Nawet niewielki powierzchniowo ubytek siedliska może być znaczący, jeżeli będzie dotyczył miejsca kluczowego dla zasobów siedliska – np. miejsca stanowiącego „hot spot” lokalnej różnorodności biologicznej, miejsce występowania kluczowego gatunku typowego dla siedliska, płat rzadkiego podtypu siedliska, miejsce kluczowe funkcjonalnie.

7. Pomocniczo można wykorzystać kryteria szkody w środowisku, określone rozporządzeniem Ministra Środowiska z 30 kwietnia 2007 r. Każde oddziaływanie, które zgodnie z tymi kryteriami byłoby „szkodą w środowisku”, powinno być uznane za „znaczące” oddziaływanie. W przypadku analizy oddziaływania na obszar Natura 2000, skutki należy odnosić nie tylko do terenu gminy, ale również do konkretnego obszaru Natura 2000.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z 30 kwietnia 2008 r., kryterium oceny wystąpienia szkody w środowisku w gatunku chronionym jest zmiana lub zmiany powodujące jeden lub więcej z następujących mierzalnych skutków:

- 1) zniszczenie lub uszkodzenie siedliska gatunku chronionego;
- 2) pogorszenie stanu lub funkcji populacji gatunku chronionego na terenie gminy lub województwa, kraju, regionu biogeograficznego lub Wspólnoty Europejskiej, polegające w szczególności na:
 - a) zmniejszeniu liczebności populacji gatunku chronionego, zmniejszeniu jej zagęszczenia lub zmniejszeniu zajmowanej przez nią powierzchni lub
 - b) pogorszeniu możliwości rozmnażania się populacji gatunku chronionego, jej rozprzestrzeniania się lub pogorszeniu innych funkcji życiowych, lub
 - c) zwiększeniu śmiertelności, lub
 - d) ograniczeniu możliwości kontaktu populacji gatunku chronionego z populacjami sąsiednimi;
- 3) zmniejszenie powierzchni lub pogorszenie użyteczności dla gatunku chronionego zasobów jego siedliska na terenie gminy lub województwa, kraju, regionu biogeograficznego lub Wspólnoty Europejskiej;
- 4) pogorszenie możliwości ochrony gatunku chronionego, w tym możliwości uzyskania właściwego stanu jego ochrony.

Kryterium oceny wystąpienia szkody w środowisku w chronionym siedlisku przyrodniczym jest zmiana lub zmiany powodujące jeden lub więcej z następujących mierzalnych skutków:

- 1) zniszczenie lub uszkodzenie części chronionego siedliska przyrodniczego;
- 2) pogorszenie stanu lub funkcji chronionego siedliska przyrodniczego na terenie gminy lub województwa, kraju, regionu biogeograficznego lub Wspólnoty Europejskiej, polegające w szczególności na:
 - a) utracie części związanej z nim różnorodności biologicznej lub
 - b) utracie lub pogorszeniu specyficznych cech jego struktury, lub
 - c) pogorszeniu realizacji jego funkcji ekosystemowych, lub
 - d) pogorszeniu tworzonej przez nie różnorodności krajobrazowej;
- 3) pogorszenie stanu ochrony gatunków chronionych typowych dla chronionego siedliska przyrodniczego;
- 4) pogorszenie możliwości ochrony chronionego siedliska przyrodniczego, w tym możliwości uzyskania właściwego stanu jego ochrony.

Warto zauważyć, że podane tu kryteria nawiązują do parametrów oceny stanu ochrony gatunku / siedliska przyrodniczego.

8. Nie ma przykładów orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości odnoszącego się do określenia „znaczące”. Jednak jest praktyka interpretacyjna odnosząca się do określenia „mała ilość” (=nieznaczająca ilość) w przypadku polowań na ptaki – odstrzał „małej ilości” ptaków to odstrzał roczny mniejszy niż 1% naturalnej rocznej śmiertelności typowej dla danego gatunku (pod warunkiem, że gatunek jest we właściwym stanie ochrony). Przy interpretacji terminu „znaczące oddziaływanie” należy zastosować analogiczny poziom troski o przyrodę.
9. Obowiązuje zasada przezorności: jeżeli nie można wiarygodnie uzasadnić, że oddziaływanie jest nieznaczące, to należy przyjąć, że jest ono znaczące.

Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach lub uzgodnienie w zakresie oddziaływania na obszar Natura 2000 to nie wszystko!

Uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach lub uzgodnienia w zakresie oddziaływania na obszar Natura 2000 nie zwalnia inwestora z uzyskania - przed rozpoczęciem realizacji przedsięwzięcia, innych zezwoleń „środowiskowych”, jeżeli w danej sytuacji są wymagane. Mogą to być np.:

- Zezwoleństwo na odstępstwo od zakazów ochrony gatunkowej roślin, grzybów lub zwierząt – niezbędne np. jeżeli przedsięwzięcie spowoduje niszczenie ich siedlisk, niszczenie lub płoszenie gatunków chronionych. Możliwość uzyskania takiego zezwolenia jest uwarunkowana przesłankami ściśle wyliczonymi w Ustawie o ochronie przyrody, a są to przepisy dość restrykcyjne, mogące nawet zadecydować o niedopuszczalności przedsięwzięcia;
- Zezwoleństwo na odstępstwo od zakazów obowiązujących w rezerwacie przyrody lub parku narodowym, jeżeli przedsięwzięcie naruszałoby teren parku lub rezerwatu. Możliwość uzyskania takiego zezwolenia dotyczy tylko inwestycji liniowych celu publicznego i jest obwarowana brakiem alternatyw i zapewnieniem kompensacji przyrodniczej;
- Ustalenie warunków realizacji robót mogących zmieniać stosunki wodne na obszarach o szczególnych wartościach przyrodniczych;
- Pozwolenie wodnoprawne.

Wyżej wymienione zezwolenia to odrębne decyzje administracyjne, które muszą być uzyskane w odrębnych postępowaniach. Opis odpowiednich przepisów i procedur wykracza poza zakres naszej publikacji.

Zobacz także:

- Ocena planów i przedsięwzięć znacząco oddziałujących na obszary Natura 2000. Wytyczne metodyczne dotyczące przepisów artykułu 6(3) i 6(4) Dyrektywy Siedliskowej 92/43/EWG. Komisja Europejska 2002. Tłumaczenie polskie: WWF Polska, 2005.
- Zarządzanie obszarami Natura 2000. Postanowienia art. 6 Dyrektywy „siedliskowej” 92/43/EWG. Komisja Europejska 2000 (uzup. 2007). Tłumaczenie polskie: WWF Polska 2007.
- Wytyczne w zakresie postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięć współfinansowanych z krajowych lub regionalnych programów operacyjnych. Minister Rozwoju Regionalnego, 2008 (www.mrr.gov.pl).

- Podręcznik dobrych praktyk wykonywania opracowań środowiskowych dla dróg krajowych. GDDKiA, 2008 (www.gddkia.gov.pl).
- Wytoczne w zakresie oceny oddziaływania elektrowni wiatrowych na ptaki. Polskie Stowarzyszenie Energetyki Wiatrowej, Szczecin 2008 (www.elektrownie-wiatrowe.org.pl).
- Guidelines for consideration of bats in wind farm projects, EUROBATS, 2008 (www.eurobats.org).
- Jakość ocen oddziaływana na środowisko w Polsce. Krajowa praktyka a prawo wspólnotowe. WWF Polska, 2006 (www.wwf.pl)

WARTO ZAPAMIĘTAĆ:

Wyznaczenie / zgłoszenie Komisji Europejskiej obszaru Natura 2000 oznacza, zgodnie z prawem europejskim i polskim:

- ▶ **Obowiązek oceny każdego planu i przedsięwzięcia** pod kątem, czy może znacząco negatywnie wpłynąć na ten obszar (od chwili zatwierdzenia obszaru ptasiego / zgłoszenia obszaru siedliskowego).
 - ▶ **Zakaz zezwalania na przedsięwzięcia i plany, mogące znacząco negatywnie wpłynąć** na ten obszar (od chwili zatwierdzenia obszaru ptasiego / zgłoszenia obszaru siedliskowego).
- Wyjątki tylko w nielicznych przypadkach koniecznego i nadrzędnego interesu publicznego przy jednoczesnym braku rozwiązań alternatywnych; w przypadku obszaru siedliskowego dopiero po zatwierdzeniu przez Komisję
- ▶ **Zakaz podejmowania wszelkich działań mogących znacząco negatywnie wpłynąć** na obszar (od chwili zatwierdzenia obszaru ptasiego / zgłoszenia obszaru siedliskowego).
 - ▶ **Obowiązek podjęcia wszelkich niezbędnych działań dla uniknięcia pogorszenia** stanu przedmiotów ochrony w obszarze, w tym obowiązek ochrony czynnej jeżeli jest taka potrzeba (od chwili wyznaczenia obszaru ptasiego / zatwierdzenia obszaru siedliskowego przez Komisję Europejską),
 - ▶ **Obowiązek sporządzenia planu** zadań ochronnych i możliwość sporządzenia planu ochrony (w ciągu 6 lat od chwili wyznaczenia obszaru ptasiego / zatwierdzenia obszaru siedliskowego przez Komisję Europejską),
 - ▶ **Obowiązek nadzoru** stanu przedmiotów ochrony (od chwili wyznaczenia obszaru ptasiego / zatwierdzenia obszaru siedliskowego przez Komisję Europejską),
 - ▶ **Obowiązek podjęcia działań i przyjęcia środków** potrzebnych do doprowadzenia przedmiotów ochrony do stanu właściwego

Z prawa Unii Europejskiej wynika – nie tylko na obszarach Natura 2000, ale wszędzie:

- ▶ **Obowiązek ochrony** wszystkich gatunków ptaków i ich siedlisk, polegający na zakazie ich umyślnego zabijania i chwytania, umyślnego niszczenia i usuwania ich gniazd i jaj, umyślnego istotnego płoszenia zwłaszcza w sezonie lęgowym, Dozwolone jest polowanie na niektóre gatunki, ale nie w sezonie ich lęgów, toków ani wędrówki wiosennej. W trybie indywidualnych decyzji można pod ściśle określonymi warunkami zezwalać na odstępstwa od innych zakazów.
- ▶ **Obowiązek ochrony** gatunków roślin i zwierząt z zał. IV dyrektywy siedliskowej, polegający na zakazie umyślnego ich niszczenia, chwytania, zabijania itp., a także na zakazie niszczenia i uszkodzenia – nawet nieumyślnego! - miejsc rozrodu i odpoczynku zwierząt chronionych,
- ▶ **Obowiązek oceny** wpływu na środowisko przedsięwzięć oraz planów i programów mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz uwzględniania w tych ocenach gatunków chronionych i ich siedlisk oraz „dyrektywowych” siedlisk przyrodniczych,
- ▶ **Obowiązek podjęcia działań** zapobiegawczych i naprawczych, w przypadku spowodowania szkody w gatunkach chronionych lub „dyrektywowych” siedliskach przyrodniczych.
- ▶ **Obowiązek nadzoru** nad krajowymi zasobami „dyrektywowych” gatunków i siedlisk przyrodniczych.

